

**T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ**

**EVLİLİK ÇATIŞMASININ OKUL ÖNCESİ
EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN 5-6 YAŞ
ÇOCUKLARININ SOSYAL UYUM VE
BECERİLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DUYGU GÜNGÖREN

081104101

**Danışman Öğretim Üyesi:
Prof. Dr. Nermin ÇELEN**

İstanbul, Kasım 2011

**T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ**

**EVLİLİK ÇATIŞMASININ OKUL ÖNCESİ
EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN 5-6 YAŞ
ÇOCUKLARININ SOSYAL UYUM VE
BECERİLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DUYGU GÜNGÖREN

081104101

**Danışman Öğretim Üyesi:
Prof. Dr. Nermin ÇELEN**

İstanbul, Kasım 2011

TEZ ONAY SAYFASI

TARİH: .../.../2011

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

.....ait
“Evlilik Çatışmasının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş
Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisi” adlı çalışma, jürimiz tarafından

.....
Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye.....

Akademik Unvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)

Üye.....

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Yüksek lisans sürecinde deneyimlerini ve bilgilerini benimle paylaşan, çalışmamda bana yol gösteren sevgili danışmanım Prof. Dr. H. Nermin Çelen' e teşekkürü bir borç bilirim.

Ölçeklerimi uygulamamda yardımcı olan okul yöneticilerine, öğretmenlere ve ailelere teşekkür ederim.

Eğitim hayatımda bana her zaman destek olan sevgili aileme, özellikle bana her zaman pozitif enerji veren sevgi dolu babam Zafer Güngören'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sevgili eşim Fatih Ellialtı, bana gösterdiğin anlayış ve destek için çok teşekkür ederim.

Araştırmanın ilgilini alana katkı getirmesi dileğiyle...

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı okulöncesi kuruma devam eden 5-6 yaşındaki çocukların sosyal uyumları ve becerileri üzerinde evlilik çatışmasının etkisini incelemektir. Bu araştırmanın diğer bir amacı evlilik çatışmasının, sosyal uyumun ve sosyal becerilerin cinsiyet, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve kardeş sayısı gibi çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Bu amaca uygun olarak oluşturulmuş kişisel bilgileri içeren bir anket, evlilik çatışması ölçeği ve 5-6 yaş çocuklarına yönelik sosyal uyum ve beceriler ölçeği İstanbul'da bulunan 200 çocuk ve aileye uygulanmıştır.

Elde edilen bütün veriler SPSS 17.0 paket programında analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerini elde etmek için frekans ve yüzdeler analizleri kullanılmıştır. Çocukların sosyal uyumu, sosyal uyumsuzluğu ve sosyal uyum ve beceriler ölçeğinden aldıkları toplam puan ve evlilik çatışması arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon yoluyla incelenmiştir. Evlilik çatışmasının çocukların sosyal uyumu, sosyal uyumsuzluğu ve sosyal uyum ve beceriler ölçeğinden aldıkları toplam puanlar üzerindeki etkisi regresyon analizi yoluyla incelenmiştir. Çocukların sosyal uyumu, sosyal uyumsuzluğu ve sosyal beceriler ve uyum ölçeğinden aldıkları toplam puanın evlilik çatışmasının olup olmadığı, kardeşe sahip olup olunmadığı, doğum sırası, okulöncesi kuruma devam etme süresi, anne ve babanın eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve ailenin aylık geliri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı Mann-Whitney ve

Kruskall-Wallis testleri kullanılarak incelenmiştir. Benzer şekilde evlilik çatışmasının çocuğun cinsiyeti, anne ve babanın Witim düzeyi, kardeş sayısı ve ailenin aylık geliri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı da Mann-Whitney ve Kruskall-Wallis testleri kullanılarak incelenmiştir. Çocukların sosyal uyumu ve becerileri üzerinde evlilik çatışmasının olup olmama durumunun, kardeş sayısının, cinsiyetin, anne ve babanın eğitim düzeyinin temel etkisinin ve cinsiyet ve evlilik çatışmasının olup olmama durumunun ortak etkisinin, kardeş sayısının ve evlilik çatışmasının olup olmama durumunun ortak etkisinin, annenin ve babanın eğitim düzeyi ve evlilik çatışmasının olup olmama durumunun ortak etkisinin bulunup bulunmadığını incelemek için iki yönlü ANOVA yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre evlilik çatışması, sosyal uyumu ve sosyal uyum ve beceriler ölçeğinden alınan toplam puanı istatistiksel olarak anlamlı şekilde etkilemektedir. Korelasyon analizine göre evlilik çatışmasıyla sosyal uyum negatif ilişkilidir. Ayrıca evlilik çatışmasının sosyal uyum ve beceriler ölçeğinden alınan toplam puanla negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre evlilik çatışması yalnızca kardeş sayısı açısından farklılaşmaktadır. Diğer taraftan sosyal uyumsuzluk yalnızca kardeş sayısı ve annenin eğitim düzeyi açısından farklılaşmaktadır. Sosyal uyum ise ailenin aylık geliri ve babanın eğitim düzeyi açısından farklılaşmaktadır. Sosyal uyum ve beceriler ölçeğinden alınan toplam puan kardeş sayısına, annenin ve babanın eğitim düzeyi ve ailenin aylık geliri açısından farklılaşmaktadır. Son olarak iki yönlü ANOVA sonuçları yalnızca cinsiyetin temel etkisinin ve ailenin aylık geliri ile evlilik çatışmasının olup olmama durumunun ortak etkisinin etkilediğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Çatışması, Sosyal Uyum, Sosyal Beceriler.

ABSTRACT

The basic purpose of this research is to examine the effect of marital conflict on social skills and social adaptation in 5-6-year olds children who go to kindergarten. Another aim of this research is to investigate differences marital conflict, children's social adaptation and social skills according to some demographic factors such as gender, educational level of parents, number of siblings.

In accord with this aim, a questionnaire comprising personal information form, marital conflict scale, social adaptation and skills scale with five-and-six-year-olds kindergarten children was applied to 200 people including 5-6-year-olds kindergarten children and their mothers and fathers in Istanbul.

All data obtained from the questionnaires were analyzed using SPSS 17.0 statistical software. In order to determine the participants' demographic characteristics, percent and frequency analyses were employed. The relationships among children's social adaptation, social disharmony, sum of social adaptation and skills scale and marital conflict were determined using Pearson correlation analyses. Regression analyses were employed to investigate the effect of marital conflict in children's social adaptation, social disharmony and sum of social adaptation and skills scale. Mann-Whitney U and Kruskal Wallis test were used to examine whether children's social adaptation, social disharmony and sum of social adaptation and skills scale may be differentiated in relation to the presence of marital conflict situation, having sibling, order of birth attending, time to the kindergarten, educational level of mother and

father, number of siblings, and family income. Similarly Mann-Whitney U and Kruskal Wallis test were performed to investigate whether marital conflict may be differentiated in relation to gender, educational level of mother and father number of siblings, and family income. In addition two-way ANOVA was executed to main effects of presence of marital conflict, number of siblings, gender, educational level of mother and father, and interaction effects of presence of marital conflict effect and gender, presence of marital conflict and number of siblings, and presence of marital conflict and educational level of mother and father in children's social adaptation and skills.

The findings of this study revealed that the marital conflict did statistically significant affect social adaptation and sum of social adaptation and skills scale. According to correlational analysis, marital conflict was related to social adaptation in a negative way. Additionally marital conflict was related to negatively with sum of social adaptation and skills scale. According to findings, marital conflict was only differentiated in relation to number of siblings. On the other hand, social disharmony was differentiated in relation to number of siblings and educational level of mother. Social adaptation was differentiated in accordance with educational level of father and family income. Sum of social adaptation and skills scale was differentiated according to number of siblings, family income, and educational level of mother and father. Finally two-way ANOVA results indicated that only the main effect of gender and the interaction effect of presence of marital conflict and family income had impact in children's social adaptation and skills.

Keywords: Marital Conflict, Social Adaptation, Social Skills.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Evlilik	4
1.1.1. Evliliğin Tanımı.....	4
1.1.2. Evliliğin İşlevleri	5
1.1.3. Sağlıklı (Fonksiyonel) ve Sağlıksız (Fonksiyonel Olmayan) Evlilik	7
1.2. Evlilik Çatışması.....	10
1.2.1. Çatışmanın Tanımı.....	10
1.2.2. Evlilik Çatışmasının Tanımı	13
1.2.3. Evlilik Çatışmasının Nedenleri.....	15
1.2.4. Evlilik Çatışmasının Çocuk Üzerindeki Etkileri	17
1.3. Sosyal Uyum ve Beceri	18
1.3.1. Sosyal Uyum ve Becerinin Tanımlanması	22
1.3.2. Yaşlara Göre Sosyal Becerilerin Gelişimi.....	27
1.3.3. Okul Öncesi Çocuklarda Sosyal Beceriler ve Sosyal Yeterlik	32

1.3.4. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Uyum ve Becerileri Etkileyen Etmenler	34
1.3.5. Evlilik Çatışmasının Çocuğun Uyumunu Üzerindeki Etkileri	37
1.4. Yapılan Araştırmalar	39
1.4.1. Evlilik Çatışması Alanında Yapılan Araştırmalar	39
1.4.2. Sosyal Yeterlik ve Beceriler Alanında Yapılan Araştırmalar.....	44
1.5. Araştırmanın Amacı.....	47
1.5.1. Araştırmanın Kavram ve Terimleri	48
1.5.2. Hipotezler	48
1.5.3. Diğer Araştırma Sorunları	49
1.6. Araştırmanın Önemi	49
İKİNCİ BÖLÜM	52
2. YÖNTEM.....	52
2.1. Araştırma Evreni ve Örneklem.....	52
2.2. Veri Toplama Araçları	52
2.2.1. Bilgi ve Onay Formu	53
2.2.2. Ebeveyn İçin Kişisel Bilgi Formu	53
2.2.3. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (5-6yaş)	53
2.2.4. Evlilik Çatışma Ölçeği.....	53
2.3. İşlem	54
2.4. Verilerin İstatistiksel Analizi	56
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	58
3. BULGULAR.....	58
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	81
4. SONUÇ VE TARTIŞMA	81
5. KAYNAKLAR.....	96

6. EKLER.....	118
7. ÖZGEÇMİŞ.....	128

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Demografik Özellikler	58
Tablo 3.2. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Beceri ve Uyum Düzeylerinin Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	59
Tablo 3.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Beceri ve Uyum Düzeyleri İle Evlilik Çatışması İlişkisine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları	60
Tablo 3.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Varlığının Sosyal Uyum ve Beceri Düzeylerine Göre dağılımı	61
Tablo 3.5. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması (Var-Yok) İle Kardeş Varlığının Sosyal Uyum ve Beceri Düzeyleri İle İlişkisine İlişkin TwoWay ANOVA Analizi	62
Tablo 3.6. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması (Var-Yok) İle Cinsiyetin Sosyal Uyum ve Beceri Düzeyleri İle İlişkisine İlişkin TwoWay ANOVA Analizi	63
Tablo 3.7. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması (Var-Yok) İle Aile Gelir Düzeyinin Sosyal Uyum ve Düzeyleri İle İlişkisine Etkisine İlişkin TwoWay ANOVA Analizi	65
Tablo 3.8. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması (Var-Yok) İle Anne Eğitim ve Baba Eğitim Düzeyinin Sosyal Uyum Ve Beceri Düzeyleri İle İlişkisine İlişkin TwoWay ANOVA Analizi	66
Tablo 3.9. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Dağılımı	67
Tablo 3.10. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	67

Tablo 3.11. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	68
Tablo 3.12. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	68
Tablo 3.13. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Çocuğun Cinsiyeti Göre Dağılımı.....	69
Tablo 3.14. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Kardeş Varlığına Göre Dağılımı	69
Tablo 3.15. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre Dağılımı 70	
Tablo 3.16. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Dağılımı.....	72
Tablo 3.17. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Okula Devam Etme Süresine Göre Dağılımı.....	73
Tablo 3.18. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	73
Tablo 3.19. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	76
Tablo 3.20. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	78

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Türkiye’de 1950’lilerden sonra iç göç ile beraber çekirdek aile sayısı artmıştır. Günümüzde ailelerin büyük çoğunluğu çekirdek aile yapısına sahiptir (Timur, 1972). Geleneksel aile yapısından çekirdek aile yapısına geçişte yeni değerlerle karşılaşan bireyler problemler yaşamışlardır. Evlilik çatışması da çekirdek ailelerin karşılaştığı önemli problemlerden biridir. Ayrıca, endüstrileşme ve kentleşme, anne baba için stres yaratıcı faktörlerin sayısının ve çeşitliliğinin artması, aile destek ağlarının bozulması ve kültürel alışkanlıkların değişmesi gibi etkileri de beraberinde getirmektedir (Mocan-Aydın, 2000).

Kentleşme ve çekirdek aile yaşantısı, evlilik çatışmasına maruz kalan çocuklar için koruyucu bir faktör olarak düşünebileceğimiz geniş aileden alınan sosyal desteği de azaltmaktadır. Daha da önemlisi, ülkemizde, son yıllarda boşanma oranlarında yükselme olsa bile, çeşitli ekonomik ve toplumsal değer yargılarına bağlı olarak boşanma çok tercih edilmemektedir. Buna bağlı olarak da, evlilik çatışmasının daha yoğun yaşanabileceği ve çocukları olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülebilir (Uluğ ve Fışiloğlu, 2004).

Toplumumuzda yakın dönemde yaşanan kültürel ve sosyal değişimler, evlilik çatışmasının çocuklar üzerindeki etkilerinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Timur, 1972).

Evlilik çatışmasının en çok etkilediği etmenlerin başında çocukların sosyal uyumu olduğu ifade edilmektedir (McCoy, Cummings ve Davies, 2009). Sosyal uyum, insan yaşamının vazgeçilmez bir parçasıdır. Yaşamını ilişkiler ağı içerisinde sürdüren insanın uyumunda ve mutlu olmasında sağlıklı sosyal etkileşimin büyük payı vardır. Çocuğun sosyal davranışı, etkileşimde bulunduğu iki grubun, ailenin ve akranların tepkileri bağlamında ele alınmaktadır. Çocuklar ilk ilişkilerini kurdukları yetişkinlere bağımlı ve onlara göre daha güçsüzdür. Yani çocuk-yetişkin ilişkisi bir çeşit eşitsizliğe dayanır. İlerleyen yaşlarda ise çocukların akranlarıyla olan ilişkileri giderek önem kazanır (Grusec ve Lytton, 1998). Çocuklar neyi kabul, neyi reddedeceğini akranların kendilerine verdikleri tepkilerden öğrenir. Buna göre sosyal beceriler bu güç eşitliğine dayalı ilişkiler içerisinde öğrenilir. Çocuğun akranları tarafından kabulü, onun yeterli sosyal beceriye sahip olmasıyla doğrudan ilişkilidir (Çetin ve ark., 2003).

Çocuklar sosyal becerileri aile içindeki yaşantılarıyla beraber kazanmaya başlarlar. Çetin ve arkadaşları (2002)'na göre çocuklar sosyal becerileri ana babalarıyla ya da bakıcı durumundaki kişilerle ilişki kurarak öğrenmeye başlarlar; daha sonra sosyal gruba kardeşler, akranlar ve diğer yetişkinler katılır ve sosyal beceriler böylece gelişir. Çocuğun ilk yıllarındaki sosyal uyum ve becerilerinin gelişimi, daha sonraki yıllardaki sosyal uyum ve becerilerinin temelini oluşturur. Başkalarını gözlemleyerek ve onları taklit ederek davranış biçimleri kazanan çocuk için, anne-babanın onunla kurduğu iletişim ve eğitiminde izlediği tutum, çocuğun yasayacağı sosyal uyum ve

becerilerinin boyutunu önemli ölçüde şekillendirir. Nitekim sosyal ve duygusal gelişimde anne babaların, çocuğun duygusal ifadelerini ve sosyal becerilerini güçlü biçimde etkileyen en önemli modelleri oluşturduğu dile getirilmektedir. Güvenli, sıcak bir aile ortamında sevgiyle büyüyen çocuk, toplumun normlarını, günlük yaşamla ilgili bilgi-becerileri ve yaşama uyum sağlamayı öğrenir (Işık, 2007).

Sosyal uyumu öğrenmenin nasıl meydana geldiğini kapsamlı şekilde açıklayan kuramların başında sosyal öğrenme kuramı gelmektedir. Sosyal etkileşim kuramları içinde yer alan sosyal öğrenme teorisine göre; insan davranışları sadece pekiştirme yoluyla değil, davranışsal ve çevresel faktörlerin karşılıklı etkileşimi ile açıklanabilir. Buna göre Bandura, gözlem yoluyla öğrenme üzerinde durmuş ve gözlem yoluyla öğrenmeyi; dikkat etme, bellekte saklama, davranışı meydana getirme, güdülenme süreçlerini kapsama şeklinde açıklamıştır. Başkalarını gözlemleyerek model alma, çocuklar için özellikle anne baba tutumları açısından geçerli bir yaklaşım biçimi olarak değerlendirilmiştir (Aydın, 2000).

Sosyal öğrenme teorisinde temel faktör, bireyin başkalarını gözlemleyerek öğrenmesidir. Birlikte öğrenme ortamında, öğrenenle, öğretenlerin etkileşim içinde olması, öğrenen kişiye gözlemleme ile zihinsel fonksiyonlar geliştirmede katkı sağlayacaktır. Öğrenmenin etkililiği, öğrenenin, modelden gözlemlediği davranışı ortaya koyabilme kabiliyetine bağlıdır (Yeşilyaprak, 2002).

Model alma, gözlemleme ve bunun ardından öğrenme ile birlikte davranışı eyleme dökme aşamalarını içerir. Model alınanın statüsü, rekabet gücü ve düzeyi ve modelin toplumda diğerleri ile olan etkileşimi, model davranışının öğrenilip uygulanmasının ardından ne kadar kabul göreceği konusunda da bazı ipuçları verir. Bandura (1996) insanların çevrelerindeki kişilerin davranışlarını gözlediklerini, buradan bazı

sonuçlar çıkararak kendileri için yararlı olan davranış yaptıklarını ne sürer ve öğrenmenin pekiştirmeye gerek olmadan sürekli meydana geldiğini; ancak; o bilgiye ihtiyaç duyulduğunda gözlenebilir olarak ortaya çıktığını savunur(aktaran Senemoğlu, 1998).

Sosyal ğrenme kuramına göre model alma yolu ile öğrenme, bilgi aktarma işlevi yolu ile gerçekleşmektedir. Gözlemci, yapacağı gözlemi sırasında, uygun davranışlara yol gösterici olan, model aldığı davranışların sembolik temsillerini kazanmaktadır. Buna göre model almaya dayalı öğrenme birbirine bağlı dört aşamalı bir sürece dayanmaktadır. Bu süreçler dikkat, hatırd tutma, uygulama veya davranış meydana getirme ve güdülenme süreci olarak ifade edilmektedir (Demirbaş, Yağbasan, 2005).

1.1. Evlilik

1.1.1. Evliliğin Tanımı

Bireylerin yakınlık, cinsel ilişki kurma ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamaları için onlara yasal bir zemin sunan evlilik kurumunun tarihinin M.Ö. 2000'lere kadar dayandığı görülmektedir (Gardiner ve Komitzki, 2005). Özgüven (2000) evliliğin günümüze kadar önemini hiç kaybetmeden varlığını korumasını toplum düzenini, kültürün devamlılığını ve yeni nesillerin bakımını ve eğitimini sağlamasından ötürü devlet kurumları ve dini kurumlar tarafından desteklenmesine bağlamaktadır.Myers (2000) evliliğin yalnızca fizyolojik ve cinsel ihtiyaçların karşılandığı bir kurum olarak ele alınmaması gerektiğini ve bireylere öz-saygılarını geliştirmede yeni kaynaklar sunduğunu ifade etmektedir.Kısacası evlilik kurumunun üreme, ekonomik gereksinimleri karşılama, statü sağlama, çocukların eğitimini planlama, din eğitimi verme, boş zaman etkinliklerini gerçekleştirme, aile üyelerinin güvenlik ihtiyaını

karşılama, aile üyeleri arasında karşılıklı sevgi ortamı oluşturma ve cinsel doyum sağlama gibi işlevleri evlilik kurumunun tüm toplumlarda yıllarca varlığını sürdürmesini sağlamıştır (Özgüven, 2000; Lauer, Lauer ve Kerr, 1990).

Evlilik değişik araştırmacılarca farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Eraslanlı (1990) evliliği; sosyal değerler, gelenek, görenek ve kanunların uygun gördüğü şekilde kadın ve erkeğin hayatlarını birleştirmek amacıyla yaptıkları sosyal sözleşme olarak tanımlamıştır. Özgüven (2000)'in ise yaptığı değişik tanımlarda evliliğin özellikle iki boyutuna vurgu yaptığı dikkati çekmektedir: (1) Evlilik; birlikte yaşama, çocuk yapma ve yetiştirme, yaşantıları paylaşma, ekonomik ve cinsel ihtiyaçları karşılama amacıyla yapılmaktadır, (2) Evlilik bir taraflar arasında yapılmış bir sözleşmeyi içeren kurumsallaşmış bir yapı ve ilişkiler sistemidir. Türk Medeni Kanunu'nda ise evlilik; "Cinsiyetleri farklı iki kimse arasında Medeni Kanun'un Aile Hukuku hükümleri dahilinde kurulmuş bir hayat ortaklığıdır" şeklinde tanımlanmaktadır (<http://www.belgenet.com>). Gül (2009) evliliğin; kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, kadınla erkeği "karı-koca" olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden devletin kontrol yetkisi bulunan, yasal bir ilişki biçim olduğunu ifade etmiştir.

1.1.2. Evliliğin İşlevleri

Karmaşık bir ilişki ağını içeren evlilik olgusuna, birbirinden çok farklı kültürlerde rastlanması evliliğin çeşitli toplumsal işlevleri yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır. Özgüven (2000) tarafların evlilikle biyolojik, sosyal, psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarını doyumayı amaçladığını ifade etmektedir. Evliliğin, cinsel yaşamın sağlıklı olarak düzenlenmesi ve yeme içmeyi içeren fizyolojik ihtiyaçların karşılanması gibi biyolojik gereksinimlerin yanında birlikte güven içinde olma,

korunma, toplumda saygınlık kazanma, toplumsal destek sağlama, sevilme, beğenilme, ait olma, kişisel paylaşımlarda bulunma ve birlikte olmayı içeren psikolojik ve toplumsal kökenli gereksinimleri de doyurduğu ifade edilmektedir. Ayrıca evlilik yoluyla toplumsal işbölümünün belirlenmesi ve üretim ve tüketim ilişkilerinin düzenlenmesi, ekonomik yaşamın düzenlenmesine yardımcı olmaktadır (Gülerce, 1996; Bradury, Finchan, & Beach, 2000).

Evlilik ilişkisi içerisi içindeki çiftlerin, evlilik ilişkisinin gelişimi süresince evlilik ve eş olma konusundaki görevleri şu şekilde tanımlanmıştır:

Bağlılık (Commitment): Çiftlerin evlilik ilişkisine verdikleri değeri ve evliliği sürdürmeye ne kadar niyetli olduklarını yansıtmaktadır.

İlgi (Caring): Çiftlerin birbirlerine bağlayan duygusal bağlanmanın bir çeşididir. İlgi aşaması, çiftlerin evliliğin sürekliliğini sağlayacak derecede yeterli ve uygun ilginin gösterilip gösterilmeyeceğini içermektedir.

İletişim (Communication): İletişim çiftlerin sözlü ve sözsüz iletilerde ortak anlamı paylaşabilmesidir. İletişim her şeyi çözen bir ilaçtan ziyade eşler arasındaki ilişkinin başarılı biçimde yürütmesini sağlayan bir araç olarak ele alınabilir.

Çatışma ve Uzlaşma (Conflict and Comprise): Çatışma ve uzlaşma, eşlerin ilişkide meydana gelen anlaşmazlık ve kırgınlıkların farkında olma düzeyine işaret etmektedir. Bu aşamada eşler çatışmayı etkili şekilde nasıl çözeceklerini öğrenmektedir.

Contract (Sözleşme): Çiftler birbirlerinin gizli ve açık mesajlarını yerine getirmesi ve beklentilerini karşılamaıdır. Bu beklenti ve mesajlar; (1) Bilinçli ve sözlü, (2) Bilinçli; ama sözsüz, (3) Farkında olunmayan nitelikte olabilir. Bu aşamada eşlerin

temel görevi; beklentileri belirlemek ve keşfetmektir. Bu aşamanın içerdiği bir diğer görev, çiftlerin kendi aile köklerinden ayrılarak, eş kimliği geliştirmesi ve karşılıklı tatmini içeren duygusal-cinsel bir ilişki kurmasıdır (Nichols, 2005).

Wallerstein ve Blakeslee (1995) tarafından yapılan boylamsal bir araştırmada da evliliğin temel işlevlerinin; eşlerin kendi aile kökenlerinden ayrışması, duygusal ve sosyal yeni bağlar kurması, evlilik kimliği oluşturması, eşinin cinsel kimliğini yapılandırması ve evliliği güvenli bir alan olarak yapılandırması olduğu bulunmuştur.

1.1.3. Sağlıklı (Fonksiyonel) ve Sağlıksız (Fonksiyonel Olmayan) Evlilik

Güçlü bir ailenin temelinde güçlü evlilikler yatmaktadır. Aile sağlığını besleyen en önemli unsurun, temeldeki sağlıklı evlilik ilişkisi olduğu dikkati çekmektedir (Canel, 2007). Sağlıklı ailelerde büyüyen bireylerin, ileri de kuracakları kendi ailelerinin de büyük olasılıkla sağlıklı olacağı ifade edilebilir. Bundan dolayı çiftlerin evlilik ilişkilerini geliştirmek amacıyla alacakları yardımlar sadece kendi aile içi ilişkileri için değil gelecekte çocuklarının kuracağı evliliklerin sağlığı açısından da büyük önem taşımaktadır (DeFrain, Cook, Gonzales-Kruege, 2005).

Bu durum araştırmacıları sağlıklı evlilik faktörlerinin neler olduğunu araştırmaya yöneltmiştir. Çeşitli araştırmacılar sağlıklı bir evliliğin göstergesi olarak farklı özellikler sıralamaktadır. Gottman ve Silver (2011) sağlıklı bir evliliğin göstergeleri olarak çiftler arasında derin bir arkadaşlık ilişkisinin varlığını, karşılıklı saygı ve kabulü, bir arada bulunma ve aynı amaca sahip olma duygusunu saymaktadır.

Özgüven (2000) sağlıklı bir ailede bulunması gereken özellikleri duyguların paylaşılması, bireysel farklılıkların kabul edilmesi, ilgi ve sevgi duygusunun iletilmesi, işbirliği, mizah duygusu, temel gereksinimlerin karşılanması, çatışmaya

girmeden sorunların çözülmesi, toplumsal değerlere sahip olunması, sözleşme ve sorumluluk alma, iletişim, boş zamanların etkili şekilde geçirilmesi, manevi değerlere inanma ve sorunlarla başa çıkma becerilerinin kazanılmış olması şeklinde sıralamaktadır.

DeFrain, Cook, Gonzales-Kruege (2005) sağlıklı bir ailede bulunması gereken özellikleri; bağlılık, takdir edilme ve sevilme, olumlu iletişim, birlikte zaman geçirme, ruhsal iyilik hali, kriz ve stresi başarılı şekilde yönetme olarak sıralamıştır.

Vaughan (2001) sağlıklı bir evlilikte bulunması gereken özellikler olarak genellikle çatışma çözme stilleri, eşler arasındaki duygusal yakınlığın derecesi ve temel ihtiyaçların karşılanabilme yeteneğinin dikkate alındığını ifade etmektedir. Ferguson, Ferguson, Thurman ve Thurman (1993) temel ihtiyaçları ilgi ve kabul görme, takdir edilme, destek alma, teşvik edilme, fiziksel yakınlık kurulma, onaylanma, güvenlik, uyum ve saygı görme olmak üzere sekize ayırmaktadır. Bu ihtiyaçlar karşılanmadığında bireyler hayal kırıklığı yaşamakta ve eşler arasında duygusal yakınlık kurulamamaktadır.

Yaygın kanı sağlıklı bir evlilikte çatışma seviyesinin düşük olması gerektiği şeklindedir. Ancak çatışmanın pek çok evlilikte var olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Eşler için çatışma çözme becerilerini geliştirmek, duygusal yakınlığı geliştirmekten daha önemlidir.

Gottman (1993) evlilikteki sağlıklı çatışma çözme yöntemlerini üçe ayırmaktadır. Geçerleme (validating), çiftlerin ortak doyuma ulaşmak için farklılıklar konusunda uzlaşmaya çalışmalarını içermektedir. İkinci çatışma çözme stili ise geçici (volatile) çatışma çözme stili olarak adlandırılmaktadır. Burada eşlerin yoğun olarak tartışmaya girmesi söz konusudur. Bu çatışma çözme stilinde eşlerin tartışmaları yoğundur;

ancak çözüm bulma konusunda kararlı oldukları ifade edilebilir. Üçüncü çatışma çözme stili ise çatışmadan kaçınmayı (conflict-avoid) içermektedir. Bu çatışma çözme stilinde eşler, çatışmadan kaçınmak için aralarındaki farklılıkları azaltmaya çalışmaktadır. Gottman (1993) bu çatışma çözme stillerinden her birisinin evlilikteki iletişime uyum anlamını taşıdığını ifade etmektedir. Ona göre çatışma çözme deneyimine sahip olan ebeveynler daha mutlu olmaktadır.

Stanley ve Trathen (1994) sağlıklı bir evlilikte bulunması gereken özelliklerden bir tanesinin ilişkilerdeki olumsuzlukların kontrol altında tutulması olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu araştırmacılar evlilikteki olumlu iletişimin artırılmasının yanında çiftlere sağlıklı duygusal bir ilişki kurabilmeleri ve çatışma durumlarıyla etkili şekilde baş edebilmeleri için evlilikteki olumsuzlukları kontrol etme becerilerinin de kazandırılması gerektiğini bildirmiştir.

Huggins (2002) sağlıklı bir evlilikte eşlerin birbirlerinin kişisel amaçlarını karşılıklı olarak desteklemeleri gerektiğini ifade etmiştir. Birey, eşi tarafından kişisel amaçları ve başarıları konusunda destek gördüğü zaman mutlu olacaktır. Çiftlerin ortak amaçlar belirlemeleri ve bu amaçlar doğrultusunda birlikte çalışmalarını evlilikten aldıkları doyumunu arttıracaktır.

Markman, Kline, Rea, Piper ve Stanley (2005) tarafından yapılan güvenlik teorisine (safetytheory) göre ilişkilerde iki tür güvenlik algısı vardır: a) Kendini iletişim sırasında rahat hissetme (önemli konularda açıkça ve iyi şekilde konuşabilmek) ve b) Kendini bağlılık konusunda güvende hissetme (eşinin desteğinden emin olma ve geleceğe güvenle bakabilme). Bu teoriye dayanarak hazırlanan evlilik terapisi programı bireylere önemli konular hakkında bağırmadan, sakin şekilde konuşmayı ve kavga etmemeyi ve bireyin eşiyle olumlu iletişim kurmasını ve eşine bağlanmasını

sağlayarak eşine olan sevgisini arttırmayı amaçlamaktadır. Teorinin temel varsayımı bireylerin bu şekilde kendilerini evlerinde güvende hissedebileceği şeklindedir.

Sağlıksız ailelerin niteliklerine bakıldığında Gottman (1993); sağlıksız ailelerin niteliklerini dörde ayırmaktadır:

- Eleştiri: Sağlıksız ailelerde bireyler eşlerinin davranışlarından ziyade kişilerini hedef alır. Eleştiri daha çok suçlama ve şikayet şeklinde gerçekleşmektedir.
- Savunma: Bu aşamada her birey mağdur rolünü oynamakta ve çatışma yaşandığında sözel ve sözsüz olarak sürekli kendisinin ezildiğini ifade etmektedir. Bu birey her zaman kendisine yönelik olumsuz bir eleştiri beklentisi içindedir.
- Savunucu Etkileşim: Bu aşama; hakaret etmeyi, düşmanlığı, alaycılığı ve kaş göz oynatma gibi olumsuz beden dilini içermektedir. Bireyler bu aşamada sürekli karşılarındaki bireylerin olumsuz özelliklerini düşünmekte ve evliliğin başlangıcındaki sevgi gittikçe kaybolmaktadır.
- Muhalefet: Bu aşamada birey tükenmiş ve karşı tarafın sürekli saldırılarından bunalmıştır. Eşler bu aşamada kendilerini ilişkiden çekmeyi tercih etmektedir. Ayrılmanın daha doğru olacağını düşündükleri bu süreçte evliliği bitirme noktasına gelmişlerdir.

1.2. Evlilik Çatışması

1.2.1. Çatışmanın Tanımı

Çatışma kelimesi anlaşmazlık, uyuşmazlık, fikirlerin veya ilgilerin uyuşmaması gibi değişik anlamları içermektedir (White ve Klein, 2002). Öztürk (1992) çatışmayı, organizmanın birbiriyle bağdaşmayan birçok dürtü ya da dürtü nesnesi ile

karşılaşınca yaşadığı durum olarak tanımlamıştır. Cüceloğlu (2009) ise çatışmanın birbiriyle uyuşmayan iki ya da daha fazla güdünün aynı anda bireyi etkilediği anda yaşandığını ve güdülerin türüne, sıklığına ve şiddetine göre değiştiğini ifade etmektedir.

Çatışma, bir engellenme durumu olarak ortaya çıkmakta ve kişide gerginliğe neden olmaktadır. Bireyler belli bir konuda karar vermede zorluk yaşadığında, çatışma yaşayacak ve strese girecektir. Kişiler kendi içlerinde çatışma yaşamının yanında etkileşime girdikleri her ortamda ya da her kişi ile zaman zaman çatışma yaşayabilmektedir. Yavuzer (2000), bireylerin karşılıklı olarak birbirlerinin ihtiyaçlarına müdahale etmeleri veya değerlerinin uyuşmaması durumunda kişiler arasında baş gösteren uyuşmazlık, zıtlık, kavga ve sürtüşmeleri çatışma olarak nitelendirmektedir.

Doğan (2010) para, mal ve zaman gibi sınırlı kaynaklarla ilgili çatışmaların en kolay çözülebilen çatışma durumları olduğunu ifade etmektedir. Çözümü zor olan çatışmalar ise değerlerle ilgili olan çatışmalardır. Bu bağlamda Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Noen-Hoeksama (aktaran Alogan, 2006, s.321) toplumda en kapsayıcı ve çözümü en güç çatışma durumlarını şu şekilde sıralamaktadır:

Bağımsızlığa karşı bağımlılık: Kişinin bağımsız hareket etmek istediği halde özellikle zor bir durumla karşılaştığında başkalarının yardımını istemek zorunda kaldığında yaşadığı çatışma türüdür.

Samimiyete karşı soyutlanmışlık: Bireyin bir başka kişiye yakın olma, onunla paylaşımında bulunma isteğine karşın kendisini fazla açtığında incinme ya da reddedilme korkusu duymasıdır.

İşbirliğine karşı rekabet: Kişinin hem başkalarıyla rekabet etmek hem de onlarla işbirliğine gitmek zorunda kaldığında yaşadığı çatışmadır.

İtkilerin ifadesine karşı ahlak kuralları: Kişinin itkilere getirilen kültürel sınırlamaları içselleştirmek zorunda kaldığında yaşadığı çatışmadır. Bireylerin özellikle cinsellik ve saldırganlık alanında ahlak kurallarını çiğnemesi suçluluğa yol açar.

Schrumpf, Crawford ve Bodine (2007), Glasser (1994)'inkontrol kuramında çatışmanın içsel bir durum olduğunu belirtir. Ona göre bireyin bütün davranışları beş temel gereksinimi karşılamak içindir. Bu temel gereksinimler şunlardır:

- Ait Olma: Bu gereksinim, başkalarıyla işbirliği yapılarak ve paylaşma yoluyla doyurulabilmektedir.
- Güç: Bu gereksinim başarı elde ederek, bir işi tamamlayarak, başkaları tarafından saygı görülerek doyurulabilir.
- Özgürlük: Bu gereksinim seçimler yapmakla ve güvende olmakla doyurulabilir.
- Eğlenme: Bu gereksinim gülerken ve eğlenerek doyurulabilir.

Gereksinimlerin hepsi eşit değere sahiptir ve kişilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için her birini yeterli oranda karşılamaları gerekmektedir. Birey gereksinimleri doyurulmadığında acı, doyurulduğunda ise haz duymaktadır. Birçok durumda gereksinimlerin birbiriyle çatıştığı görülmektedir. Çatışan gereksinimlerin durmadan doyurulmaya çalışılması dengenin sağlanmasını gerektirir. Örneğin saatlerce çalışan bir kişinin elde edeceği gereksinim güç gereksinimini karşılayabilir ancak diğer gereksinimlerini karşılamayabilir (Schrumpf, Crawford, Bodine, 2007; aktaran Doğan, 2010).

1.2.2. Evlilik Çatışmasının Tanımı

Evlilik çatışması ile ilgili alanyazın incelendiğinde değişik tanımlarının yapıldığı görülmektedir.

Tezer (1986), çatışmayı, bir tarafın kendi isteklerini diğerinin engellediğini veya engellemek üzere olduğunu algılamasıyla başlayan bir süreç olarak aktarmıştır. Buna göre Tezer, evlilik çatışmasının, çatışma durumunda engellenen eş ile tanımlanacağını belirtmektedir. Yani eş o anda kendisinin ve eşinin isteklerini değerlendirir.

Hatipoğlu (1993) evlilik çatışmasını, eşlerden biri diğerinin ilgilerine müdahale ettiğinde ortaya çıkan kişiler arası bir süreç olarak tanımlanmıştır. Tümer (1998) de evlilik çatışmasını, eşlerden biri diğerinin eylemlerine müdahale etmesiyle ortaya çıkan kişiler arası bir süreç olarak ifade etmiştir. Profeta'nın (2002) ise evlilik çatışmasını, evli eşler arasında anlaşmazlık, uyuşmazlık ve karşıtlık çıkması durumu olarak tanımlamıştır. Uğurlu (2003) çalışmasında ise evlilik çatışmasının, genellikle bir eşin diğerine keyifsiz bir şekilde davranması ile başlayacağı, bu durumda eşlerin ya tartışmaya girebileceği ya da tartışmadan kaçınabileceği şeklinde aktarmıştır.

Bazı araştırmacılar (Kline, Pleasant, Whitton ve Markman, 2006; White ve Klein, 2002) eşler arasında çatışma yaşanmasının normal bir durum olduğunu ileri sürmektedir. Evlilikte eşler arasında çatışma yaşanmasının kaçınılmaz bir durum olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda doğrudan ve dolaylı çatışma arasında ayırım yapılması gerekmektedir (Fincham ve Beach, 1999). Doğrudan tartışma, sözel saldırganlık ve fiziksel saldırı gibi eylemleri içermektedir. Buna karşılık dolaylı çatışmayı belirlemek ve ölçmek güçtür (Troupe, 2008).

Evlilik çatışmalarının yapıcı ve yıkıcı olarak iki kategoride ele alındığı görülmektedir. Duygusal güven kuramına göre çocukların en temel amacı ailelerinde kendilerini güvende hissetmektir (Davies ve Cummings, 1994). Duygusal güvenlerini zedeleyen çatışmaların zedelemeyenlere oranla çocukları daha fazla etkilediği ifade edilmektedir. Bu bağlamda evlilik çatışmaları son dönemde iki kategoride ele alınmaktadır: Yapıcı ve yıkıcı çatışmalar (McCoy, Cummings ve Davies, 2009).

Ebeveynlerin çatışmayı problem çözme becerilerini, fiziksel ve sözel etkileşimi ve sosyal desteği kullanarak çözdüğü durumlarda yapıcı çatışmadan bahsedilebilir. Yapıcı çatışmada yaşanan sorunlar evlilik uyumunun sürmesini sağlayacak şekilde çözüldüğünden çocukların güven duygusunun gelişmesi söz konusudur. Yapıcı çatışmalar çocukların saldırganlık eğilimlerini sınırlandırmakta ve çocuklara çatışma çözme, problem çözme ve başa çıkma becerileri kazanması konusunda yardımcı olmaktadır. Yapıcı çatışmaların çocukların sosyal gelişimlerine katkıda bulunduğu birçok araştırma tarafından doğrulanmıştır (Cummings, Goeke-Morey ve Papp, 2004). Bu bağlamda ebeveynlerin problem çözme, usa vurma gibi yapıcı yöntemler kullandıkları çatışmalar, çocukların güven duygularının ve akran ilişkilerinin gelişmesine (Markiewicz, Doyle ve Brendgen, 2001) ve problem çözme ve başa çıkma becerilerinin gelişmesine yol açmaktadır (Cummings, Goeke-Morey ve Papp, 2004).

Çatışma sözel ve fiziksel saldırganlığı, düşmanca duyguları ve öfkeyi içerdiğinde yıkıcı çatışma olarak adlandırılmaktadır. Bu tür olaylara tanık olduklarında çocukların duygusal güvenleri zedelenmektedir. Çünkü bu tür durumlarda ailelerine ilişkin amaçları yerle bir olmaktadır. Çocuklar yıkıcı çatışmaya maruz kaldıklarında

depresyon, anksiyete ve stres gibi içe yönelim sorunları yaşayabilmekte ya da duruma olan tepkilerini belli etmek için saldırganca davranışlar sergileyebilmektedir (Cummings ve Davies, 2004). Yıkıcı çatışmalara maruz kalan çocukların saldırganca davranışlar sergilediğini (Katz ve Low, 2004), akranlarıyla ilişkilerinde sorun yaşadığını (Vandewater ve Lansford, 1998), sosyal yeterliklerinin ve problem çözme becerilerinin düştüğü (Lindsey, Colwell, Frabutt ve Mac-Kinnon ve Lewis, 2006) bildirilmektedir.

1.2.3. Evlilik Çatışmasının Nedenleri

Evlilik çatışmasına yol açan birçok etmenin bulunduğu ifade edilmektedir. Fincham (1994) evlilik çatışmasının algılanan eşitsizlik, kıskançlık, evlilik dışı cinsel ilişki, aşırı alkol tüketimi, uyuşturucu kullanma, fiziksel ve sözel şiddet ve dengesiz para harcamadan kaynaklandığını ifade etmektedir. Yine Fincham (2003) evlilikte yaşanan temel problemlerin para ve cinsellik gibi konuların yanı sıra eşlerin kendi kişisel ve ailelerinin özelliklerinin ve dini, politik ve ahlaki görüşlerinin çatışma kaynağı olabileceğini ifade etmiştir.

Richter (1985), aile içi çatışmaları rol kuramını dikkate alarak açıklamaktadır. Burada eşe yüklenen ve gerçeklikle ilişkide sorun oluşturabilecek beş rolden bahsedilmektedir. Eş rolünde; birey, eşini geçmişteki çözülmemiş ya da düş kırıklığına uğradığı yaşantılarıyla özdeşleştirmektedir. Ayna rolünde birey, kendi kişisel özelliklerini eşine yüklemektedir. İdeal ben rolünde, birey gerçekleştiremediği ideallerini gerçekleştirme için eşini seçmiş olabilir. Negatif ben rolü, kişinin kendi negatif özelliklerini üstünden alması için eşine gereksinim duymaktadır. Yoldaş rolünde ise kişi sürekli bir savaşım içindedir ve kendisine ne olursa olsun bir eş aramakta ve ona bu rolü yüklemektedir. (aktaran Yavuzer, 2004)

Weiten(1986), (aktaran Canel, 2007) evlilikte sık rastlanan ve çatışmaya neden olan sorunları şu şekilde sıralamaktadır:

- Evliliğe yönelik gerçekçi olmayan mutluluk beklentileri
- Eşlerin rol beklentilerinin birbirleriyle uyuşmaması
- Evliliğe ilişkin ekonomik sorunlar
- Yetersiz iletişim
- Akrabalara ilişkin sorunlar
- Cinsel sorunlar
- Eşler arasında çocukların büyütülmesi ve disiplin farkı ile ilgili sorunlar
- Eşlerden birinin yeni ilgi alanları oluşturması, yeni bir ortam veya arkadaşlıklar kurması ve diğer eşin buna uyum sağlayamaması, eşlerin birbirlerinden farklı yönlerde kendini geliştirmeleri
- Diğer sık rastlanan sorunlar: Kıskançlık, sadakatsizlik, ben merkezilik vs.

Storaasli ve Markman (1990) evliliğin başlangıcındaki uyum sorunlarını boylamsal olarak inceledikleri araştırmalarında çiftlerin evlilikten önce para, kıskançlık ve iletişim noktasında sorun yaşadıklarını bulmuştur. Evliliğin ilk başlarında ve çocuk sahibi olmayla, aynı bireylerin para, seks ve iletişim alanlarında sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Stanley, Markman ve Whitton (2002) evliler arasında iletişim, uyum ve bağlılık sorunlarını inceledikleri araştırmalarında ilk zamanlarda en çok şikayetçi olunan konunun para olduğunu belirlemiştir. Ayrıca bu araştırmada eşlerin tartıştıkları konulardan ziyade konuyu tartışma şekillerinin boşanmaya zemin hazırladığı ifade edilmiştir. İletişimde olumsuz yöntemler (bağırma, aşağılama, kavga etme, içe çekilme) kullanma boşanmaya yol açan en önemli etmendir. Bu araştırmada para konusunda tartışan eşlerin olumsuz iletişim kurma olasılıklarının

daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Mackey ve O'Brien (1998) tarafından yapılan ve evliliğin başlangıcından 20 yıl sonrasına kadar çatışma kaynaklarının incelendiği araştırmada çocukların büyümesiyle birlikte evlilik çatışmalarının azaldığı tespit edilmiştir. Henry ve Miller (2004) orta yaştaki eşlerin çatışma sorunlarının cinsel, ekonomik ve çocuk yetiştirmeyle ilgili konuları içerdiğini ifade etmiştir.

Çiftlerin yaşadıkları çatışma kaynaklarının ne olduğunun belirlenmesi kadar önemli bir diğer sorun da çatışmanın nasıl sonlandırıldığıdır. Aile içi çatışmalar genellikle dört yolla sonlandırılmaktadır: Boyun eğme (Taraflardan birinin diğerinin fikirlerini kabul etmesi), uzlaşma (Herkesin kabul edebileceği ortak bir noktada uzlaşma), bırakma (Çatışmanın hiçbir uzlaşmaya varılmadan çözümsüz olarak ortada bırakılması) ve geri çekilmedir (Tartışmaktan kaçınma ya da tartışmayı yarıda bırakma) (Segrin, 2004; aktaran Canel, 2007).

1.2.4. Evlilik Çatışmasının Çocuk Üzerindeki Etkileri

Evliliğin anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğini öne süren çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bunlar; 1) Yayılma Hipotezi, 2)Telafi Hipotezi, 3)Duygusal Güven-Güvensizlik Hipotezi ve 4)Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve Hipotezidir. Yayılma hipotezine (spill-overhypothesis). Yayılma bir sistemdeki duygu ve davranışın diğer sisteme aktarılmasıdır. Bu kurama göre ebeveynin evlilikle ilişkili olumlu ya da olumsuz duyguları ebeveynin çocuk ile ilişkisinde kendisini göstermektedir Bu yayılma mekanizmalarından ilki günah keçisi bulmadır (scapegoating). Bu yayılma mekanizmasına göre çocuğun hatalarına odaklanmak ebeveynleri çatışmalardan uzaklaştırır. Birbirleriyle geçinemeyen anne babaların çocuklarını suçlayarak ya da çocuklarını aşırı biçimde koruyup kollayarak evlilik çatışmalarından kurtulmaya çalışmaları bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu

mekanizma görünürde evlilikteki sorunları azaltıyor gibi görünse de uzun vadede ebeveynlerin çocuklarını tamamen dışlamalarına yol açabilir. Çocuklar bu süreçte oluşan evlilik çatışmalarına problem davranışlar göstererek ya da var olan problem davranışlarını arttırarak tepki vermektedir (Erel ve Burman, 1995).

Yayıma hipotezinin İkinci mekanizmanın sosyal öğrenme kuramıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Sosyal öğrenme kuramı, çocukların davranışlarının, ebeveyn davranışlarının gözlenmesi yoluyla oluşan, dolaylı öğrenmelerden etkilendiğini ileri sürmektedir. Bu mekanizmaya göre hem işlevsel hem de işlevsel olmayan ebeveyn tutumları, çocukların ebeveynlerinden şahit oldukları davranışlara benzer davranışlar sergilemelerini sağlamaktadır. Yayılma hipotezinin ebeveynlerin kendi aralarındaki ilişkilerinde gözlemlenen davranışların ebeveyn-çocuk ilişkisinde de gözleneceğini ifade etmesi sosyal öğrenme kuramıyla tutarlık göstermektedir (Erel ve Burman, 1995). Zimet ve Jacob (2001) bu görüşle paralel biçimde ebeveynlerinden düşmanlık gözlemleyen çocukların kardeşlerine bu şekilde davranacağını bildirmiştir.

Yayıma hipotezinin üçüncü mekanizması da sosyalleşme hipotezi olarak adlandırılmıştır. Bu mekanizma ebeveynlik tutumunun ve sosyalleşmenin evlilik çatışması üzerindeki etkisine odaklanmıştır. Sosyalleşme hipotezine göre evlilik çatışması yaşayan ebeveynler çocuklarını, yaşamayanlara oranla daha tutarsız yöntemler kullanarak disipline edecek ve çocuk eğitiminde işlevselliği daha düşük yöntemler kullanacaktır (Erel ve Burman, 1995). Kitzmann (2000) çocuğun disipline edilmesinde tutarsız yöntemler kullanılmasını evlilikte stres yaşanmasına bağlamakta ve evlilikte stres yaşayan bireylerin, çocuklarını kontrol etme eğiliminde olduğunu ve ailesel problemleri çözmede etkisiz davrandıklarını bildirmektedir. Krishnakumar ve

Buehler (2000) ebeveynlerin kendi aralarında anlaşmazlık olduğu ve iletişim becerileri zayıf olduğunda ortak bir anlayış sergileyemediklerini bildirmiştir.

Dördüncü yayılma mekanizması ise ailesel streştir. Sosyolojik perspektif evlilik ve ebeveyn-çocuk ilişkisi arasında üç muhtemel etkiden bahsetmektedir. Birincisi evlilik, ebeveyn-çocuk ilişkisini etkilemektedir. Eğer bir kişi evlendiğinde stresli ise çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadır. Evlilikte stres yaşayan ebeveynlerin çocuklarına karşı ilgili davranmadıkları görülmektedir. Diğer yandan ebeveyn-çocuk ilişkisi de evlilik ilişkisini etkilemektedir (Kitzmann, 2000).

Telafi kuramı, yayılma kuramına zıt bir anlayış göstermektedir. Bu kurama göre bazen stresli bir evlilik, ebeveynin çocuğuna yönelik ilgisini arttırabilir. Ebeveynler evlilik ilişkisinden alamadığı doyumu çocukları ile olan ilişkilerinden almaya yönelebilir. Ya da tam tersi biçimde çocuğa sahip olmadan önce mutlu olan ebeveynler, çocuğun doğmasıyla birlikte bu mutluluklarını yitirebilir. Burada ebeveynlerin evlilik ilişkisinin kalitesi yüksekken, çocuk davetsiz misafir olarak değerlendirilmekte ve bu anlayış ebeveyn-çocuk ilişkisinde gerginlik yaratmaktadır. Özetle telafi kuramına göre olumlu evlilik ilişkisi, olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisiyle; olumsuz evlilik ilişkisi de olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisiyle yakından ilgilidir.

Duygusal güvenlik-güvenliksizlik hipotezine göre çocukların evlilik çatışmasına gösterdikleri tepkilerin temelinde duygusal güvenliklerini sağlama ihtiyacı yatmaktadır. Evlilik çatışması yaşayan çocuğun duygusal durumu, çatışmanın içeriğinden çok taşıdığı anlama bağlıdır. Örneğin ebeveynler arasında yaşanan bir çatışma durumu, çözümsüz olabilir; ancak çocuk bunun evlilik ilişkisini tehdit ettiğini düşünmediğinde tepki vermeyecektir. Çünkü aile içinde yaşanan tartışmanın

evlilik ilişkisini tehdit etmesi durumunda çocuğun duygusal güvenliği tehlikeye girecektir. Bu hipoteze göre evlilikte yaşanan bazı çatışmalar çocukların duygusal güvenliklerinin sağlanmasına katkıda bulunurken, bazıları çocukların duygusal güvenliklerini tehdit edecektir. Duygusal güvenliği yüksek çocuklar günlük sorunlarla başarılı biçimde mücadele edebilirken, duygusal güvenliği düşük çocuklar aynı başarıyı gösterememektedir. Çocukların güvenliği etkileyen etmenlerin başında ebeveyn-çocuk ilişkisi ve evlilikte yaşanan çatışmalar gelmektedir (Davies ve Cummings, 1994).

Duygusal güvenliğin temelinde duygusal iyi oluş hali ve duyguları düzenleme kapasitesi yer almaktadır. Duygusal güvenlikleri yüksek çocuklar, evliliğin devam edeceği ve ihtiyaç duyduklarında ebeveynlerinin fiziksel ve psikolojik desteklerinin yanında olacağı konusunda şüphe duymazlar. Ayrıca bu çocuklar evlilikte yaşanan çatışmaları fiziksel ve psikolojik sağlıklarını tehdit edici bir durum olarak algılamamaktadır (Davies ve Cummings, 1994).

Grych ve Fincham (1990) evlilik çatışması ile ilgili kuramsal açıklamaların yetersiz olduğunu belirtmişler ve bilişsel-bağlamsal çerçeve modelini önermişlerdir. Bu çerçeveye göre evlilik çatışmasının etkilerini bağlamsal (cinsiyet, beklentiler, duygu durumu, önceki çatışma deneyimleri), bilişsel ve gelişimsel etmenler şekillendirmektedir. Çocuğun evlilik çatışmasından ne düzeyde etkileneceğini belirleyen temel etmen çatışmayı anlama ve değer biçme sürecidir. Evlilik çatışmasının çocuğu etkileyebilmesi için öncelikle çocuğun çatışmayı algılaması gerekmektedir. Bu kuramsal yaklaşımda evlilik çatışması, çocuğun algıladıktan sonra mücadele etmesi gereken stres yaratan bir durum olarak ele alınmaktadır.

Çatışma sürecinde birincil işleme ve ikincil işleme adı verilen iki tür süreç işlemektedir. Birincil işlemede çocuk, çatışmayı izlemekte ve çatışmanın kendisine yönelik herhangi bir olumsuzluk içerip içermediğini değerlendirmektedir. Birçok çocuğun ebeveynlerinin tartıştığına korkmaları, ebeveynlerinin kendilerine zarar verebilecekleri endişesinden kaynaklanmaktadır. Evlilik çatışması çocuklarda ebeveynleriyle olan ilişkilerinin bozulacağı ve çatışmadan dolayı ebeveynlerinin ayrılacağı korkusu oluşturur. Birincil işleme sürecinde oluşan duygusal tepkilerde bireysel farklılıklar vardır. Bu farklılıklar kişilik gibi kısmen doğuştan getirilen özelliklerle ilişkili olduğu gibi, çevresel faktörlerle de ilişkili olabilir. Birincil işlemeyi etkileyen bir başka etmen çocukların gelişimsel özellikleridir. Örneğin okulöncesi çocuklarının ebeveynleri arasındaki çatışmaya diğer çocuklardan daha fazla tepki vermeleri ebeveynler arası çatışmayla ilgili farkındalıkta çeşitli yaş grupları arasında farklılık olabileceğini akla getirmektedir (Grych ve Fincham, 1990).

İkincil işleme ise karmaşık bilişsel işlemleri içermektedir. İkincil işlemede çocuk genellikle çatışmanın nedenlerini ayrıntılı biçimde çözümlenmeye ve kendisinin tepkisinin ne olması gerektiğini belirlemeye çalışır. İkincil işleme, çatışmanın sorumluluğunun kimde olduğuna ve çatışmayla başa çıkma becerilerinin etkililiğine ilişkin nedensel yüklemeleri içermektedir. İkincil yüklemede çocuklar çatışmanın oluş nedenine (nedensel yüklemeler), çatışmadan kimin sorumlu olduğuna (sorumluluk yüklemesi) ve çatışmayla mücadele etmek için gerekli başa çıkma becerilerine sahip olup olmadığına (yeterlik beklentisi) ilişkin düşünceler geliştirmektedir. Nedensel yüklemelerin; nedenin kaynağı (Çatışma kimden ve hangi şartlardan kaynaklanmaktadır?), sürekliliği (Çatışmayı oluşturan etmenin gelecekte var olma olasılığı nedir?) ve bütünlüğü (Çatışma yaşamın diğer alanlarını

etkilemekte midir?) boyutlarında sınıflandırıldığı ifade edilmektedir. Örneğin çatışma nedenini kendisinde gören çocuk, ebeveyninde gören çocuğa veya çatışmanın sürekli olduğunu düşünen çocuk durumsal olduğunu düşünen çocuğa oranla çatışmadan daha fazla etkilenecektir (Grych ve Fincham, 1990).

1.3. Sosyal Uyum ve Beceri

1.3.1. Sosyal Uyum ve Becerinin Tanımlanması

Araştırmacılar sosyal beceriyi farklı şekillerde tanımlamıştır. Schlundt ve McFall (1985, aktaran Hargie, Saunders ve Dickson, 2000, s. 2) sosyal becerileri, “Bireylerin sosyal açıdan yeterli şekilde davranmalarını sağlayan özgül yapısal süreçler” olarak tanımlanmıştır. Onlara göre sosyal beceri, az veya çok oranda sahip olunan bir yetenektir. Buna karşın McGiure ve Priestley(1981), (aktaran Hargie ve ark. 2000, s. 3) sosyal beceriyi yetenekten çok bireysel bir davranış olarak ele almış ve bireyler arasındaki yüz yüze iletişimin etkili şekilde gerçekleşmesi için gereken temel davranış türleri olarak açıklamıştır. Argyle(1981)(aktaran Hargie ve ark. 2000, s.3)’nin sosyal beceriyi davranış olarak ele alan bu bakış açısına bireyin amacını da kattığı ve sosyal beceri denilince bireylerin kişiler arası ilişkilerde amaçlarını etkili şekilde ifade edebilmelerini sağlayan davranışların anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir. Kelly (1982)(aktaran Hargie ve ark. 2000, s.3) sosyal beceriyi “bireylerin çevre tarafından pekiştirilmek veya var olan pekiştirme durumunun sürekliliğini sağlamak için kişilerarası ilişkilerde kullandıkları öğrenilmiş, tanımlanabilir sosyal davranışlar” olarak tanımlamıştır. Bu tanım incelendiğinde işin içine öğrenme boyutunun katıldığı görülmektedir.

Michelson ve diğerleri (1983), (aktaran Hargie ve ark. 2000, s.4) sosyal beceri tanımlarının altı ortak noktasının bulunduğunu ifade etmiştir:

1. Öğrenilmiş davranışlardır.
2. Birbirinden farklı ve özgül sözel ve sözel olmayan davranışları içermektedir.
3. Davranışın hem uygun ve etkili şekilde başlatılmasını ve hem de davranışa uygun ve etkili şekilde tepki verilmesini gerektirmektedir.
4. Diğerlerinden en üst düzeyde sosyal pekiştirici alınmasını sağlamaktadır.
5. Doğası gereği kişiler arasındadır; uygun zamanı ve özgül davranışların karşılıklılığını gerektirir.
6. Cinsiyet, yaş ve diğer bireyin sosyal statüsü gibi çevresel etmenlerden etkilenmektedir.

Hargie ve ark., (2000, s.12) sosyal beceriyi “Bireyin kontrolü altında bulunan ve öğrenme sonucu kazanılan durumsal açıdan uygun, amaç yönelimli ve karşılıklı olarak etkileşim halinde bulunan sosyal davranışlar” olarak tanımlamıştır. Hargie ve arkadaşları (2000) sosyal becerilerin amaç yönelimli olmasının, rastgele oluşan davranışlar olmadığına ve bireyin bir amacı elde etmek için isteyerek sergilediği davranışlar örüntüsünü içerdiğine işaret etmektedir. Sosyal beceriler, belli bir amacı elde etmek için gösterilen senkronize (eş zamanlı) davranışları içermektedir. Eş zamanlılık, bireyin birden fazla davranışı aynı zamanda uygulamasını ifade etmektedir. Sosyal becerilerin bir diğer yönü duruma uygun olmasıdır. Bu noktada sosyal beceriler, özgül sosyal ortamlarda belli bireylerin gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan davranışları gösterebilmeye uyum sağlamak olarak tanımlanabilir. Sosyal becerilerin öğrenilmiş olduğunun kabul edilmesi araştırmacılara ciddi katkı sağlayacaktır. Bu durum, sosyal olarak dışlanmış ailelerde yaşayan bireylerin istenmeyen sosyal davranışlar geliştireceğini, buna karşılık kültürel açıdan zengin ev ortamında yetişen çocukların daha uygun sosyal davranışlar sergileyeceğine işaret etmektedir.

Sosyal becerilerin sahip olduğu en önemli özelliklerden birisi pekiştirme yoluyla oluşturulabilmesi ve geliştirebilmesidir. Çocuklar genellikle ebeveynleri tarafından desteklenen davranışları öğrenecekler, buna karşılık onların olumsuz tepki verdiği ve önemsemediği davranışları yapmayı terk edeceklerdir. Burada üzerinde önemle durulması gereken konu geri dönüttür. Davranışıyla ilgili bir geri dönüt almayan bir bireyin aynı problemlili davranışı başka bir zaman yine tekrarlama olasılığı yüksektir. Sosyal öğrenme kuramının vurguladığı bir başka nokta sosyal becerilerin bireylerin bilişsel kontrolü altında bulunduğudur. Sosyal olarak uyumsuz bir birey, sosyal becerilerin temel etmenlerini öğrenmiş olamamaktan ziyade bu etmenlerin sosyal etkileşimde kullanılmasını kontrol etmek için gerekli uygun düşünsel süreçleri geliştirememiştir.

Segrin (2001) sosyal becerileri diğer insanlarla uygun ve etkili ilişkilerde bulunabilme yeteneğini içerdiğini ve sosyal becerilere sahip insanların, kendini etkili biçimde ifade edebildiğini, diğerlerini anlayabildiğini, diğer insanlar tarafından olumlu olarak kabul edilen davranışlar gösterebildiğini ifade etmiştir. Riggio(1999) (aktaran Yüksel, 2011) sosyal becerileri oluşturan altı yapı olduğunu ifade etmektedir.

- 1. Duyuşsal Anlatımcılık:**Duyuşsal anlatımcılık bireylerin sözel olmayan iletişim becerilerini, özellikle duyuşsal mesajları gönderme becerilerini ifade etmektedir. Duyuşsal anlatımcı birey, canlı ve neşelidir bu becerileri ile diğer insanları etkileyebilir.
- 2. Duyuşsal Duyarlık:**Duyuşsal duyarlık, başkalarının sözel olmayan iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini ifade etmektedir. Duyuşsal yönden duyarlı bireyler, başka bireylerin duyuşsal imalarını doğru ve tam olarak yorumlar.

3. **Duyuşsal Kontrol:** Duyuşsal kontrol, bireylerin duyuşsal ve sözel olmayan tepkilerini düzenleme ve kontrol becerilerini içermektedir. Duyuşsal kontrol, belli başlı duyguları yetenekle birleştirme ve bu duyguları bir maske altında gizleme becerilerini kapsar. Örneğin, bir şakaya uygun ortamda gülmek veya üzüntüyü gizlemek için neşeli bir yüz ifadesi sergilemek gibi. Bu yapıya sahip olan bireyler duygularını göstermeye karşı kontrol etme eğilimindedirler.
4. **Sosyal Anlatımcılık:** Sosyal anlatımcılık, sözel anlatımcılığı ve bireylerin birbirleriyle sosyal iletişim kurma ve iletişime katılma becerilerini ifade etmektedir. Diğer bir deyişle sosyal yaklaşmadaki becerileri göstermektedir. Bu yapıya sahip olanlar, cana yakın sosyal ya da herhangi bir konuda sohbeti başlatma ve yönlendirme becerilerine sahiptirler.
5. **Sosyal Duyarlık:** Bu yapı, başkalarının sözel iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini içermektedir. Bunun yanısıra, bireylerin uygun sosyal davranışları yönlendiren normları anlamak ve bireysel duyarlılığı da yansıtmaktadır. Sosyal duyarlı bireyler, sosyal davranışları sergilerken sosyal normlara özen gösterirler ve ortama uygun hareket etme bilincindedirler. Bu yapı sosyal etkileşime katılmayı engelleyen bireysel bilinci de yansıtabilmektedir.
6. **Sosyal Kontrol:** Bu yapı, sosyal rol oynama ve bireyin sosyal olarak kendini ortaya koyma becerilerini ifade etmektedir. Sosyal kontrol becerisi gelişmiş bireyler, herhangi bir sosyal durumda ortama uygun hareket eden, kendinden emin ve sosyal durumlara kolayca ayak uydurabilen bireylerdir.

Sosyal yeterlik kavramını sosyal beceriden ayırt etmenin güç olduğu göze çarpmaktadır. Sosyal beceriler, bireylere çevrelerindeki kişilerle etkili şekilde iletişim kurmalarını sağlayan amaç yönelimli davranış örüntülerini, sosyal yeterlik ise sosyal ilişkilerin kalitesinin bireyin çevresindeki kişiler tarafından algılanışını içermektedir

(Schnider, 1993). Bacanlı (1999, s.21) ise temelde yatan mantığın “Kişinin sosyal becerisi varsa sosyal açıdan yeterlidir” olduğunu ifade etmiştir.

Cavel (1990) sosyal yeterliğin sosyal uyumu (ailesel bütünlük ve akran saygısı gibi önemli gelişimsel amaçların karşılanması), sosyal performansı (davranışın içinde bulunulan duruma uygunluğu ve sosyal olarak geçerli kabul edilen kriterleri karşılama derecesi) ve sosyal becerileri (sosyal durumlarda yeterli performansın gösterilmesini sağlayan duygusal düzenleme, sosyo-bilişsel yetenekler gibi özgül yetenekler) içeren çok düzeyli bir yapı olduğunu öne sürmüştür. Onun tanımında sosyal beceriler, sosyal yeterliğin bir alt boyutu olarak ele alınmıştır.

Hops(1983)ise sosyal yeterlik ve sosyal beceri kavramlarını ayrı kavramlar olarak ele almaktadır. Ona göre sosyal yeterlik, çocuğun çevresindeki kişilerin öznel görüşlerini içermekte ve çocuğun sosyal işlevselliği hakkında daha geniş bir değerlendirme sunmaktadır. Sosyal beceri ise özgül bir durumda sergilenen davranış biçimidir. Ona göre sosyal açıdan yeterli bireyin sosyal becerileri de gelişmiştir. (aktaran Hargie ve ark. 2000)

McFall(1982) da Hops (1983)’e benzer biçimde sosyal becerileri ve sosyal yeterliği farklı kavramlar olarak ele almıştır. Ona göre sosyal beceriler; bir görevi başarıyla yerine getirebilmek için sahip olunması gereken özgül davranışları; sosyal yeterlik ise daha genel bir davranışlar örüntüsünü içermektedir(aktaran Hargie ve ark. 2000).

Gresham ve Elliot (1987) sosyal becerileri sosyal yeterliğin bir alt boyutu olarak düşünmüş ve sosyal yeterliğin, sosyal becerilerin yanında diğer uyum sağlayıcı davranışları (bağımsız işlevsellik, fiziksel gelişim, kendini yönlendirme, kişisel sorumluluk ve işlevsel akademik beceriler) da içerdiğini ifade etmiştir. Vaughn ve Hogan (1990) sosyal yeterliğin; etkili sosyal becerileri, uyumsuz davranışların

olmamasını, diğerleriyle olumlu sosyal ilişkileri ve açık sosyal bilişi içerdiğini ifade etmiştir.

Gresham (2002) sosyal becerileri ve sosyal yeterliği içeren sosyal davranışın tanımlanmasında üç eğilimin bulunduğunu ifade etmiştir: Akran kabulü, davranışsal temelli tanımlama ve sosyal geçerliği dikkate alan olarak tanımlama.

Akran kabulünü esas alan tanımlamalarda, akranları tarafından kabul edilen ve popüler bulunan çocuklarsosyal açıdan yeterli kabul edilmektedir. Davranışsal temelli tanımlamada sosyal beceriler duruma özgü olarak ele alınmış ve içinde bulunulan durumda, en fazla pekiştireci ve en az cezayı getiren davranış sosyal açıdan en uygun davranış olarak ele alınmıştır. Sosyal geçerliği esas alan tanımlamalar ise çocuğun belli durumlarda önemli sosyal amaçlarını karşılamasını sağlayan özgül davranışları sosyal beceri olarak nitelendirmiştir. Önemli sosyal amaçlar; diğerleri tarafından kabul edilmeyi, okul uyumunu, psikososyal uyumu içerebilir (Gresham, 2002).

1.3.2. Yaşlara Göre Sosyal Becerilerin Gelişimi

Çocuk sosyalleşme sürecine ilk olarak aile ortamında girer. Sosyal gelişim sürecinin temelinde çocuğun, kendisinden önce birer sosyal varlık haline gelmiş olan aile bireyleri ile kurduğu iletişim ve etkileşim süreci bulunur.

Yaşamın ilk yıllarındaki deneyimleri, çocuğun başka insanlarla nasıl geçineceğini, nasıl bir ilişkiler ağı kuracağını ve sosyal yaşantılara karşı tavırlarını belirlemektedir (Başal, 2004).

Bebeğin etkileşim içeren ilk sosyal tepkisi, kendisine bakan kişinin yüzüne dikkatle bakması ve gülümsemesidir. Birinci ayda kucağa alındığında, dokunulduğunda ya da

ihtiyaçları giderildiğinde sakinleşir, ağlıyorsa susar. İkinci ayda ise, odanın içinde dolaşan kişiyi izler. Tanıdık yüzlere gülümser. Yabancı kişiye pek tepki göstermez. Bu ayda bebeğin yakınlarını en çok sevindiren olay bebeğin tanıdık yüzlere ve kendisi ile ilgilenenlere gülümsemesidir. Konuşma ve dokunmaya karşı gülme veya ses çıkartma tepkilerinde bulunur. Üçüncü ayda, annesinin sesini diğer seslerden ayırt eder. Ağlarken bir kişi odaya girince ağlamayı keser sesleri dinler. Gözleri ile sesin geldiği yeri arar. Gülümseyen yüze gülümseyerek cevap verir. Bebeğin üçüncü ayda insan yüzünü tanımasıyla, ilk sosyal idrak başlar. Bu çocuğun çevresi ile ilişki kurması bakımından anlamlıdır (Ataman, 2004).

Üçüncü ayın başlamasından itibaren sosyal davranış egemen olur. Bebek, artık başkalarıyla birlikteyken mutlu, yalnız başına kaldığı zaman mutsuz ve huzursuz olmaya başlar (Yavuzer, 2005).

Yeni doğmuş bebeklerin anneye bağlılığı; ona yakın olması, sarılması ve anneyi devamlı bir şekilde gözlemesi ile açıkça izlenebilir. Ayrıca anneye bağlılık, uyum sağlayıcı bir değer de taşımaktadır (Morgan ve Cole, 2001).

Bebek; altıncı ayda, annesine bağlanır ve onunla birlikte olmak ister. Yabancılara karşı korku tepkisi gösterebilir. Rastlantısal bir oyunu sürdürmeye isteklidir. Yedinci ayda, çevresindeki tanıdık kişileri yabancı kişilerden iyice ayırt eder. Aynanın karşısına oturduğu zaman, aynadaki görüntüsüne güler onunla konuşma hareketleri yapar, elleriyle aynaya vurur ve görüntüsünü tutmaya çalışır (Tokol, 1996).Başlangıçta yabancılara karşı utangaçtırlar. Biberonunu kendisi tutar ve kendi kendini besler. Bebek sekizinci aydan itibaren “ben” ve “başkası”nın ayrımını yapmaya başlar. Saklanır ve birden yüzünü açar. Karşısındaki kişinin de aynı davranışı tekrarlamasından hoşlanır. Bu bir çeşit saklambaç oyunu gibidir. Akranları

ile ilişkilerinde gerginlik gözlenir akranlarına nesneymiş gibi davranır. Onları itekler, ellerinde gördüğü hoşuna giden bir oyuncacı çekip alır (Yapıcı, 2005).

9 ve 13. aylar arasındaki sosyal davranış belirtileri içinde, diğerlerinin ses ve davranışlarını taklit etme ve oyuncaklarla birlikte oynama sayılabilir. Oyuncasının başkası tarafından alınması halinde sinirlenme, kavga ve ağlama gibi davranışlar tipik sosyal tepkiler arasındadır (Yavuzer, 2005).

Olumlu sosyal davranışlardan bazıları, örneğin paylaşma, 18 aylık bebeklerde görülebilir. Büyük çocuklar yardımseverlik ve paylaşma davranışlarını anne babalarını taklit ederek öğrenir; ancak bebeklikteki ilk paylaşma davranışının kaynağı henüz açıklanamamaktadır. Olumlu sosyal davranışların büyük bir kısmı aile içindeki öğrenmeye ve aile bireyleri tarafından sağlanan modellerin örnek alınmasına dayanmaktadır. Olumlu sosyal davranışların gelişmesinde, sosyal öğrenme ve modeli örnek alma önemli görülmektedir. Model alınan birey her zaman bir yetişkin olmayabilir; başka bir çocuk da model olarak alınabilir. Ancak yetişkinlerin tutumları, çocuklarda görülen paylaşma ve yardım etme davranışını çok güçlü bir şekilde etkileyebilmektedir. Yetişkinler, çocukların olumlu sosyal davranışlarını çoğunlukla onaylar ve gülümsemeleriyle hoşlandıklarını belirtir. Bu da anne babalarının ve yaşamlarında önemli olan diğer kişilerin onayını alabilmek için çocuklarda olumlu sosyal davranışları gösterme çabasını artırır (Morgan ve Cole, 2001).

İki yaş çocuğunun toplumsal çevre ile bağları genellikle anne ve yakın aile bireyleri aracılığı ile gerçekleşmektedir. Özellikle ikinci yılın son yarısından itibaren nesnelere, sosyal ilişkinin bir aracı olarak görülür. Bütün bu ilişkiler sonucunda birtakım sosyal tepkiler gelişmeye baslar; taklit, utanma, fiziksel ve sosyal bağımlılık, otoritenin

kabulü, rekabet, ilgi çekme arzusu, sosyal işbirliği, karşı koyma vb gibi. Çocuk edilgen olmaktan kurtulup, aile faaliyetlerine katılan ve sosyal ilişki kurabilen etkin bir üyeye dönüşür. Aile dışındaki bireylerle ilişki kurmaya ve kendi akranlarıyla olan beraberlikten zevk almaya baslar. İki yaşın başlamasıyla birlikte çocuklar, kendilerinden, bağımlı bir kişi yerine, bağımsız bir varlık olmalarının beklendiğini öğrenir (Yavuzer, 2005).

İlk üç yılda bütün çocuklar teke tek ilişki ihtiyacındadır ve mümkün olduğunca anne ile temaslarının yoğun olması önemlidir. Bu dönemde çocukların bu tek kişilik yoğun ilgi ihtiyacı karşılanabilirse temel güven duyguları da sağlıklı bir şekilde gelişebilir. Ancak üç yaşlarından itibaren tam bir sosyalleşme birey olma dönemine girilir. Anaokulu gibi bir sosyal kuruma gitmek bu dönemde çocuğun sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için önemlidir. Zira yaşlılarıyla ya da başka çocuklarla bir arada olma, oyun oynama ve yaşantıdan deneyim kazanma ihtiyacı bu kurumlarda karşılanabilmektedir. Buna karşılık çocuk üç yaşını geçmiş olmasına rağmen hala sadece yetişkinlerle birlikte oluyorsa, çocuklarla zaman geçirme fırsatı verilmiyorsa, bu durum sosyalleşmesini ve yaşlılarıyla sağlıklı ilişkiler kurabilmesini geciktirir. Zira çocuk paylaşmayı, beklemeyi, dinlemeyi, kurala uymanın önemini ve gruba ait olmayı en etkili çocuklarla yaşadığı deneyimde öğrenir (Timur, 2003).

Üç yaş çocukları, yaşlılarıyla ilişki kurmada çok zorlanmazlar. Buna karşın ilişkiyi sürdürmede başarısız kalırlar. Bu nedenle, zaman zaman yetişkin müdahalesine gereksinim duyabilirler. Üç yaş çocuklarının arkadaş ilişkileri vermekten çok almaya yöneliktir. Bu da birbirleriyle problem yaşamalarının en önemli nedenlerinden birisidir (Mackenzie, 2000)Denham ve arkadaşları (2003) okul öncesi çocuklarının duygusal yeterliliğinin, sosyal uyumuna katkılarıyla ilgili yaptığı araştırmada, üç-

dört yaşlarındaki duygusal yeterliliğin, uzun dönemde sosyal yeterliliğe katkı sağladığı sonucuna varmıştır.

Dört yaş çocuğunun bedeninde ve kişiliğinde yeni gelişmeler oluşur. Bu gelişmelerle beraber çocuğun çevresi genişlemeye devam eder, çocuk, girişimcilik ve atılganlık eylemlerini açıkça göstermeye başlar. Meraklı, sakin, daha uyumludur. Davranışlarını daha kolay kontrol edebilecek durumdadır. Sosyal gelişim olarak yetişkinleri gözleyerek, onların davranışlarını taklit eder. İki yaşından önce başlayan arkadaş tercihi, dört-beş yaşlarında güçlü bağlılıklara dönüşür. Bağlılıkların süresi genelde kısadır. Çocukların arkadaşları tarafından kabul ya da reddedilmelerinde yaş, cinsiyet, liderlik, rekabet, dayanışma davranışları önemli faktörlerdir (Kagan, 1984).

Daha bilgili ve olgun birey görünümünde olan beş yaş çocuğu, çevresine karşı dostça bir yaklaşım içindedir. En belirgin özellikleri arasında, yeterli ve dengeli oluşu gelmektedir. Beş yaşındaki çocuk, yeteneklerinden en iyi biçimde yararlanmak ister; hak ettiği sorumluluk ve ödüllere biraz olsun sahip olmaktan hoşlanır. Beş yaş çocuğu, yaşadığı kültür çevresine uyum göstermesini, başarılı bir kontrolle gerçekleştiren çocuktur. Kısaca, bu üstün özellikleriyle beş yaş çocuğu, yüksek derecede toplumsallaşmış bir birey görünümündedir (Yavuzer, 2005).

Bu yaşın, en belirgin özelliklerinden biri de toplumun beklentilerine ve isteklerine uygun davranmaktır (Mussen ve Bask, 1990). Toplumdaki bazı nezaket kurallarını öğrenmiştir (Çağdas ve Seçer, 2002). Kurallı grup oyunlarına yönelir. Kendisi de oyunlar oluşturup, kurallar koyabilir. Arkadaşlarının duygularını paylaşmaya baslar. Arkadaşlarına espri yapmaktan hoşlanır. Grup etkileşiminde gösterdiği performansa göre liderlik rolünü üstlenebilir (Kandır, 2004).

Çocuk, altı yaşına geldiğinde iki buçuk yaşında görülen olumsuz evrenin belirtilerini göstermeye başlar. Çocuk bir kez daha iki buçuk yaşında yaşamış olduğu karar verme güçlüklerine uğrar; yine bir şeyin olumlu ve olumsuz iki yüzü arasında hızla gelip gider. Başkaları gibi düşünmeye (başkalarının haklarına saygı duymaya, olayı üçüncü bir kişi gibi değerlendirmeye) başlar. Başkalarının duygularını paylaşmaya (başkalarıyla ilgilenmeye, sevinçlerini ve üzüntülerini anlamaya, paylaşmaya) başlar. Kendi kendini eleştirdiğine işaret eden davranışlar gözlenebilir. Organize edilmiş grup oyunlarında etkin olarak yer alabilir. Aileden kolaylıkla ayrılabilir, yardımsız giyinir, arkadaşlar edinir, ev dışında kalabalık arasına karışır, tek başına kişisel işlerini halleder (giyinmek, yıkanmak, yemek yeme vb.), hobiler, oyunlar, kurallar geliştirir. Daha çok sayıda arkadaşla ilişki kurduğu ve bireysel oyunun yerini grup oyununun aldığı görülür. Sosyal bilincinde artış olur (Grotberg, 1994).Altı yaş çocuklarında başkaları ile iyi ilişkiler kurma, paylaşma, işbirliği, dostluk, sempati gibi davranışlarıyla beraber rekabet, kavga gibi davranışlarda gözlemlenebilir (Mussen ve ark., 1990).

1.3.3. Okul Öncesi Çocuklarda Sosyal Beceriler ve Sosyal Yeterlik

Okul öncesi dönem (0-6 Yaş), çocuğun çevresini araştırıp tanımaya çalıştığı, çevre ile iletişim kurmaya istekli olduğu, içinde yaşadığı toplumun değer yargılarıyla toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı bir dönemdir (Demiriz, Karadağ ve Ulutaş, 2003). Bu nedenle okul öncesi dönemde edinilecek sosyal beceriler, çocuğun ilerleyen yıllardaki davranış biçimlerini şekillendirecektir.

Caldarella ve Merel (1997) çocukların sosyal becerilerini sınıflandırırken beş boyutlu bir taksonomiden yararlanmıştı. İlk boyut akran ilişkileri olarak adlandırılmakta ve

arkadaşlarını takdir etme, arkadaşlarının haklarını savunma, arkadaşlarına yardım önerme, arkadaşlarının duygularına duyarlı olma ve onları oyuna davet etme gibi sosyal becerileri içermektedir. İkinci boyut, sosyal kontrol becerileri olarak adlandırılmakta ve öfkeyi kontrol etme, kuralları takip etme, eleştiriyi kabul etme ve uzlaşma gibi becerileri içermektedir. Üçüncü boyut, akademik beceriler olarak adlandırılmakta ve öğretmenin yönergelerini dinleme, görevleri tek başına yapabilme ve ödevlerini tamamlayabilme gibi sınıf becerilerinde başarılı olmayı içermektedir. Dördüncü boyut uyma becerileri olarak adlandırılmaktadır. Bu boyut, serbest zamanın etkili şekilde değerlendirilmesini, paylaşmayı, sosyal kurallara uymayı içermektedir. Son boyut ise atılganlık olarak ifade edilmektedir. Bu boyut başkalarıyla konuşmak için girişimde bulunma, arkadaş olma, övgüleri kabul etme gibi becerileri içermektedir.

Akkök (1999), ise sosyal becerileri altı grupta incelemiştir. İlişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri grubunda dinleme, konuşmayı başlatma ve sürdürme, soru sorma, teşekkür etme, kendini ve başkalarını tanıtmaya, iltifat etme, yardım isteme, bir gruba katılma, yönerge verme ve yönergelere uyma, özür dileme ve ikna etme yer almaktadır. Grupla bir işi yürütme becerileri grupla iş bölümüne uymayı, sorumluluğu yerine getirmeyi, başkalarının görüşlerini anlamaya çalışmayı içermektedir. Duygulara yönelik beceriler, kendi duygularını anlama, duygularını ifade etme, başkalarının duygularını anlama, karşı tarafın kızgınlığı ile başa çıkma, iyi duyguları ifade etme, korku ile başa çıkma ve kendini ödüllendirmeden oluşmaktadır. Saldırgan davranışlarla başa çıkmaya yönelik beceriler izin isteme, paylaşma, başkalarına yardım etme, uzlaşma, kızgınlığı kontrol etme, hakkını koruma, alay etmeyle başa çıkma, kavgadan uzak durmayı kapsamaktadır. Stres durumlarıyla başa çıkma becerisi ise başarısız olan bir durumla başa çıkma, grup

baskısıyla başa çıkma, utanılan bir durumla başa çıkma, yalnız bırakılma ile başa çıkma olarak sınıflandırılmaktadır. Plan yapma ve problem çözme becerisi ne yapacağına karar verme, problemin nedenini araştırma, amaç oluşturma, bilgi toplama, karar verme ve bir işe yoğunlaşma olarak bildirilmektedir.

1.3.4. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Uyum ve Becerileri Etkileyen Etmenler

Okulöncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin cinsiyet, aile genişliği, sosyo-ekonomik düzey, kardeş sayısı, çocuğun engelli olup olmaması durumu ve ebeveynin çalışma ve öğrenim durumu tarafından etkilendiği görülmektedir (Seven, 2008).

Cinsiyet faktörünün çocukların sosyal gelişimi üzerine etkisi konusunda çok sayıda araştırma yapılmıştır. Jamyang-Tshering (2004) okulöncesi dönemdeki çocuklar hakkında yaptığı araştırmada kızların sosyal becerileri erkeklerden daha çok gösterdiğini, buna karşılık erkeklerin kızlardan daha fazla problem davranış sergilediğini bulmuştur. Surucoğlu ve Özokçu (2005) kız öğrencilerin atılganlık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Gültekin (2008) kız çocuklarının atılganlığın yanında işbirliğine de yatkın olduğunu belirlemiştir. Seven (2008) bu araştırmalarla benzer şekilde olumlu sosyal davranış sergileme oranının kız çocuklarında erkeklerden daha yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Aynı evde anne-babadan başka büyükanne, büyükbaba gibi bir otorite olmasının da çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkilediği ifade edilmektedir. Dört veya daha fazla kişi yaşayan ailelerde yaşayan çocukların kuraldışı davranışlar sergileme eğiliminin daha fazla olduğu ifade edilmektedir (Ellis, 1988, aktaran Seven, 2008).

Koçak ve Tepeli (2006) ekonomik ve kültürel etmenlerin sosyal beceriler üzerinde etkisi olduğunu gösteren birçok araştırma bulgusu bulunduğunu ifade etmektedir.

Seven (2006) tarafından yapılan araştırmada düşük sosyo-ekonomik düzeyin sosyal becerileri olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Ramsey (1998) ve McLoyd (1998) fakir ve alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocukların daha az sözel iletişim kurduklarını ve problem çözmeye daha saldırgan davrandıklarını bildirmektedir. Bu durumun nedenin düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının sosyal becerilerini geliştirmek için fırsatlardan yoksun olmaları ve sosyal etkileşimde bulunabilecekleri ortamların sınırlı olması olabilir.

Gülay (2004) kardeş sayısının artmasının çocuğun sosyal beceriler geliştirmesine zemin hazırladığını ifade etmektedir. Ona göre kardeşe sahip olma, çocuğun sosyal becerilerinin gelişimi için benzersiz iletişim fırsatları sunmaktadır. Ayrıca çocuğun kardeş ilişkileri sonucunda sosyal beceri gelişiminin ne olacağını kardeşler arasındaki yaş ve cinsiyet farkının ve kardeş sayısının etkilediğini ifade etmektedir.

Değişik çalışmalar ebeveynin çalışma durumunun çocukların sosyal becerileri üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. McLoyd ve arkadaşlarına (1994) tarafından yapılan araştırmaya göre işsiz ve yarım gün çalışan anneler çocuklarını sürekli çalışan annelerden daha çok desteklemektedir. Atılgan (2001) de annenin sürekli bir işte çalışmasının çocukların sosyal becerilerinin gelişimini etkilediğini ifade etmektedir. Buna karşın Orçan ve Deniz (2004) tarafından yapılan araştırmada anne çalışma durumunun okul öncesi çocuklarının sosyal uyumunu etkilemediğini ifade etmiştir. Babanın çalışma yaşamı ile çocuğun sosyal gelişiminin de yakından ilişkili olduğu bildirilmektedir (Barling, 1986, aktaran Özbey ve Alisinanoğlu, 2009). Babaların çalışma koşullarından memnun olmadıkları durumlarda çocuklarda hiperaktivite ve problem davranışların da arttığını belirtmektedir.

Birçok araştırma (Atılğan, 2001; Gültekin, 2008; Cousins, Power, &Olvera-Ezzel, 1993) anne-babanın öğrenim düzeyinin sosyal beceri gelişimini etkilediğini göstermektedir. Bu araştırmalar eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğun sosyal beceri düzeylerinin arttığını, buna karşılık davranışsal sorunlar yaşanma durumunun ise azaldığını göstermektedir.

Çocuğun sosyal becerilerini etkileyen önemli etmenlerden birisi de çocuğun engelli olmasıdır. Sucuoğlu ve Özokçu (2005) tarafından yapılan araştırmada kaynaştırma eğitimine devam eden ilköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerinin ve akademik yeterliklerinin akranlarından daha az, problem davranışlarının ise akranlarından daha fazla olduğu bulunmuştur.

Tüy (1999) tarafından yapılan araştırmada, kaynaştırma eğitime ve özel eğitim okuluna devam eden işitme engelli çocuklar ile işitme engeli bulunmayan çocuklar arasında sosyal etkileşim becerileri açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca işitme engelli çocukların, işitme engeli bulunmayan çocuklara oranla içselleştirilmiş problemleri daha sık yaşadıkları bulunmuştur.

Okul öncesi dönemde sosyal becerilerin gelişimini etkileyen faktörleri Kamaraj (2004) ise şu şekilde bildirmiştir:

- 1. Ebeveyn-Çocuk İlişkileri:** Gelişim ve öğrenmenin tüm alanlarında olduğu gibi, sosyal becerilerin erken çocuklukta gelişimi üzerinde ailenin çok önemli ve anlamlı bir etkisi vardır. Ebeveyn ve kardeşler arasındaki ilişkilerin sevgiye dayalı ve sıcak olması, çocukların bu güvenli temeli diğer insanlarla olan ilişkilerine şekil verirken kullanmalarını sağlar. Çocuklar, diğer insanlara nasıl davranacaklarını anlamaya çalışırlar. Aile dışındaki diğer insanlarla etkileşim başladığında, evde şahit olduğu hareketler çocuklara model olmaktadır (Bennett,

1999, aktaran: Kamaraj, 2004).

2. Akran İlişkileri: Akran ilişkilerinin sosyal beceri gelişimi üzerindeki etkisi ile ilgili literatürde ise; çocukların akranlarıyla iletişime geçerek bazı sosyal becerileri edindikleri görülmektedir. Lieberman ve arkadaşları (1999) çocukların akran ilişkileri ve kendilik duygularının sosyal becerilerinin gelişiminde önemli olduğunu belirtmişlerdir. Akranları tarafından sevilen çocukların, daha sonraki yıllarda daha az uyum problemi yaşadıkları belirtilmiştir (Lieberman ve ark., 1999, Aktaran Kamaraj, 2004).
3. İletişim Becerileri: Küçük çocuklar sosyal becerilerini oyun aracılığıyla geliştirirler (Bennett, 1999, aktaran Kamaraj, 2004) İletişim, sosyal etkileşimin temelidir (Hazen ve Black, 1989, aktaran Kamaraj, 2004). Sosyal beceriler çocuklar için devam eden akran oyunlarına girme konusunda başarı elde etmede çok önemlidir (Black ve Hazen, 1990, aktaran Kamaraj, 2004). İhtiyaç duyulan dil ve sosyal becerilerin düzenlenmesi oyun için önemlidir. Bu beceriler; alıcı ve ifade edici dildeki kelimeleri, rica ve yorumun cümle içinde kullanımını ve bozulan iletişimi onarmak ve tartışmanın konusunu sürdürmek için kullanılan stratejiler gibi yararlı sosyal becerileri içermektedir. Dil becerileri ve sosyal beceriler; akranları tarafından kabul edilme, akranlarına cevap verme, akranları tarafından oluşturulmuş ve devam eden oyun şemasına katılma gibi becerileri içermektedir (Craig ve ark., 2002, aktaran Kamaraj, 2004).

1.3.5. Evlilik Çatışmasının Çocuğun Uyumu Üzerindeki Etkileri

Eşler arasında yaşanan çatışmalar, çocukları uyum sorunları yaşama tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır (Cummings ve Davies, 2002). Nitekim Hetherington (1993) eşler arasındaki çatışmadan en fazla etkilenen kesimin çocuklar olduğunu

ifade etmektedir. Ona göre eşler arası çatışmalar çocukların depresyon, öz-saygının düşmesi gibi içe yönelim sorunlarıyla, saldırganlık gibi dışa yönelim sorunlarıyla ve akademik sorunlarla boğuşmasına zemin hazırlamaktadır.

Evlilik çatışması çocukları hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemektedir. Evlilik çatışmasına maruz kalan çocuğun fiziksel sorunlarla karşı karşıya kalması ve çatışma deneyimine ilişkin olumsuz deneyimler edinmesi evlilik çatışmasının olumsuz etkileri arasında dile getirilebilir. Davies, Sturge-Apple, Winter, Cummings ve Farrell (2006) evlilik çatışmasına maruz kalan çocukların yetişkin yaşamda sorunları saldırganlıkla çözmeye üç kat daha eğilimli olduğunu bildirmiştir.

Çocukların evlilik çatışmasından dolaylı olarak etkilenmesi ise ebeveynlerin, ebeveynlik görevlerini yerine getirmemeleriyle ilişkili bir durum olarak ifade edilmektedir (Davies, Harold, Goeke-Morey ve Cummings, 2002; Sturge-Apple, Davies ve Cummings, 2006). Cox, Paley ve Harter (2001) evlilik çatışması yaşanan ailelerde zamanla çatışmanın ebeveyn-çocuk ilişkisine de yansıdığını ifade etmektedir. Bu durum da ebeveyn, çocukla ilişkisinde sürekli eleştiren bir tavır takınabilmekte ya da aşırı tepkisel bir davranış ortaya koymaktadır. Ayrıca yaşanan çatışmalar, ebeveynlerin çocuğun bakımı ve eğitimiyle yeterince ilgilenmemelerine yol açmaktadır. Davies ve Cummings (1994) evlilik çatışmasının yaygın olduğu ailelerde çocuk eğitiminde tutarsız disiplin yönteminin kullanıldığını ifade etmektedir. Onlara göre tutarsız disiplin yöntemlerinin kullanılması, çocukların sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyecektir. Aynı davranışa her seferinde farklı tepki verildiğini gören çocuk, davranışının iyi mi kötü mü olacağı konusunda bir karara varamayacak ve sosyal yönden kendini geliştiremeyecektir.

Evlilik çatışmasının çocuk üzerindeki etkisini belirleyen temel etmen ebeveynlerin çatışmayı ele alış biçimidir. Ebeveynlerin yaşanan çatışmaları yapıcı ve yıkıcı biçimde çözmesi evlilik çatışmasının çocuğu ne yönde ve ne oranda etkileyeceğini belirleyen kritik faktördür. Buna göre yıkıcı çatışmalar, çatışmaya şahit olan çocukların söz konusu evlilik süreci ile ilgili olumsuz biliş, duygu ve düşünceler geliştirmesine ve içe çekilmeyi, korkuyu, savunmacılığı ya da fiziksel, sözel ve sözel olmayan saldırganlığı içeren davranış sorunları sergilemesine yol açmaktadır. Buna karşılık yapıcı çatışmalar ise çatışmaya sahip olan çocuğun olumlu biliş, duygu ve davranışlarında, algıladığı sosyal destekte ve pozitif duygulanımında herhangi bir değişikliğe yol açmaktadır (Goeke-Morey, Commings ve Papp, 2007).

Evlilik çatışması çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinin yanında fiziksel sağlıklarını da olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda Kelly ve El-Sheikh (2001) evlilik çatışmasının özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük çocukların yoğun uyku problemi yaşamasına yol açtığı belirlenmiştir. Evlilik çatışmasına maruz kalan çocukların fiziksel sağlıklarını üç yıl boyunca izledikleri araştırmalarında, evlilik çatışmasına maruz kalan çocukların sağlıklarının gittikçe kötüleştiği ve sık sık mide ağrısı, baş ağrısı gibi şikayetlerden yakındıkları görülmektedir.

1.4. Yapılan Araştırmalar

1.4.1. Evlilik Çatışması Alanında Yapılan Araştırmalar

Cummings, Kouros ve Lapp (2007) ebeveynlerin kendi çocukluklarında yaşadıkları evlilik çatışmalarının, şu anki evliliklerinde yaşadıkları çatışmalar ve çocuğun evlilik çatışmasına verdikleri tepkiler üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmaya katılan çocuklara laboratuvar ortamında ebeveynlerinin günlük tartışmaları izlettirilmiş ve kendi duygusal ve davranışsal tepkilerini bildirmeleri ve ebeveynlerinin çatışma

çözme yöntemlerini değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırma bulguları, çocukluklarında evlilik çatışmasına tanık olan ebeveynlerin, çatışma çözümede yapıcı yöntemlerden çok yıkıcı yöntemler kullandıklarını ve olumsuz duyguları yoğun olarak yaşadıklarını göstermiştir. Araştırmada ayrıca çocukların evlilik çatışmasına yönelik tepkilerinin, ebeveynlerinin çatışmaya tanık olma durumundan etkilendiği bildirilmiştir. Ebeveynlerinin geçmişte evlilik çatışmasına tanık olan çocuklar, ebeveynlerinin yapıcı yöntemler kullanmalarına ve olumlu duygular göstermelerine karşı duyarlı davranmaktadır. Sonuç olarak ebeveynlerin kendi çocukluklarında tanık oldukları evlilik çatışmaları, günlük evlilik çatışmalarını ve çocukların bu çatışmalara yönelik tepkilerini etkilemektedir.

Ablow, Measelle, Cowan ve Cowan (2009) tarafından yapılan araştırmada okulöncesi dönemdeki çocukların evlilik çatışmalarına ilişkin algılamaları ve değerlendirmeleri incelenmiştir. Araştırmada evlilik çatışmaları her iki ebeveyninden de eş zamanlı olarak alınan bildirimlerle, çocukların sınıf uyumları ise öğretmen bildirimleri kullanılarak ölçülmüştür. Ebeveynler tarafından bildirimlerle çocukların evlilik ilişkisini algılayışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada ayrıca bilişsel-bağlamsal çerçeve modeline uygun olarak evlilik çatışmasıyla çocukların içselleştirilmiş problemler yaşamaya deneyimi arasındaki ilişkiye çocukların evlilik çatışmasından ötürü kendilerini suçlamalarının aracılık ettiği belirlenmiştir. Araştırmada evlilik çatışmasının çocukların dışsallaştırılmış problem davranışlar üzerindeki etkisine ise çocukların evlilik çatışmasına aktif olarak katılma durumunun aracılık ettiği görülmüştür.

Goeke-Morey, Cummings ve Papp (2007) çocukların evlilik çatışmalarını çözümlenmelerini inceledikleri araştırmalarında, çocukların evlilik çatışmalarını nasıl

sonlandırdığına ilişkin annelerin bildirimleri ile aynı çatışma ortamının laboratuvar ortamında oluşturulduğunda, çocukların çatışmayı sonlandırmak için kullandıkları yöntemler (uzlaşma, içe çekilme, özür dileme, boyun eğcilik, uyuşmazlığı sürdürmede ısrar etme) arasındaki ilişki incelenmiştir. Çocukların evlilik çatışmasını sonlandırmada ilk olarak duygusal yöntemleri kullanmayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Araştırmada annelerin bildirimleri ile çocukların tepkilerinin genel olarak uyduğu görülmüştür. Bu araştırmada son olarak çocukların çatışma çözme yöntemlerini en çok etkileyen etmenlerden birisinin duygusal uyum düzeyleri olduğu ifade edilmiştir.

Erath, Bierman ve Davranış Problemlerini Önleme Araştırmaları Grubu (2006) tarafından yapılan araştırmada okulöncesi dönemdeki çocukların evde ve okulda gösterdikleri saldırgan ve yıkıcı davranışların çocukların saldırganlık içeren evlilik çatışmalarına tanık olması arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Saldırganlık içeren evlilik çatışmalarının, annelerin çocukları şiddet kullanarak cezalandırmasıyla çocukların yıkıcı ve saldırgan davranışlar göstermeleri üzerindeki etkisini evlilik çatışmalarının ne sıklıkla yaşandığı etkilemektedir. Araştırmada annenin çocuğunu sert şekilde cezalandırmasının evlilik çatışmaları ile çocukların okulda gösterdikleri saldırganca ve yıkıcı davranışlar arasındaki ilişkiye tam, evde gösterdikleri saldırganca ve yıkıcı davranışlar arasındaki ilişkiye ise kısmi aracılık ettiği bildirilmiştir.

Kaczynski, Kristin, Lindahl, Malik ve Laurencau (2006) tarafından yapılan araştırmada evlilik çatışması ile içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problem davranışlar arasındaki ilişkinin ebeveynlerin tutumundan kaynaklandığı bulunmuştur. Araştırmada ayrıca babalarının olumsuz davrandığı erkek çocukların daha çok

içselleştirilmiş, annelerinin olumsuz davrandığı erkek çocukların ise daha çok dışsallaştırılmış problemler sergiledikleri görülmüştür. Bu durum, babasına karşı fiziksel yolla karşı gelemeyen çocuğun sorunu içselleştirmesinden kaynaklanabilir.

Peris, Goeke-Morey, Cummings ve Emery (2008) ebeveynleşme (parentification) ile evlilik çatışması, gençlerin tehdit algısı, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde soğukluk ve gençleri evlilik çatışmasının içine sokma arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Bu araştırmacılar, ebeveynleşmeyi, çocuğun ebeveyn rolü üstlenmesi olarak tanımlamıştır. Ebeveynleşmeye örnek olarak verilebilecek davranışlar çocuğun kardeşlerinin bakımını üstlenmesi ve aile üyelerinin duygusal durumlarını dengelemeye çalışmasıdır. Bu araştırmada ayrıca ebeveynleşme ile çocukların içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problem davranışları ile yakın ilişkilerdeki sosyal yeterliğin düşük olmasının da ilişkili olduğu bulunmuştur.

Lindsey, Caldera ve Tankersley (2009) tarafından yapılan araştırmada okulöncesi çocuklarının oyun davranışlarının kalitesi ile evlilik çatışması arasındaki ilişkide ebeveyn-çocuk duygusal karşılıklılığının ve güvenli bağlanma stiline aracılığı incelenmiştir. Çocukların pozitif akran etkileşimi ile evlilik çatışması arasındaki ilişkiye anne-çocuk arasındaki pozitif duygusal karşılıklılığın, anne ile çocuk arasında kurulan güvenli bağlanmanın ve baba-çocuk arasındaki negatif duygusal karşılıklılığın; negatif akran etkileşimi ile evlilik çatışması arasındaki ilişkiye ise anne-çocuk pozitif duygusal karşılıklılığının ve baba ile çocuk arasında kurulan güvenli bağlanmanın aracılık ettiği belirlenmiştir.

Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde Hatipoğlu (1993) demografik değişkenlerle evlilik çatışmasının yaygınlığı ve sıklığının eşlerin evlilik doyumundaki rolünü araştırmıştır. Bu araştırmada kadın ve erkek çiftlerin evlilik

doyumuna farklı etmenlerin etki ettiği bulunmuştur. Evlilik çatışmasının yaygınlığının hem erkek hem de bayan, eğitim düzeyinin ise yalnızca bayan eşlerin evlilik doyumunu açıkladığı bulunmuştur.

Tezer (1994) tarafından yapılan araştırmada evlilik çatışması ile demografik değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada çalışan kadınların evlilik doyumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Taştan (1996) evlilikle ilgili bir sorun fark ettiklerinde anlaşarak evlenen çiftlerin görücü usulüyle evlenen çiftlere oranla, iletişim yoluyla sorunu çözmeyi daha çabuk şekilde başardıklarını bulmuştur.

Özen (2006) eşlerin değerlerinin uyuşmasının ve çatışma çözme stillerinin, eşlerin evlilik uyumunu yordadığını bulmuştur. Bu araştırmada ayrıca kocaların kullandıkları çatışma çözme stillerinin kadınların evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu, buna karşılık kadınların kullandıkları çatışma çözme stillerinin kocaların evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı gözlenmiştir. Bu durum kocaların evlilik dışında bulabilecekleri sosyal kaynaklarının sayısının kadınlarınkinden fazla olmasına bağlanabilir. Çiftlerin evlilik uyumu göz önüne alındığında, kadınların ve kocaların çatışma çözme stilleri çiftlerin evlilik uyumunu etkilemektedir. Çiftlerin evlilik sürecinde olumsuz çatışma stilleri kullanmaları evlilik uyumlarını olumsuz şekilde etkilemektedir.

Hoşçan (2010) tarafından yapılan araştırmada anneden ve babadan algılanan sıcaklığın, çatışma özellikleri algısı ve tehdit algısıyla çocuğun fiziksel sağlığa ilişkin yaşam kalitesi arasında aracılık ettiği bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre anneden algılanan sıcaklık, çatışma özellikleri algısı, tehdit algısı ve kendini suçlamasıyla çocuğun psikososyal yaşam kalitesi ve genel yaşam kalitesi arasındaki ilişkide kısmi aracılık etmektedir. Babadan algılanan sıcaklık ise kendini suçlamayla

çocuğun fiziksel sağlıkla ilgili yaşam kalitesi ve genel yaşam kalitesi arasındaki ilişkide kısmi, tehdit algısı ile fiziksel sağlık kalitesi ile arasındaki ilişkide ise aracı değişkendir.

1.4.2. Sosyal Yeterlik ve Beceriler Alanında Yapılan Araştırmalar

McCoy, Cummings ve Davies (2009) tarafından yapılan ve yaşları 5-7 arasında değişen 235 aileyle çalışılan araştırmada ebeveynlerin evlilikte yapıcı ve yıkıcı çatışmalar kullanmaları ile çocukların olumlu sosyal davranışlar geliştirmeleri arasındaki ilişkiye duygusal güvenliğin aracılık ettiği bildirilmiştir.

Eisenberg ve diğerleri (2003) tarafından yapılan araştırmada kendini denetleme becerisi yüksek okulöncesi dönemdeki çocukların, akran ilişkilerinde akran ilişkilerinden ötürü daha az olumsuz duygu yaşadığı, gergin akran ilişkilerinde olumsuz duygular ortaya çıktığında çocukların sosyal yeterliği içeren tepkiler vermekte zorlandığı, bununla birlikte kendini denetleme becerisi yüksek çocukların gergin sosyal ilişkilerde bile sosyal açıdan yeterli tepkiler verdiği görülmüştür. Bu araştırmada ayrıca kendini denetlemeyle sosyal yeterlik arasındaki ilişkiye negatif duygulanımın aracılık ettiği belirlenmiştir. Araştırma bulguları kendini denetleme düzeyinin durumsal faktörlerle etkileşiminin okulöncesi çocuklarının sosyal yeterliğini etkilediğini ifade etmiştir.

Kim, Guo, Koh ve Cain (2010) tarafından göçmen aileler üzerinde yapılan araştırmada ailede kullanılan disiplin yöntemlerinin (uygun veya sert) çocukların sosyal yeterliği ve davranış problemleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada yalnızca babanın sert disiplin yöntemleri uygulamasının çocukların davranış problemleriyle pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Özgül disiplin teknikleri arasında, yanlış davranışların düzeltilmesinin ve usa vurmanın çocukların sosyal

yeterliğini arttırdığı bulunmuştur. Buna karşılık babanın kollarına vurma, tokat atma, vurma gibi disiplin yöntemleri kullanması çocuğun problem davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Araştırma sonuçları özellikle babaların yanlış disiplin tekniklerini değiştirmesi gerektiğini göstermektedir.

Rhoades, Warren, Domitrovich ve Greenberg (2011) tarafından yapılan ve okulöncesi sosyo-duygusal yeterlik ile birinci sınıftaki akademik başarı arasındaki ilişkide dikkat becerilerinin aracı etkisi incelenmiştir. Okulöncesi dönemdeki dikkat becerilerinin; annenin eğitim düzeyinin, aile gelirinin, çocuğun yaşı, cinsiyeti ve alıcı dilinin etkisi kontrol edildiğinde bile okulöncesi dönemdeki duygusal bilgi ile birinci sınıftaki akademik başarı arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur.

Troupe (2008) tarafından yapılan araştırmada empati, uygun olmayan çatışma çözme yöntemleri, kıskançlık/yalnızlık arasındaki ilişkinin cinsiyet ve sosyal ortamın etkileşimine göre değişiklik gösterdiği bulunmuştur. Yalnızca dürtüsellikte cinsiyetin temel bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Erkeklerin dürtüsellik puanları kızlardan daha yüksektir. Araştırmacılar sosyal ortamın, sosyal yeterlik üzerindeki etkisini çeşitli sosyal ortamlarda beklenen davranışların birbirinden farklı olmasıyla açıklamaktadır.

Laipe, Carlo, Tuorquati ve Ontai (2004) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn stilleri ile çocukların algıladıkları aile içi ilişkiler ve çocukların sosyal davranışları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ebeveyn stillerinin katı ve sıcak olmak üzere iki boyutlu, sosyal yeterliğin olumlu sosyal yeterlik ve saldırgan davranışlar olmak üzere iki boyutlu, algılanan aile içi ilişkiler, fiziksel incinme, saldırganlık, ceza, duygulanım, birlikte olma, empati/yardım, iyi olma/suçluluk duyma, atipik olumsuz etkiler olmak üzere sekiz boyutlu olarak ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen

bulgular; sıcak ebeveyn stili ile ebeveynlerin çocuklarını sosyal yeterliklerine ilişkin değerlendirmeleri olumlu yönde, saldırgan davranışları ise olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur.

Diener ve Kinn (2004) okulöncesi dönemdeki çocukların sosyal yeterliklerine etki edebilecek faktörleri inceledikleri araştırmalarında, çocuğun sosyal yeterliğinin; dışsallaştırılmış, içselleştirilmiş problem davranışları ve olumlu sosyal davranışları içerdiğini ifade etmiştir. Çocuğun sosyal yeterliğini etkileyebilecek faktörler arasında kontrol, yakınlık, sıcaklık ve destekleyicilik gibi annenin çocuğa yönelik davranışları incelenmiştir. Araştırma bulgular, annelerin çocuklara yönelik davranışlarından sadece destekleme boyutunun sosyal yeterlikle ilişkili olduğunu göstermiştir. Annelerin çocuklarını olumlu yönde desteklemeleri, çocukların içedönük ve saldırgan davranışlar göstermeleriyle pozitif, sosyal yeterlik ile ise negatif ilişkili bulunmuştur.

Seven (2007) tarafından yapılan araştırmada sosyal becerilerin cinsiyete, kardeş sayısına, annenin öğrenim durumuna ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmaktadır. Sosyal becerilerin alt boyutları incelendiğinde ise atılganlığın, cinsiyet, ailenin genişliği, sosyo-ekonomik düzey, ebeveynin çalışma ve öğrenim durumu açısından farklılaştığı, işbirliğinin kardeş sayısına ve cinsiyete, öz-kontrolün de kardeş sayısı ve annenin öğrenim durumuna göre farklılaştığı bulunmuştur.

Yağmurlu, Sanson ve Köymen (2005) tarafından yapılan araştırmada okulöncesi dönemdeki ebeveyn davranışları ve çocuğun mizacı ile çocukların olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ebeveyn davranışlarının açıklayıcı akıl yürütme, cezalandırma, itaat bekleme ve sıcaklık boyutlarında ele alınmıştır. Çocuğun olumlu sosyal davranışları ise yardım etme, paylaşma, rahatlama ve

işbirliği yapma boyutlarında incelenmiştir. Araştırma bulguları Avusturalyalı ve Türk çocuklarının benzer düzeyde olumlu sosyal davranışlar sergilediğini göstermiştir. Avusturalyalı çocuklarda annenin sıcaklığı ve ilgisinin, Türk çocuklarında ise annenin itaat bekleme davranışının olumlu sosyal davranışla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Öğretir (1999)'in yapmış olduğu araştırmada okulöncesi kuruma devam eden altı yaş çocuklarının sosyal oyun davranışları ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Sosyal davranışların; başatlık, saldırganlık, direnme, uysallık, bakım, başvurma, kaçınma, paylaşma ve işbirliği olmak üzere dokuz alt boyutta incelendiği bu araştırmada demokratik stil benimseyen ebeveynlerin çocuklarının sosyal becerilerinin, baskı-disiplin uygulayan ebeveynlerin çocuklarından daha yüksek olduğu görülmüştür.

1.5. Araştırmanın Amacı

Tezin amacı sosyal öğrenme kuramından yola çıkarak, evlilik çatışmasının, okul öncesi eğiti kurumuna devam eden 5-6 yaş (60-72 ay) çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisini ölçmektir. Okul öncesi eğitim kurumu çocuğun aileden sonra sosyalleştiği bir kurumdur. Çocuk evde yetişkinlerde gördüğü davranış biçimlerini model alarak, okulda sosyal uyum ve becerilerinde bu davranış biçimlerini kullanacakları düşünülmektedir. Çünkü anne – babalar sözel veya fiziksel saldırgan davranışlar için model oluşturarak, çocuklarına, fikirbirliği olunmayan durumlarda nasıl davranılacağını dolaylı yoldan ve onaylanmayan bir şekilde öğretmektedirler (Özen, 1998). Bu sebeplerden dolayı evlilik çatışmasının, okul öncesi eğitim kurumuna devam den 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisi araştırılacaktır.

1.5.1. Araştırmanın Kavram ve Terimleri

Evlilik Çatışması: Hatipoğlu (1993) çalışmasında evlilik çatışmasını, eşlerden biri diğerinin ilgilerine müdahale etmeye kalktığında ortaya çıkan kişilerarası bir süreç olarak tanımlamıştır.

Sosyal Beceri:Başkalarından olumlu tepkiler getirecek ve olumsuz tepkilerin gelmesini önleyecek, başkalarıyla iletişimi mümkün kılan, sosyal açıdan kabul edilebilir, çevrede etki bırakan, hedefe yönelik, sosyal içeriğe göre değişen, hem belirli gözlenebilir hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren ve öğrenilebilir davranışlardır (Yüksel,1997).

Sosyal Uyum ve Beceri: Çocuklarda sosyal gelişim, sosyal becerilerin kazanımına bağlıdır. Sosyal beceri; bireylerin sosyal ortamlarda yeterli bir şekilde davranabilmelerini sağlayan gülümseme, etkileşimi başlatma, problem çözme becerilerini kullanabilmek gibi belirli yeteneklerini ifade etmektedir. Sosyal becerilerin kullanılması sonucu ise sosyal uyum görülür. Başka bir deyişle sosyal uyum, sosyal becerilerin kazanılmasına bağlıdır (Howing ve ark., 1990).

1.5.2. Hipotezler

1. Evlilik çatışması ölçeğinden alınan puanın, okul öncesi eğitim kurumuna giden 5-6 yaş(60-72 ay) çocuklarının sosyal uyum ve beceri ölçeğinden aldıkları puana negatif yönde etkisi vardır.
2. Evlilik çatışması varlığının(var-yok),okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyler ile ilişkisi anlamlıdır.

1.5.3. Diğer Araştırma Soruları

1. Evlilik çatışması (var-yok) ile kardeş varlığının, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile ilişkisi anlamlı mıdır?
2. Evlilik çatışması (var-yok) ile cinsiyetin, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile ilişkisi anlamlı mıdır?
3. Evlilik çatışması (var-yok) ile ailenin gelir düzeyinin, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile ilişkisi anlamlı mıdır?
4. Evlilik çatışması (var-yok) ile anne babanın eğitim düzeyinin, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile ilişkisi anlamlı mıdır?
5. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerinin evlilik çatışması toplam puanı ile kardeş sayısının arasında ilişki var mıdır?
6. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerinin evlilik çatışması toplam puanı ile anne eğitim düzeyi arasında ilişki var mıdır?
7. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerinin evlilik çatışması toplam puanı ile baba eğitim düzeyi arasında ilişki var mıdır?
8. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerinin evlilik çatışması toplam puanı ile aile gelir düzeyi arasında ilişki var mıdır?
9. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların evlilik

çatışma toplam puanı ile cinsiyeti arasında ilişki var mıdır?

10. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile kardeş varlığı arasında ilişki var mıdır?

11. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile kardeş sayısı arasında ilişki var mıdır?

12. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile çocuğun kaçınıcı çocuk olduğu arasında ilişki var mıdır?

13. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile çocuğun okula devam etme süresi arasında ilişki var mıdır?

14. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile anne eğitim düzeyi arasında ilişki var mıdır?

15. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile aile gelir düzeyi arasında ilişki var mıdır?

16. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuğunun sosyal uyum ve becerisi ile baba eğitim düzeyi arasında ilişki var mıdır?

1.6 Araştırmanın Önemi

Araştırma, anne babaların çatışmanın çocukları üzerindeki olumsuz etkileri konusunda bilinçlendirilmelerinin sağlanması açısından önemlidir. Olası ailesel risklerin bilinmesi, çok boyutlu anne baba eğitimi programlarının geliştirilmesine ve bu programlarda evlilik çatışmasının çocuklar üzerindeki etkileri konusunda daha doğru bilgilerin yer almasına yardımcı olabilir. Evlilik ilişkisinin çocukları olumsuz etkileyen yönlerinin iyileştirilmesi evlilik veya aile terapileri için önemli konulardır.

Çatışmanın birçok farklı şekilde ifade edilebileceğinin bilinmesi ve çocuklarda stres yaratan boyutların neler olduğunun belirlenmesi önemlidir. Bu boyutlar bilinirse, anne baba arasındaki çatışmalar çocuklar için daha olumlu bir deneyim haline getirilebilir (Fıfışğ ve Uluğ, 2004) Ayrıca ulusal literatürde evlilik çatışmasının çocuklara etkileri konusunda yeteri kadar araştırma yoktur. Bu sebeplerden dolayı araştırmanın ulusal literatüre önemli katkısı olacağı düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinin Anadolu yakasında yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet ilköğretim okullarının anasınıfları ve bağımsız anaokullarıdır. Araştırmanın örneklemini, Ataşehir, Kadıköy, Ümraniye ilçelerinde yer alan, devlet ilköğretim okullarının anasınıfları ve bağımsız anaokullarına 2010-2011 eğitim-öğretim yılında devam eden 5-6 (60-72 ay) yaşında olan 99'u kız, 101'i erkek olmak üzere toplam 200 anasınıfı öğrencisi ve bu öğrencilerin birlikte yaşayan (boşanmamış) anne-babaları oluşturmuştur. Çocuklar ve anne-babaları okuldan kasti seçim yöntemi ile seçilmiştir. Araştırma için, Ataşehir Said Cordan İlköğretim Okulu, Ataşehir Türkiye Emlak Bankası (TEB) Anaokulu, Kadıköy Erenköy İlköğretim Okulu, Kadıköy Feridun Tümer Anaokulu, Ümraniye Bilge Soyak İlköğretim Okulu seçilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Bilgi ve Onay Formu

Araştırmaya katılımcıların gönüllülük esasına göre katılmaları için bilgi ve onay formu hazırlanmıştır (EK 1).

2.2.2. Ebeveyn İçin Kişisel Bilgi Formu

Çocuğun ve ailenin demografik özellikleri hakkında bilgi edinebilmek amacıyla Ebeveyn İçin Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur (EK 2).

2.2.3. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (5-6yaş)

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Esra Ömeroğlu ve Adalet Kandır tarafından 2005 yılında ilköğretim öğrencileri için oluşturulmuştur. Ölçeğin 5-6 yaşa uyarlanması 2007 yılında Murat Işık tarafından Adalet Kandır yönetimindeki yüksek lisans tezinde yapılmıştır. Ölçek, Sosyal Uyum, Sosyal Uyumsuzluk olmak üzere iki faktör altında toplanarak oluşturulmuştur. Faktör 1 Sosyal Uyumla ilgili 17 madde, Faktör 2 Sosyal Uyumsuzlukla ilgili 8 madde olmak üzere toplam 25 maddeden oluşmuştur. Uyarlama çalışmalarından sonra sınırlı sosyal uyum alt faktörü ve 12. ve 24. madde okul öncesi dönem çocuklarına uygun olmadığı için ölçekten çıkarılmıştır. 5-6 yaş aralığındaki çocuklara; anne-babalarından veya öğretmenlerinden bilgi alınarak uygulanmaktadır (EK 3).

2.2.4. Evlilik Çatışma Ölçeği

Evlilik çatışma ölçeği, Hatipoğlu (1993) tarafından evlilik çatışmalarını ölçebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, yapılan çalışmalar ışığında evliliklerde çatışma yaratma ihtimalinin yüksek olduğu saptanmış olan; iletişim, arkadaş ve akrabalarla

ilişkiler, çocuklar, iş, ekonomik konular, cinsellik gibi konulardaki 70 maddeden oluşmaktadır. Her madde için cevap seçenekleri (örn. böyle bir durum yok ya da haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor) 6 tanedir. Ölçekten iki farklı puan elde edilmektedir. Çatışma Yaygınlık Puanı; “böyle bir durum yok” ve “var ama hiç gerginlik yaratmıyor” cevaplarının dışında kalan cevap sayısı ile belirlenmektedir. Sözü edilen ifadeler dışındaki ifadelere cevap verilmişse 1 puan, verilmemişse 0 puan verilmektedir. Puanlar 0 ile 70 arasında değişmektedir. Elde edilen diğer puan Çatışma Sıklık Puanı’dır. Çatışma yarattığı söylenen maddelere karşılık gelen puanların (1=yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor, 2=ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor, 3=haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor ve 4=günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor) toplanıp çatışma yaygınlık puanına bölümünden elde edilmektedir. Puanlar 1 ile 4 arasında değişmektedir.

Ancak çatışma sıklık puanı ölçek sahibinin isteği üzerine, ileri düzeyde analizlerde problem çıkarttığı için hesaplanmamıştır. Ayrıca ölçekteki (62) Cinsel soğukluk iktidarsızlık, (63) Cinsel ilişkiden zevk alamama, (64) Çok sık cinsel ilişki isteği, (65) Çok az cinsel ilişki isteği ve (66) Farklı cinsel isteklerde bulunma maddelerinin İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü araştırma komisyonu tarafından, çıkarılması istenmiştir. Yine araştırma komisyonunun isteği üzerine bu itemler yerine 62-) Cinsel uyumsuzluk maddesi eklenmiştir. Bu değişiklik yapıldıktan sonra uygulama için izin verilmiştir (EK 4).

2.3. İşlem

Uygulama için, orta sosyo-ekonomik semtlerde bulunan okullar seçilmiştir. Daha sonra İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden araştırma için izin alınmıştır.

Belirlenen okulların müdürleriyle grp uygulama için izin alındıktan sonra okul öncesi öğretmenleriyle grlerek araştırma hakkında bilgi verimitir. Sosyal uyum ve beceri leği okul öncesi öğretmenler tarafından doldurulacağı için, ölçek öğretmenlere ayrıntılı bir Şekilde anlatılmıştır.

Çocukların ailelerine bilgi ve onay formu, kişisel bilgi formu, evlilik atıması leği, kapalı bir zarf içinde çocukların okul öncesi öğretmenleri aracılığıyla eve yollanmıtır. Ayrıca evlilik atıması leği ailelere iki tane yollanmıtır. Birini ocuğun annesinin, diğerinin de babasının cevaplanması istenmiştir. Araştırmacı her iki ebeveyne de leği yollamasına rağmen evlilik atıması ölçeğini yalnızca anneler cevaplamıtır. Evlilik atıması ile ilgili başka araştırmalarda (Essex, Klein, Eunsuk ve Kraemer, 2003) da benzer bir durum söz konusudur. Araştırmayı kabul eden ailelerin çocukları için, öğretmenlerine sosyal uyum ve beceri ölçekleri dağıtılmıştır.

Ailelerin cevapladığı evlilik atıması ölçeğini ve kişisel bilgi formunu yine okula, çocukların öğretmenine kapalı zarf içinde geri yollanmıtır. Araştırmacı bu leği ve formu, öğretmenin cevaplamı olduğu sosyal beceri leği ile beraber öğretmenlerden geri almıştır.

Araştırma için Ataşehir Said Cordan İlköğretim Okulu, Ataşehir Türkiye Emlak Bankası (TEB) Anaokulu, Kadıköy Erenköy İlköğretim Okulu, Kadıköy Feridun Tümer Anaokulu, Ümraniye Bilge Soyak İlköğretim Okulu'na toplam 600 adet ölçek dağıtılmıştır. Ancak bu ölçeklerden 200 tanesi geri dnmtir.

2.4. Verilerin İstatistiksel Analizi

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için İstatistik paket programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yanı sıra normal dağılımın incelenmesi için Kolmogorov - Smirnov dağılım testi kullanıldı.

Demografik değişkenler ile ölçek toplam puanları ve alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenirken; Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, normal dağılım göstermeyen parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Mann Whitney U test kullanıldı. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında ikiden fazla grup durumunda, normal dağılım göstermeyen parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Mann Whitney U test kullanıldı.

İki ölçek arasındaki ilişkiler incelenirken; İki niceliksel verinin karşılaştırılmasında normal dağılım göstermeyen durumlarda Pearson Korelasyon Analizi kullanıldı. Evlilik çatışması toplam puanının, sosyal uyum ve beceri düzeyini yordaması incelenirken Linear Regresyon Analizi kullanıldı.

Evlilik çatışması ölçeğinden elde edilen toplam puan üzerinden ortalama değeri (29,5) hesaplanarak veri ikiye bölündükten sonra, ortalama değerinin altında kalan değerler 0, üstünde kalan değerler 1 olarak kodlandı. Bu çerçevede hesaplanan evlilik çatışması ölçeği toplam puanları kategorik hale getirildikten sonra bağımsız değişken olarak alınarak, diğer sosyodemografik değişkenler ile etkileşiminin bağımlı değişken olan sosyal uyum ve beceri ölçeğine etkisi TwoWay ANOVA ile incelendi.

Sonuçlar % 95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde ve $p < 0,01$ ileri anlamlılık düzeyinde değerlendirildi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Tablo 3.1. Demografik Özellikler

		N	%
Cinsiyet	Kız	99	49,5
	Erkek	101	50,5
Kardeş varlığı	Var	143	71,5
	Yok	57	28,5
Kardeş sayısı	Bir	120	60,0
	İki	19	9,5
	Üç	4	2,0
Kaçınıcı çocuk	1. Çocuk	95	47,5
	2. Çocuk	79	39,5
	3. Çocuk	9	4,5
	4. Çocuk	3	1,5
Anne eğitim düzeyi	İlkokul	18	9,0
	Ortaokul	19	9,5
	Lise	87	43,5
	Üniversite	66	33,0
	Lisansüstü	10	5,0
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	26	13,0
	Ortaokul	11	5,5
	Lise	61	30,5
	Üniversite	86	43,0
	Lisansüstü	16	8,0
Aile gelir düzeyi	2000 TL ve altı	25	12,5
	2000 TL - 3000 TL	59	29,5
	3000 TL - 4000 TL	58	29,0
	4000 TL - 5000 TL	29	14,5
	5000 TL ve üstü	29	14,5
Okula Devam Etme Süresi	1 yıl	131	65,5
	2 yıl ve üstü	17	8,5

Araştırmaya katılan çocukların 99'u (% 49,5) kız, 101'i (% 50,5) erkektir. 143'ünün (% 71,5) kardeşi var, 57'sinin (% 28,5) kardeşi yoktur. 120'sinin (% 60,0) bir, 19'unun (% 9,5) iki, 4'ünün (% 2,0) üç kardeşi vardır. 95'i (% 47,5) 1. çocuk, 79'u (% 39,5) 2. çocuk, 9'u (% 4,5) 3. çocuk, 3'ü (% 1,5) 4. çocuktur. Anne eğitim düzeyleri dağılımı; 18'i (% 9,0) ilkokul, 19'u (% 9,5) ortaokul, 87'si (% 43,5) lise, 66'sı (% 33,0) üniversite, 10'u (% 5,0) lisansüstü mezunudur. Baba eğitim düzeyleri dağılımı; 26'sı (% 13,0) ilkokul, 11'i (% 5,5) ortaokul, 61'i (% 30,5) lise, 86'sı (% 43,0) üniversite, 16'sı (% 8,0) lisansüstü mezunudur. Aile gelir düzeyi dağılımı; 25'i (% 12,5) 2000 TL ve altı, 59'u (% 29,5) 2000 TL - 3000 TL, 58'i (% 29,0) 3000 TL - 4000 TL, 29'u (% 14,5) 4000 TL - 5000 TL, 29'u (% 14,5) 5000 TL ve üstü gelir grubundadır. 131'i (% 65,5) 1 yıldır, 17'si (% 8,5) 2 yıl ve üstü zamandır okula devam etmektedir.

Hipotez 1: Evlilik çatışması ölçeğinden alınan puanın, okul öncesi eğitim kurumuna giden 5-6 yaş(60-72 ay) çocuklarının sosyal uyum ve beceri ölçeğinden aldıkları puana negatif yönde etkisi vardır.Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının ailelerinde yaşanan evlilik çatışması, çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyini anlamlı olarak yordamaktadır.

Tablo 3.2. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Beceri ve Uyum Düzeylerinin Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Sosyal uyum	Sabit	47,11	75,42	0,000	5,86	0,016*	0,024
	Evlilik çatışması toplam puanı	-0,04	-2,42	0,016*			
Sosyal uyumsuzluk	Sabit	10,85	31,42	0,000	2,54	0,113	0,008
	Evlilik çatışması toplam puanı	0,01	1,59	0,113			
Sosyal uyum ve beceri toplam puanı	Sabit	36,26	40,45	0,000	5,29	0,022*	0,021
	Evlilik çatışması toplam puanı	-0,05	-2,30	0,022*			

*p<0,05

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerindeki evlilik çatışması toplam puanı, sosyal uyum düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır. (F=5,859; p=0,016<0,05). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerindeki evlilik çatışması toplam puanı 1 birim arttığında sosyal uyum -0,035 birim azalmaktadır.(β =-0,035; t=-2,420; p=0,016<0,05).

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının ailelerinde yaşanan evlilik çatışmasının, çocukların sosyal uyumsuzluk puanını anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür.(F=2,539; p=0,113>0,05).

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerindeki evlilik çatışması toplam puanı, sosyal uyum ve beceri toplam puanı anlamlı olarak yordamaktadır. (F=5,289; p=0,022<0,05). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerindeki evlilik çatışması toplam puanı 1 birim arttığında sosyal uyum ve beceri toplam puanı -0,048 birim azalmaktadır. (β =-0,048; t=-2,301; p=0,022<0,05).

Tablo 3.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Beceri ve Uyum Düzeyleri İle Evlilik Çatışması İlişkisine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Sosyal uyum	Sosyal uyumsuzluk	Sosyal uyum ve beceri toplam puanı
Evlilik çatışması toplam puanı	-0,170*	0,113	-0,161*
Sosyal uyum		-0,686**	0,960**
Sosyal uyumsuzluk			-0,861**

*p<0,05 **p<0,01

Evlilik çatışması toplam puanı ile sosyal uyum alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %17,0 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,170$; $p=0,016<0,05$). Buna göre evlilik çatışması toplam puanı arttıkça sosyal uyum alt boyutu puanı azalmaktadır.

Evlilik çatışması toplam puanı ile sosyal uyumsuzluk alt boyutu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunamamıştır. ($r=0,113$; $p=0,113>0,05$).

Evlilik çatışması toplam puanı ile sosyal uyum ve beceri toplam puanı arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında %16,1 negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. ($r=-0,161$; $p=0,022<0,05$). Buna göre evlilik çatışması toplam puanı arttıkça sosyal uyum ve beceri toplam puanı alt boyutu puanı azalmaktadır.

Hipotez 2: Evlilik çatışması varlığının (var-yok), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile ilişkisi anlamlıdır.

Tablo 3.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Varlığının Sosyal Uyum ve Beceri Düzeylerine Göre dağılımı

	Evlilik çatışması	N	Ort	Ss	MW	p
Sosyal uyum	Yok	100	46,743	5,109	4849,000	0,707
	Var	100	45,370	7,492		
Sosyal uyumsuzluk	Yok	100	11,078	3,557	4658,500	0,397
	Var	100	11,390	3,510		
Sosyal uyum ve beceri toplam puanı	Yok	100	35,665	7,709	4806,500	0,635
	Var	100	33,980	10,484		

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum puanları ortalamalarının evlilik çatışması varlığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=4849,000$; $p=0,707>0,05$).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyumsuzluk puanları ortalamalarının evlilik çatışması varlığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=4658,500$; $p=0,397>0,05$).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı puanları ortalamalarının evlilik çatışması varlığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=4806,500$; $p=0,635>0,05$).

Diğer Araştırma Soruları

1. Evlilik çatışması (var-yok) ile kardeş varlığının, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile ilişkisi anlamlı mıdır?

Tablo 3.5. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması (Var-Yok) İle Kardeş Varlığının Sosyal Uyum ve Beceri Düzeyleri İle İlişkisine İlişkin TwoWay ANOVA Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Düzeltilmiş Model	413,301 ^a	3	137,767	1,637	,182
Sabit Model	203139,637	1	203139	2413	,000
Evlilik çatışması	57,494	1	57,494	,683	,410
Kardeş varlığı	209,630	1	209,630	2,491	,116
Evlilik çatışması * Kardeş varlığı	59,417	1	59,417	,706	,402
Artık	16494,815	196	84,157		
Toplam	259431,889	200			
Düzeltilmiş Toplam	16908,116	199			

a. R2 = ,024 (Düzeltilmiş R2 = ,010)

Evlilik çatışması varlığının sosyal uyum ve becerilere etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$). Kardeş varlığının sosyal uyum ve becerilere etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$). Evlilik çatışması * kardeş varlığı etkileşiminin sosyal uyum ve beceriler etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$).

2. Evlilik çatışması (var-yok) ile cinsiyetin, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile ilişkisi anlamlı mıdır?

Tablo 3.6. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması (Var-Yok) İle Cinsiyetin Sosyal Uyum ve Beceri Düzeyleri İle İlişkisine İlişkin TwoWay ANOVA Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Düzeltilmiş Model	1400,523 ^a	3	466,841	5,900	,001
Sabit Model	241953,869	1	241953	3058	,000
Evlilik çatışması	184,628	1	184,628	2,334	,128
Cinsiyet	1225,048	1	1225,048	15,483	,000**
Evlilik çatışması * Cinsiyet	33,200	1	33,200	,420	,518
Artık	15507,593	196	79,120		
Toplam	259431,889	200			
Düzeltilmiş Toplam	16908,116	199			

a. R2 = ,083 (Düzeltilmiş R2 = ,069)

**p<0,01

Evlilik çatışması varlığının sosyal uyum ve becerilere etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$). Cinsiyetin sosyal uyum ve becerilere etkisi istatistiksel olarak anlamlıydı. ($p<0,01$). Evlilik çatışması * cinsiyet etkileşiminin sosyal uyum ve beceriler etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$).

3. Evlilik çatışması (var-yok) ile ailenin gelir düzeyinin, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile ilişkisi anlamlı mıdır?

Tablo 3.7. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması (Var-Yok) İle Aile Gelir Düzeyinin Sosyal Uyum ve Düzeyleri İle İlişkisine Etkisine İlişkin TwoWay ANOVA Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Düzeltilmiş Model	2198,515 ^a	9	244,279	3,155	,001
Sabit Model	201106,365	1	201106	2597	,000
Evlilik çatışması	106,970	1	106,970	1,382	,241
Aile gelir düzeyi	1130,399	4	282,600	3,650	,007**
Evlilik çatışması * Aile gelir düzeyi	1190,101	4	297,525	3,843	,005**
Artık	14709,601	190	77,419		
Toplam	259431,889	200			
Düzeltilmiş Toplam	16908,116	199			

a. R2 = ,130 (Düzeltilmiş R2 = ,089)

**p<0,01

Evlilik çatışması varlığının sosyal uyum ve becerilere etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$). Aile gelir düzeyinin sosyal uyum ve becerilere etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. ($p<0,01$). Evlilik çatışması * aile gelir düzeyi etkileşiminin sosyal uyum ve beceriler etkisi istatistiksel olarak anlamlıydı. ($p<0,01$).

4. Evlilik çatışması (var-yok) ile anne babanın eğitim düzeyinin, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile ilişkisi anlamlı mıdır?

Tablo 3.8. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması (Var-Yok) İle Anne Eğitim ve Baba Eğitim Düzeyinin Sosyal Uyum Ve Beceri Düzeyleri İle İlişkisine İlişkin TwoWay ANOVA Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Düzeltilmiş Model	1943,217 ^a	17	114,307	1,390	,145
Sabit Model	98267,482	1	98267	1195	,000
Evlilik çatışması	,050	1	,050	,001	,980
Anne eğitim	170,770	4	42,693	,519	,722
Baba eğitim	648,020	4	162,005	1,970	,101
Evlilik çatışması * Anne eğitim	116,687	4	29,172	,355	,840
Evlilik çatışması * Baba eğitim	514,587	4	128,647	1,565	,186
Artık	14964,899	182	82,225		
Toplam	259431,889	200			
Düzeltilmiş Toplam	16908,116	199			

a. R2 = ,115 (Düzeltilmiş R2 = ,032)

Evlilik çatışması varlığının sosyal uyum ve becerilere etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$). Anne eğitim düzeyinin sosyal uyum ve becerilere etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$). Baba eğitim düzeyinin sosyal uyum ve becerilere etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$). Evlilik çatışması * anne eğitim etkileşiminin sosyal uyum ve beceriler etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$). Evlilik çatışması * baba eğitim etkileşiminin sosyal uyum ve beceriler etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$).

5. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerinin evlilik çatışması toplam puanı ile kardeş sayısının arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.9. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

	N	Ort	Ss	MW	p
Evlilik çatışması Bir	120	27,674	31,234	808,000	0,002**
toplam puanı İki ve üstü	23	50,331	38,643		

Araştırmaya katılan çocuklardan kardeşi olan çocukların ailelerinin evlilik çatışması toplam puanı puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney U=808,00; p=0,002<0,05). Kardeş sayısı iki ve daha fazla olan çocukların ailelerinin evlilik çatışma sıklık puanları, kardeş sayısı bir olan çocukların ailelerinin evlilik çatışma sıklık puanlarından yüksek bulunmuştur.

6. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerinin evlilik çatışması toplam puanı ile anne eğitim düzeyi arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.10. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

	N	Ort	Ss	KW	p
Evlilik çatışması İlkokul	18	42,506	45,344	6,391	0,172
toplam puanı Ortaokul	19	48,548	47,463		
Lise	87	27,133	27,286		
Üniversite	66	24,981	22,905		
Lisansüstü	10	25,400	22,391		

Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin evlilik çatışma toplam puanı ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=6,391; p=0,172>0,05).

7. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerinin evlilik çatışması toplam puanı ile baba eğitim düzeyi arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.11. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	KW	p
Evlilik çatışması toplam puanı	İlkokul	26	49,066	47,842	8,949	0,062
	Ortaokul	11	36,870	30,296		
	Lise	61	31,009	32,579		
	Üniversite	86	23,579	22,356		
	Lisansüstü	16	21,885	13,881		

Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin evlilik çatışma toplam puanı ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=8,949; $p=0,062>0,05$).

8. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ailelerinin evlilik çatışması toplam puanı ile aile gelir düzeyi arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.12. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	KW	p
Evlilik çatışması toplam puanı	2000 TL ve altı	25	36,346	37,554	6,326	0,176
	2000 TL - 3000 TL	59	33,979	31,966		
	3000 TL - 4000 TL	58	24,468	27,712		
	4000 TL - 5000 TL	29	26,660	28,086		
	5000 TL ve üstü	29	29,140	31,084		

Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin evlilik çatışma toplam puanı ortalamalarının aile gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre;

grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=6,326; p=0,176>0,05).

9. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların evlilik çatışma toplam puanı ile cinsiyeti arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.13. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Ailelerinin Evlilik Çatışması Toplam Puanlarının Çocuğun Cinsiyeti Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	MW	p
Evlilik çatışması toplam puanı	Kız	99	31,859	33,648	4646,000	0,388
	Erkek	101	27,690	27,973		

Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin evlilik çatışma toplam puanı ortalamalarının çocuğun cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=4646,000; p=0,388>0,05).

10. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile kardeş varlığı arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.14. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Kardeş Varlığına Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	MW	p
Sosyal uyum	Var	143	45,625	6,915	3734,500	0,347
	Yok	57	47,140	4,911		
Sosyal uyumsuzluk	Var	143	11,446	3,577	3519,500	0,127
	Yok	57	10,702	3,375		
Sosyal uyum ve beceri toplam puanı	Var	143	34,179	9,711	3589,500	0,186
	Yok	57	36,439	7,686		

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum puanları ortalamalarının kardeş varlığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark

istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=3734,500; p=0,347>0,05).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyumsuzluk puanları ortalamalarının kardeş varlığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=3519,500; p=0,127>0,05).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanları ortalamalarının kardeş varlığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=3589,500; p=0,186>0,05).

11. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile kardeş sayısı arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.15. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	MW	p
Sosyal uyum	Bir	120	46,178	6,301	1047,500	0,063
	İki ve üstü	23	42,741	9,139		
Sosyal uyumsuzluk	Bir	120	11,185	3,512	966,000	0,021**
	İki ve üstü	23	12,812	3,680		
Sosyal uyum ve beceri toplam puanı	Bir	120	34,993	8,944	988,500	0,031**
	İki ve üstü	23	29,929	12,392		

*p<0,05

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark

istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney $U=1047,500$; $p=0,063>0,05$).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyumsuzluk puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney $U=966,00$; $p=0,021<0,05$).

Kardeş sayısı iki ve üstü olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanları, kardeş sayısı bir olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Mann Whitney $U=988,50$; $p=0,031<0,05$). Kardeş sayısı bir olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanları, kardeş sayısı iki ve üstü olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanlarından yüksek bulunmuştur.

12. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile çocuğun kaçınıcı çocuk olduğu arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.16. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	KW	p
Sosyal uyum	1. Çocuk	95	46,309	5,528	1,141	0,565
	2. Çocuk	79	45,942	7,033		
	3. veya 4. Çocuk	12	44,801	7,896		
Sosyal uyumsuzluk	1. Çocuk	95	11,157	3,366	1,268	0,530
	2. Çocuk	79	10,973	3,334		
	3. veya 4. Çocuk	12	11,833	3,589		
Sosyal uyum ve beceri toplam puanı	1. Çocuk	95	35,152	8,107	1,079	0,583
	2. Çocuk	79	34,969	9,641		
	3. veya 4. Çocuk	12	32,967	11,210		

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum puanı ortalamalarının kaçınıcı çocuk olduğu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=1,141; p=0,565>0,05).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı ortalamalarının kaçınıcı çocuk olduğu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=1,268; p=0,530>0,05).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı ortalamalarının kaçınıcı çocuk olduğu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=1,079; p=0,583>0,05).

13. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile çocuğun okula devam etme süresi arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.17. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Okula Devam Etme Süresine Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	MW	p
Sosyal uyum	1 yıl	131	45,612	6,850	921,000	0,237
	2 yıl ve üstü	17	45,824	8,134		
Sosyal uyumsuzluk	1 yıl	131	11,607	3,901	1054,500	0,719
	2 yıl ve üstü	17	10,941	2,861		
Sosyal uyum ve beceri toplam puanı	1 yıl	131	34,005	10,012	1005,000	0,512
	2 yıl ve üstü	17	34,882	10,624		

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum puanları ortalamalarının çocuğun okula devam etme süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=921,000; p=0,237>0,05).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyumsuzluk puanları ortalamalarının çocuğun okula devam etme süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=1054,500; p=0,719>0,05).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanları ortalamalarının çocuğun okula devam etme süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Mann Whitney U=1005,000; p=0,512>0,05).

14. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile anne eğitim düzeyi arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.18. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	KW	p
Sosyal uyum	İlkokul	18	46,367	4,688	6,618	0,158
	Ortaokul	19	43,421	7,662		
	Lise	87	45,820	6,965		
	Üniversite	66	46,597	5,935		
	Lisansüstü	10	49,000	3,300		
Sosyal uyumsuzluk	İlkokul	18	11,222	2,157	11,981	0,017*
	Ortaokul	19	12,105	3,071		
	Lise	87	11,563	3,716		
	Üniversite	66	10,846	3,745		
	Lisansüstü	10	9,300	2,541		
Sosyal uyum ve beceri toplam puanı	İlkokul	18	35,145	6,345	10,034	0,040*
	Ortaokul	19	31,316	10,017		
	Lise	87	34,257	9,874		
	Üniversite	66	35,751	8,969		
	Lisansüstü	10	39,700	5,229		

*p<0,05

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum puanı ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=6,618; p=0,158>0,05).

Araştırmaya katılan çocukların Sosyal uyumsuzluk puanı ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (KW=11,981; p=0,017<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; anne eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı, anne eğitim düzeyi lisansüstü olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanından yüksektir (Mann Whitney U=46,000; p=0,030<0,05). Anne eğitim düzeyi ortaokul olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı, anne eğitim düzeyi lisansüstü olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanından yüksektir (Mann Whitney U=51,500; p=0,035<0,05).

Anne eğitim düzeyi lise olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı, anne eğitim düzeyi üniversite olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanından yüksektir (Mann Whitney $U=2281,500$; $p=0,028<0,05$). Anne eğitim düzeyi lise olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı, anne eğitim düzeyi lisansüstü olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanından yüksektir (Mann Whitney $U=212,000$; $p=0,007<0,05$).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($KW=10,034$; $p=0,040<0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; anne eğitim düzeyi lisansüstü olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı, anne eğitim düzeyi ilkököl olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanından yüksektir (Mann Whitney $U=47,500$; $p=0,039<0,05$). Anne eğitim düzeyi lisansüstü olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı, anne eğitim düzeyi ortaokul olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanından yüksektir (Mann Whitney $U=39,000$; $p=0,010<0,05$). Anne eğitim düzeyi lisansüstü olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı, anne eğitim düzeyi lise olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanından yüksektir (Mann Whitney $U=236,000$; $p=0,018<0,05$).

15. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerisi ile aile gelir düzeyi arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.19. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Aile Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	KW	p
Sosyal uyum	2000 TL ve altı	25	45,920	5,041	11,331	0,023*
	2000 TL - 3000 TL	59	44,804	6,806		
	3000 TL - 4000 TL	58	46,907	5,127		
	4000 TL - 5000 TL	29	44,301	9,427		
	5000 TL ve üstü	29	48,780	4,276		
Sosyal uyumsuzluk	2000 TL ve altı	25	11,651	3,189	6,540	0,162
	2000 TL - 3000 TL	59	11,930	3,758		
	3000 TL - 4000 TL	58	10,828	3,362		
	4000 TL - 5000 TL	29	11,575	4,371		
	5000 TL ve üstü	29	9,931	2,235		
Sosyal uyum ve beceri toplam puanı	2000 TL ve altı	25	34,269	7,236	10,462	0,033*
	2000 TL - 3000 TL	59	32,874	9,578		
	3000 TL - 4000 TL	58	36,079	7,524		
	4000 TL - 5000 TL	29	32,727	13,484		
	5000 TL ve üstü	29	38,848	6,246		

*p<0,05

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum puanı ortalamalarının aile gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (KW=11,331; p=0,023<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; aile gelir düzeyi 5000 TL ve üstü olan çocukların sosyal uyum puanı, aile gelir düzeyi 2000 TL ve altı olan çocukların sosyal uyum puanından yüksektir (Mann Whitney U=225,500; p=0,014<0,05). Aile gelir düzeyi 5000 TL ve üstü olan çocukların sosyal uyum puanı, aile gelir düzeyi 2000 TL - 3000 TL olan çocukların sosyal uyum puanından yüksektir (Mann Whitney U=499,500; p=0,001<0,05). Aile gelir düzeyi 5000 TL ve üstü olan çocukların sosyal uyum puanı, aile gelir düzeyi 4000 TL - 5000 TL olan çocukların sosyal uyum puanından yüksektir (Mann Whitney U=290,500; p=0,036<0,05).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı ortalamalarının aile gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (KW=6,540; p=0,162>0,05).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı ortalamalarının aile gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (KW=10,462; p=0,033<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; aile gelir düzeyi 5000 TL ve üstü olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı, aile gelir düzeyi 2000 TL ve altı olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanından yüksektir (Mann Whitney U=211,500; p=0,008<0,05). Aile gelir düzeyi 5000 TL ve üstü olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı, aile gelir düzeyi 2000 TL - 3000 TL olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanından yüksektir (Mann Whitney U=522,500; p=0,003<0,05).

16. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuğunun sosyal uyum ve becerisi ile baba eğitim düzeyi arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.20. Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Arası Çocukların Sosyal Uyum ve Becerisi Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

		N	Ort	Ss	KW	P
Sosyal uyum	İlkokul	26	42,946	7,954	12,254	0,016*
	Ortaokul	11	47,818	4,355		
	Lise	61	45,220	7,370		
	Üniversite	86	46,995	5,524		
	Lisansüstü	16	48,046	3,089		
Sosyal uyumsuzluk	İlkokul	26	12,857	2,946	17,058	0,002**
	Ortaokul	11	11,091	1,758		
	Lise	61	11,349	3,786		
	Üniversite	86	10,957	3,722		
	Lisansüstü	16	9,750	2,324		
Sosyal uyum ve beceri toplam puanı	İlkokul	26	30,090	10,334	15,021	0,005**
	Ortaokul	11	36,727	5,781		
	Lise	61	33,871	10,149		
	Üniversite	86	36,039	8,653		
	Lisansüstü	16	38,296	4,908		

*p<0,05

*p<0,01

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum puanı ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (KW=12,254; p=0,016<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; baba eğitim düzeyi ortaokul olan çocukların sosyal uyum puanı, baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyum puanından yüksektir (Mann Whitney U=80,500; p=0,036<0,05). Baba eğitim düzeyi üniversite olan çocukların sosyal uyum puanı, baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyum puanından yüksektir (Mann Whitney U=692,500; p=0,003<0,05). Baba eğitim düzeyi lisansüstü olan çocukların sosyal uyum puanı, baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyum puanından yüksektir (Mann Whitney U=117,000; p=0,017<0,05).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek

amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (KW=17,058; $p=0,002<0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı, baba eğitim düzeyi ortaokul olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanından yüksektir (Mann Whitney U=84,000; $p=0,047<0,05$). Baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı, baba eğitim düzeyi lise olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanından yüksektir (Mann Whitney U=501,500; $p=0,006<0,05$). Baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı, baba eğitim düzeyi üniversite olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanından yüksektir (Mann Whitney U=628,500; $p=0,001<0,05$). Baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanı, baba eğitim düzeyi lisansüstü olan çocukların sosyal uyumsuzluk puanından yüksektir (Mann Whitney U=78,500; $p=0,001<0,05$).

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarına göre; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (KW=15,021; $p=0,005<0,05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Buna göre; baba eğitim düzeyi ortaokul olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı, baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanından yüksektir (Mann Whitney U=83,000; $p=0,046<0,05$). Baba eğitim düzeyi lise olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı, baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanından yüksektir (Mann Whitney U=553,500; $p=0,026<0,05$). Baba eğitim düzeyi üniversite olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı, baba eğitim düzeyi ilkokul olan

çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanından yüksektir (Mann Whitney $U=630,000$; $p=0,001<0,05$). Baba eğitim düzeyi lisansüstü olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanı, baba eğitim düzeyi ilkokul olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanından yüksektir (Mann Whitney $U=89,000$; $p=0,002<0,05$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın temel amacı evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelemektir.

Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş arası çocukların sosyal beceri ve uyum düzeyleri ile evlilik çatışması arasındaki ilişkiye ait korelasyon analizi sonuçları evlilik çatışmasının; sosyal uyumsuzlukla negatif ($r=-0.17$, $p<.05$), sosyal uyum ve beceri toplam puanı ile ise pozitif ($r=-0.16$, $p<.05$) ilişkili olduğu görülmüştür. Bunun yanından sosyal uyumun, sosyal uyumsuzlukla negatif ($r=-0.68$, $p<0.01$), sosyal uyum ve beceri toplamı ile ise pozitif ($r=0.96$) ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca sosyal uyumsuzluk ve sosyal uyum ve beceri toplamı arasında negatif bir ilişkinin ($r=-.86$) olduğu görülmüştür. Korelasyon analizi sonucunda elde edilen bulguların beklenen doğrultuda olduğu ifade edilebilir. Büyüköztürk (2008)'e göre korelasyon katsayısının 0.00-0.30 arasında olması düşük, 0.30-0.70 arasında olması orta ve 0.70-1.00 arasında olması ise yüksek düzeyde bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Bu bilgilere göre evlilik çatışmasının sosyal uyumsuzlukla ve sosyal uyum ve beceri toplam puanı ile düşük düzeyde ilişkili olduğu ileri sürülebilir. Buna karşın aradaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı çıkması evlilik çatışması

artıkça sosyal uyumsuzluğun da artacağını, buna karşın sosyal uyum ve beceri toplam puanının azalacağını göstermektedir.

Araştırma bulguları çocuğun sosyal uyumunu açıklamak için kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu regresyon modelinden elde edilen sonuçlar, evlilik çatışmasının çocuğun sosyal uyumunu negatif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı şekilde açıkladığını göstermektedir. Evlilik çatışmasının çocuğun sosyal uyum ve beceri toplam puanı üzerindeki etkisini açıklamak için kurulan regresyon modelinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu dikkati çekmektedir. Regresyon analizinden elde edilen sonuçlar evlilik çatışmasının çocuğun sosyal uyum ve beceri toplam puanını negatif yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Buna karşın evlilik çatışmasının çocuğun sosyal uyumsuzluğunu açıklamak için kurulan regresyon modelinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Modelden elde edilen bulgular evlilik çatışmasının çocuğun sosyal uyumsuzluğunu pozitif yönde etkilediğini ortaya koysa da bu etki istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Yapılan birçok araştırma (Sturge-Apple, Davies ve Cummings, 2010; Lindsey, Caldera ve Tankersley, 2009; Cummmings ve Davies; Katz ve Low, 2004; Lindsey, Colwell, Frabutt, Mac-Kinnon ve Levis, 2006; Vandewater ve Lansford, 1998; Grundy, Gondoli ve Salafia, 2007; Osborne ve Fincham, 1996) evlilik çatışmasının çocuğun sosyal uyumunu olumsuz etkilediğini göstermektedir. Son dönemlerde yapılan araştırmaların evlilik çatışması ile çocuğun sosyal uyumu arasındaki ilişkiye aracılık eden etmenleri incelemeye yöneldiği görülmektedir. Osborne ve Fincham (1996)'a göre evlilik çatışması ile çocuğun uyumu arasındaki ilişkiye ebeveyn-çocuk ilişkisine ilişkin olumsuz algılamaların artmasının aracılık etmektedir. Bu araştırmada baba ile erkek çocuk arasındaki olumsuz ilişkinin, anne ile erkek çocuk arasındaki olumsuz ilişkiye oranla evlilik çatışmasıyla daha çok ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna karşılık evlilik

çatışmasına tanık olan kız çocuklarının anneleriyle olan ilişkilerini, babalarıyla olan ilişkilerinden daha olumsuz etkilediği bulunmuştur. Xin, Chi ve Yu (2009) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn çatışmasına tanık olan çocukların pozitif duygulanım düzeylerinin azaldığına ve akran ilişkilerinin kötüleştiğine vurgu yapılmaktadır. Pozitif duygulanım düzeylerinin azalmasının, bu çocukların içselleştirilmiş davranış problemleri yaşama olasılığını da gündeme getirmektedir. Sonuç olarak Xin, Chi ve Yu (2009)'un araştırmasına dayanarak evlilik çatışmasına tanık olan çocukların içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri yaşama tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu ifade edilebilir. Vandewater ve Lansford (1998) ebeveyn çatışması ile çocuğun sosyal uyumu arasındaki ilişkide aile yapısının aracılığını inceledikleri araştırmalarında, çocuğun aile yapısı ne olursa olsun aile çatışmasından olumsuz etkilendiğini bulmuştur. Burada aile tipi ile çocuğun sosyal uyumunu inceleyen başka bir araştırmadan (Sturge-Apple, Davies ve Cummings, 2010) elde edilen bulgulardan bahsetmek yararlı olacaktır. Düzensiz (disengaged) ailelerde yaşayan çocukların daha çok dışsallaştırılmış ve içselleştirilmiş davranış problemleri yaşadıkları, buna karşılık sıkı sarmalayan (enmesh) ailelerde yaşayan çocukların ise bağlı (cohesive) ailelerde yaşayan çocuklara oranla daha fazla içselleştirilmiş problem davranışlar sergiledikleri bulunmuştur. Sonuç olarak yapılan araştırmalar evlilik çatışması ile çocuğun sosyal uyumu arasındaki ilişkinin birçok aracı etmeden kaynaklanabileceğini göstermektedir.

Araştırmaya katılan çocukların sosyal uyum, sosyal uyumsuzluk ve sosyal uyum ve beceri toplam puanlarının evlilik çatışmasının varlığı ve yokluğu açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, sayısal değerlere bakılınca evlilik çatışması yaşayan ailelerden gelen çocukların sosyal uyumsuzluk puanlarının, yaşamayan ailelerden gelen çocuklardan

daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine evlilik çatışması yaşamayan ailelerin çocuklarının sosyal uyum ve sosyal beceri toplam puanlarının, yaşayan ailelerin çocuklarının puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar (Cummmings ve Davies; Katz ve Low, 2004; Lindsey, Colwell, Frabutt, Mac-Kinnon ve Levis, 2006; McCoy, Cummings ve Davies, 2009) evlilik çatışmasına maruz kalan çocukların akranlarıyla ilişkilerinde sorunlar yaşadığını, saldırganca davranışlar sergilediğini, depresyon, çatışmadan dolayı kendini suçlama gibi içeyönelim sorunlarıyla boğuştuğunu, sosyal yeterliklerinin düştüğünü ve sosyal hayatta karşılaştıkları problemleri çözmede zorlandığını göstermektedir. Bunun yanında evlilik çatışmasının çocuklar üzerindeki etkisinin kız ve erkek çocuklarında farklılaştığı bildirilmektedir. Evlilik çatışmasına tanık olan erkek çocuklarının saldırganlık, dürtüsellik ve antisosyal davranışlar gibi dışsallaştırılmış problem davranışlar; kız çocuklarının ise depresyon, kaygı, içe çekilme, çatışmadan dolayı kendini suçlama, öz-saygının düşmesi ve kendilik değerinin azalması gibi içselleştirilmiş problem davranışlar açısından risk altında bulunduğu bildirilmektedir (Sturge-Apple, Davies ve Cummings, 2010).

Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş arası çocukların, ailelerinde evlilik çatışması görülmesi durumu ile kardeşe sahip olmalarının sosyal uyum ve becerileri üzerindeki etkisine ilişkin iki yönlü ANOVA sonuçları ailelerinde evlilik çatışması görülmesi durumunun ve kardeş varlığının sosyal uyum ve beceriler üzerindeki ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamsız olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde çocukların ailelerinde evlilik çatışması görülme durumu ve sahip oldukları kardeş sayısının sosyal uyum ve beceri üzerindeki ortak etkisinin de anlamsız olduğu görülmektedir.

Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş arası çocukların, ailelerinde evlilik çatışması görülmesi durumu ile cinsiyetlerinin sosyal uyum ve becerileri üzerindeki etkisine ilişkin iki yönlü ANOVA sonuçları ailelerinde evlilik çatışması görülmesi durumunun ana ve ailelerinde evlilik çatışması görülme durumu ve çocukların cinsiyetinin sosyal uyum ve beceri üzerindeki ortak etkisinin istatistiksel açıdan anlamsız olduğunu göstermektedir. Çocukların cinsiyetinin çocukların sosyal uyum ve becerisi üzerindeki ana etkisinin ise istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir. Evlilik çatışması olan ailelerde yaşayan kızların sosyal uyum ve beceri düzeyinin güven aralığının 34.31'den 39.18'e, erkeklerin güven aralığının ise 28.44'den 33.51'e kadardır. Sosyal uyum ve beceri düzeylerinin güven aralıklarının örtüşmediği görülmektedir. Kız ve erkeklerin sosyal uyum ve becerilerinin farklı olduğu ve kızların sosyal uyum ve becerilerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş arası çocukların, ailelerinde evlilik çatışması görülmesi durumu ile aile gelir düzeyinin sosyal uyum ve becerileri üzerindeki etkisine ilişkin iki yönlü ANOVA sonuçları aile gelir düzeyinin sosyal uyum ve beceriler üzerindeki ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde çocukların ailelerinde evlilik çatışması görülme durumu ve ailelerinin gelir düzeyinin sosyal uyum ve beceri üzerindeki ortak etkisinin de anlamlı olduğu görülmektedir. İki yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde ailelerinin aylık geliri 2000 TL ve altı olanların çocuklarının sosyal uyum ve becerilerinin evlilik çatışması ortaya çıktığında azaldığı, ailelerinin aylık geliri 2000 TL-3000 TL olan çocukların evlilik çatışması ortaya çıktığında çocukların sosyal uyum ve becerilerinin arttığı, ailelerinin aylık geliri 3000 TL-4000 TL olan çocukların evlilik çatışması ortaya çıktığında çocuklarının sosyal uyum ve becerileri azaldığı, ailelerinin aylık geliri 4000-5000 TL olan çocukların evlilik çatışması

ortaya çıktığında sosyal uyum ve becerilerinin azaldığı ve ailelerinin aylık geliri 5000 TL ve üstü olan çocukların evlilik çatışması ortaya çıktığında sosyal uyum ve becerilerinin arttığı gözlenmiştir. Evlilik çatışması durumunun çocukların ailelerinin gelir düzeyi değişkeninin farklı boyutlarında farklı etkiler oluşturması ortak etkinin varlığı şeklinde açıklanabilir. Ailelerinin aylık geliri 5000 TL ve üstü olan çocukların evlilik çatışması ortaya çıktığında sosyal uyum ve becerilerinin artması, bu ailelerde evlilik çatışmasının yıkıcı değil yapıcı yöntemlerle çözülmeye çalışıldığının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Yine ailelerinin aylık geliri 4000 TL-5000 TL olan çocukların evlilik çatışması ortaya çıktığında sosyal uyum ve becerilerinin keskin bir düşüş yaşamasının nedenlerinin araştırılmasının faydalı olacağı ifade edilebilir.

Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş arası çocukların, ailelerinde evlilik çatışması görülmesi durumu ile anne ve baba eğitim düzeyinin sosyal uyum ve becerileri üzerindeki etkisine ilişkin iki yönlü ANOVA sonuçları ailelerinde evlilik çatışması görülmesi durumunun, annenin ve babanın eğitim düzeyinin sosyal uyum ve beceriler üzerindeki ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamsız olduğunu göstermektedir. Çocukların ailelerinde evlilik çatışması görülme durumu ve annelerinin eğitim düzeyinin sosyal uyum ve becerileri üzerindeki ortak etkisinin de anlamsız olduğu görülmektedir. Çocukların ailelerinde evlilik çatışması görülme durumu ve babaların eğitim düzeyinin sosyal uyum ve becerileri üzerindeki ortak etkisinin de benzer biçimde anlamsız olduğu görülmektedir.

Araştırma bulguları çocukların ailelerinin evlilik çatışması puan ortalamalarının çocukların sahip olduğu kardeş sayısı açısından farklılaştığını bulmuştur. Kardeş sayısı iki veya daha fazla olan çocuklarının ailelerinde, bir olan çocukların ailelerine

oranla daha fazla evlilik çatışması yaşandığı bulunmuştur. Yapılan araştırmalar (Whiteman, McHale ve Crouter, 2007; Belsky ve Kelly, 1994) çocuk sayısının artmasının evlilikteki mutluluğu azalttığını göstermiştir. Crohan (1996) ilk çocuğun doğumundan sonra, doğum öncesiyle karşılaştırıldığında ebeveynlerin birbirleriyle yaşadıkları çatışmaların sıklığının arttığını ifade etmiştir. Çocuğun doğumunun ebeveynlere yeni sorumluluklar yüklemesi her iki ebeveyn için de stres kaynaklarını arttıracaktır. Nitekim Gottman ve Notarius (2001) ebeveyn olmanın hem mutluluk hem de stres kaynağı olduğunu ifade etmektedir. Çocuk sayısının artması ebeveynlerin daha fazla sorumluluk yüklenmesine neden olacağı için çocukla ilgili daha çok stres yaşamalarına yol açacaktır. Bu durumun da evlilik çatışmasının artmasına yol açtığı ileri sürülebilir.

Araştırma bulguları, çocukların ailelerinin evlilik çatışması puan ortalamalarının annenin ve babanın eğitim düzeyi açısından farklılaşmadığını göstermektedir. Bununla birlikte istatistiksel olarak anlamlı olmasa da babaların ve annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe ailelerin evlilik çatışması ortalamalarının azaldığı görülmektedir. Cheng (2010) tarafından yapılan araştırmada kadınların eğitim düzeyinin yükselmesinin evlilik çatışmasını tetiklediği bulunmuştur. Araştırmacı bu durumu Tayvan'da hala cinsiyete özgü ebeveynlik rollerine ilişkin beklentilerin güçlü şekilde varlığını sürdürmesine bağlamaktadır. Kadının eğitim düzeyinin yükselmesinin ekonomik açıdan bağımsızlaşmasını ve duygusal açıdan güçlenmesini sağladığını ifade eden araştırmacı; erkeklerden para kazanmasının, bayanlardan ise çocuk yapmasının ve onları iyi şekilde eğitmesinin ve ev işleriyle ilgilenmesinin beklediğini geleneksel Tayvan kültüründe yetişen erkeklerin büyük kısmının bu sürece alışmadığını ifade etmektedir. Bu araştırmadan Cheng (2010)'in araştırmasından elde edilen bulguların tersine kadının eğitim düzeyi yükseldikçe

evlilik çatışmasının azaldığının bulunması, kadınların kendi eğitim düzeylerine yakın kişilerle evlenmesiyle açıklanabilir. Eğitim düzeyi yüksek erkeklerin, kadınların ekonomik ve duygusal açıdan bağımsızlaşmasına daha kolay uyum sağlayacağı ileri sürülebilir. Böylece eğitim düzeyi yüksek kadınların, kendilerine benzer düşünen erkeklerle evlenmesi, evlilik çatışması ortalamalarının düşük bulunmasına yol açmış olabilir. Nitekim Yaşın-Dökmen ve Tokgöz (2002) tarafından yapılan araştırmada üniversite mezunlarının eşleri ile algıladıkları benzerliğin lise mezunlarından yüksek olduğunun bulunması ileri sürülen görüşü destekler niteliktedir. Ayrıca bu araştırmada da üniversite mezunlarının evlilik uyumlarının lise mezunlarından daha yüksek olduğunun bulunması üniversite mezunu ailelerde evlilik çatışmasının azlığı şeklinde yorumlanabilir.

Eğitim düzeyinin yükselmesinin hem kadınlarda hem de erkeklerde evlilik çatışmasını azaltmasının bir diğer nedeni de eğitimin bireylerin etkili çatışma çözme yöntemleri kazanmasını sağlamadır. Evlilik çatışmasının, çatışma çözme yöntemlerinden kaynaklandığını öne süren birçok araştırma (McCoy, Cummings ve Davies, 2009; Goeke-Morey, Cummings, Harold ve Shalton, 2003) mevcuttur. Eşlerin çatışma çözümede kullandıkları başlıca yöntemlerin; bütünleşme, uzlaşma, mücadele etme, içe çekilme, kaçınma ve zorlama olduğu görülmektedir. Eşlerin evlilikte yaşadıkları sorunları, fiziksel ve sözel iletişim, destekleme, uzlaşma, bütünleşme, problemin çözümüne odaklanma gibi etkili yöntemler kullanmaya çalışmaları sorunun çatışmaya dönüşmesini önlemektedir (Goeke-Morey, Cummings, Harold ve Shalton, 2003). Buna karşılık içe çekilme, kaçınma, zorlama, boyun eğicilik, eşyalara ya da kişilere fiziksel saldırı gibi yıkıcı çatışma çözme stratejilerini kullanmaları ise evlilik çatışmasına yol açmaktadır.

Araştırma bulguları okul öncesine devam eden çocukların ailelerinde görülen evlilik çatışmasının ailelerin gelir düzeyi açısından farklılaşmadığını göstermiştir. Bununla birlikte evlilik çatışmasını en yoğun yaşayan grubun aylık geliri 2000 TL ve altında olan aileler olduğu dikkati çekmektedir. Evlilik çatışmalarının en önemli nedenlerinden birisinin para olduğunu bildiren birçok araştırma (Storaasli ve Markman, 1990; Henry ve Miller; Papp, Cummings ve Goeke-Morey, 2009) bulunmaktadır. Conger, Rueter ve Elder (1999)'in yetersiz kaynaklara sahip olmanın neden olduğu ekonomik baskının evlilik çatışmasına yol açtığını ifade etmesi söz konusu araştırma bulgularını desteklemektedir. Robila ve Krishnakumar (2005) tarafından yapılan çalışmada ekonomik baskının evlilik çatışmasıyla pozitif ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada ekonomik çatışmanın annenin depresyon yaşamasına ve sosyal desteğin düşmesine yol açtığı, bu durumun da evlilik çatışmasına neden olduğu bildirilmiştir. Birçok araştırma evlilik çatışması ile ekonomik baskı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu bildirirken evlilik çatışmasının ailelerin gelir düzeyi açısından farklılaşmadığının bulunmasının çeşitli nedenleri olabilir. Yalnız istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamasa da en yüksek evlilik çatışması puan ortalamalarına aylık geliri 2000 TL ve altı olan ailelerin sahip olduğu görülmektedir. Aylık geliri 5000 TL ve üstü olan ailelerin evlilik çatışması puan ortalamalarının da yüksek olduğunun bulunması, ailelerin gelir düzeyi ile evlilik çatışması arasındaki ilişkinin kazanılan paranın miktarı kadar paranın nasıl harcandığı ile de ilişkili olduğunu akla getirmektedir. Bu ailelerde yaşayan eşlerin paralarını düzenli biçimde harcayamamaları aylık gelirleri yüksek olsa bile evlilik çatışmasını yoğun biçimde yaşamalarına yol açmış olabilir.

Araştırma sonucunda okul öncesine devam eden 5-6 yaş çocuklarının ailelerinin evlilik çatışması toplam puanlarının çocuğun cinsiyeti açısından anlamlı bir farklılık

göstermediği ortaya konmuştur. Buna göre kız ya da erkek çocuğuna sahip olmanın evlilik çatışması üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir etkisinin bulunmadığı söylenebilir. Bu konuda yapılan bir araştırmada erkek çocuğa sahip ailelerde babadan kaynaklanan birçok evlilik çatışmasının nedeninin çocuk yetiştirme olduğu bulunmuştur. Keown ve Woodward (2002)'in erkek çocuklardaki problem davranış oluşumunda babanın etkisinin fazla olduğunu belirtmesi bu durumun nedenini açıklamaktadır. Bu durum, babanın olumsuz davranışlarının çocuk üzerindeki etkisinin anne ile babayı karşı karşıya getirdiğini göstermektedir. Buna karşın kız çocuğa sahip ailelerde çocuk yetiştirme ile evlilik çatışması arasındaki ilişki ebeveynin cinsiyetine göre farklılaşmamaktadır. (Kaczynski ve diğerleri, 2006). Bu araştırmada ise istatistiksel olarak anlamlı olmasa da kız çocuğuna sahip ailelerde evlilik çatışmasının daha yaygın olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni kız çocuğunu yetiştirmenin daha çok dikkat ve zahmet gerektirmesi olabilir. Kız çocuğunu yetiştirmedeki bu süreç sıklıkla ebeveynleri karşı karşıya getiriyor olabilir.

Araştırma bulguları, çocukların sosyal uyum, uyumsuzluk ve sosyal uyum ve beceri toplam puanlarının kardeşe sahip olup olmama açısından istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Kardeşe sahip olanların kendi aralarında karşılaştırılmasından elde edilen bulgular ise iki veya daha fazla kardeşe sahip olanların sosyal uyumsuzluklarının tek kardeşe sahip olanlardan, tek kardeşe sahip olanların sosyal uyum ve beceri toplam puanının ise iki veya daha fazla kardeşe sahip olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Atılgan (2001) ve Orçan ve Deniz (2006) da bu araştırmayla benzer biçimde kardeşe sahip olup olmamanın çocukların sosyal uyumlarını etkilemediğini göstermiştir. Şehirli (2007) tarafından okulöncesi çocukların sosyal uyum ve becerilerini değerlendirmek için yapılan araştırmada kardeşi olmayan çocukların bir kardeşi olan çocuklara oranla daha uyumlu olduğu,

bir kardeşi olan çocukların kardeşi olmayan çocuklara oranla istenemeyen davranışları daha çok sergilediği bulunmuştur. Bu araştırmada ayrıca iki kardeşe sahip çocukların, kardeşi olmayan çocuklara oranla daha çok sosyal kaygı yaşadıkları bildirilmiştir. Kardeş sayısı arttıkça sosyal uyumun azalmasının ve sosyal uyumsuzluğun artmasının çeşitli nedenleri olabilir. Kardeş sayısı arttıkça ebeveynlerin çocukla ilgilenme düzeylerinin düşmesi bu nedenlerden bir tanesi olarak değerlendirilebilir. Kardeş sayısı arttıkça sosyal uyumun azalmasının ve uyumsuzluğun artmasının bir nedeni olarak da kardeşler arasında yaşanan çekişmeler görülebilir. Nitekim Er Gazeloğlu (2000) ikinci çocuk dünyaya geldiğinden itibaren kardeşler arasında rekabet, huzursuzluk ve çekişme başladığını ifade etmektedir.

Araştırma bulguları, çocukların sosyal uyum, uyumsuzluk ve sosyal uyum ve beceri toplam puanlarının ailenin kaçıncı çocuğu olduklarına bağlı olarak değişmediğini ifade etmektedir. Seven (2008) tarafından yapılan araştırmada da doğum sırasının çocukların sosyal becerileri üzerinde etkisi olmadığı görülmüştür. Özbey ve Alisinanoğlu (2009) tarafından yapılan araştırmada okulöncesi kuruma devam eden çocukların sosyal davranış problemlerinin doğum sırasına göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu araştırmada ilk çocuk, ortanca veya ortancalardan bir tanesi ve son çocukların, ikiz çocuklara oranla az problem davranış sergiledikleri bulunmuştur. Yine ilk çocuk ve son çocuk olanların ikiz çocuklardan daha az dışsallaştırılmış problem davranışlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu araştırmada ikiz çocuk olmanın sosyal açıdan problemlili davranışlar açısından kritik bir faktör olduğu görülmüştür. Dizman (2003) tarafından yapılan araştırmada ilk çocuk olanların saldırganlık puanlarının diğer çocuklara oranla daha düşük, ortanca çocukların ise en fazla saldırganlık puanına sahip olan grubu oluşturduğu tespit edilmiştir. Seven ve Yoldaş

(2006) tarafından yapılan araştırmada ise ilk çocuktan son çocuğa doğru sosyal becerilerin yükseldiği, buna karşılık problem davranışların azaldığı bulunmuştur.

Araştırma bulguları okulöncesi kuruma devam eden çocukların sosyal becerilerinin okula devam etme becerileri açısından değişmediğini göstermektedir. Kuruma bir yıl devam edenler ile iki yıl ve iki yılın üstünde devam eden çocuklar arasında sosyal uyum, sosyal uyumsuzluk, sosyal uyum ve beceri toplam puanı açısından istatistiksel açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Koçak ve Tepeli (2006) tarafından yapılan araştırmada da benzer şekilde okulöncesi kuruma devam etme süresinin çocukların sosyal becerilerini etkilemediği bulunmuştur. Buna karşın Kapıkıran, Ivendi ve Adak (2006) anaokuluna iki yıldır devam eden çocukların sosyal becerilerinin yalnızca bir yıl devam eden çocukların sosyal becerilerinden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Sonuç olarak bazı araştırmaların okulöncesi kuruma devam etme süresinin çocuğun sosyal uyumu üzerinde etkili olduğunu bildirirken, bazı araştırmalar bunun tam tersini ortaya koymaktadır. Yavuzer (2004) anaokuluna giden çocukların çok sayıda arkadaşlık kuracağı ve daha çok sosyal faaliyete katılma olanağına sahip olduğu için gitmeyenlere oranla sosyal gelişimlerinin daha hızlı olacağını ifade etmektedir. Bu doğrultuda okulöncesi kuruma giden ve gitmeyen çocukların karşılaştırılmasına dayalı bir araştırma yapılmasının okulöncesi eğitimin çocuğun sosyal uyumu üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağı ifade edilebilir.

Araştırma bulguları okulöncesi kuruma devam eden çocukların sosyal uyumsuzluklarının ve sosyal uyum ve beceri toplam puanının annenin eğitim düzeyine göre farklılaştığını göstermektedir. Sosyal uyumsuzluğa ilişkin farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan istatistiksel analizler, anneleri lisansüstü mezunu olanların sosyal uyumsuzluk puan

ortalamalarının; anneleri ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olanlardan daha az olduğunu göstermiştir. Yine anneleri lise mezunu olan çocukların sosyal uyumsuzluk puan ortalamalarının, anneleri üniversite mezunu olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan araştırmalar (Atik, 1992; Atılğan, 2001; Koçak ve Tepeli, 2006; Cousins, Thomas ve Olvera-Ezzell, 1993) annenin eğitim düzeyi ile çocuğun sosyal becerilerinin gelişiminin ilişkili olduğunu göstermiştir. Dizman (2003) ilköğretime devam eden öğrencilerin saldırganlık düzeylerini bazı değişkenlere göre incelediği araştırmasında annenin öğrenim düzeyi düştükçe çocukların saldırganlık puanlarında yükselme olduğunu görmüştür. Sonuç olarak annelerin eğitim düzeylerinin yükselmesinin, çocuk yetiştirme konusunda bilinçlenmelerini ve çocuk yetiştirmede etkili yöntemler kullanmalarını sağladığı ileri sürülebilir. Nitekim Özabacı (2006) sosyal yeterlikler açısından kendini geliştiren ebeveynlerin çocuklarının da aynı düzeyde başarılı olduğunu ve bu süreçte eğitilmiş ebeveynlerin oldukça başarılı olduğunu ifade etmektedir.

Araştırma bulguları okulöncesi kuruma devam eden çocukların sosyal uyumunun ve sosyal uyum ve beceri toplam puanının ailelerinin gelir düzeyine göre farklılaştığını göstermiştir. Sosyal uyum düzeyindeki farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için yapılan istatistiksel analizler, ailelerinin aylık geliri 5000 TL ve üstü olanların sosyal uyum puanlarının; ailelerinin aylık geliri 4000 TL-5000 TL, 2000 TL-3000 TL ve 2000 TL ve 2000 TL'nin altında olan çocuklardan daha yüksek bulunduğu bulunmuştur. Sosyal uyum ve beceri toplam puanına ilişkin yapılan analizler ise ailelerinin aylık geliri 5000 TL olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puanlarının, ailelerinin aylık geliri 2000-3000 TL ve 2000 TL ve 2000 TL'nin altında olan ailelerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Seven (2006) tarafından yapılan araştırmada da düşük sosyo-ekonomik düzeyin sosyal becerileri olumsuz

etkilediği belirlenmiştir. Koçak ve Tepeli (2006) tarafından yapılan araştırmada; orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklardan, üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların ise hem alt hem de orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklardan daha çok işbirliğine gittiği ve sosyal ilişki kurma ve sürdürmede daha başarılı olduğu bulunmuştur. Sosyal becerilerdeki bu farklılaşmanın nedeni, farklı ailelerde yetişen çocukların sosyal ilişkiler sırasında izledikleri yöntemlerin farklı olması olabilir. Ramsey (1998)'in fakir ve alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocukların daha az sözel iletişim kurduklarını ve problem çözmede daha saldırgan davrandıklarını bildirmesi bu görüşü destekler niteliktedir.

Araştırma bulguları okulöncesi kuruma devam eden çocukların sosyal uyum, sosyal uyumsuzluk ve sosyal uyum ve beceri toplam puanının babanın eğitim düzeyine göre farklılaştığını göstermektedir. Sosyal uyumdaki farklılaşmanın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan istatistiksel analizler babaları ilkokul mezunu olan çocukların sosyal uyum puan ortalamaları; babaları ortaokul, üniversite ve lisansüstü mezunu olan çocukların sosyal uyum puan ortalamalarından daha düşüktür. Sosyal uyumsuzluktaki farklılaşmanın kaynağını belirlemek için yapılan istatistiksel analizler ise babaları ilkokul mezunu olan çocukların sosyal uyumsuzluk puan ortalamalarının, babaları ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü mezunu olan çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sosyal uyum ve beceri toplam puanındaki farklılaşmayı belirlemeye yönelik istatistiksel analizler ise babaları ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü mezunu olan çocukların sosyal uyum ve beceri toplam puan ortalamalarının, babaları ilkokul mezunu olanlardan yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar (Arslan ve Kandaz, 2004; Atılgan, 2001; Gültekin, 2008) babanın eğitim düzeyinin yükselmesinin sosyal becerileri arttırdığını ve sosyal uyumsuzluğu azalttığını göstermektedir. Babanın eğitim düzeyi

yükseldikçe babalığa yönelik ilgi ve tutumun daha olumlu olması (Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2007; Poyraz, 2007) çocuklarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurmalarını, çocuk yetiştirmede daha bilinçli olmalarını ve onlarla gelişimlerini sağlayıcı şekilde vakit geçirmelerini sağlayabilir. Bu doğrultuda babanın eğitim düzeyinin yükselmesinin sosyal uyumun artmasını sağladığı ifade edilebilir.

Çalışmanın sınırlılıkları ele alındığında, araştırmanın sadece okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocukları ile yapılmış olmasıdır. Aynı araştırma ilköğretim 1. ve 2. kademe öğrencileri ile yapılabilir.

Çalışmanın diğer sınırlılığı da evlilik çatışması ölçeğinin, çatışma yaşayan ve yaşamayan aileleri sayısal bir değer olarak vermemesidir. Bu yüzden toplam puanın ortalaması alınarak, ortalamanın altında olanlar çatışma yaşamayanlar, üstünde olanlar ise çatışma yaşayanlar olarak değerlendirilmiştir. Bu yüzden evlilik çatışmasını sayısal olarak daha kesin ve alt boyutları ile değerlendiren bir ölçüm aracı geliştirilmelidir.

Çalışmanın bir diğer sınırlılığı da, araştırmanın orta sosyo ekonomik düzeydeki semtlerde yer alan okullarda ve bu okullara devam eden çocuk ve ebeveynleri ile yapılmış olmasıdır. Bu çalışma düşük ve yüksek sosyo ekonomik düzeyde olan semtlerde de yapılmalıdır. Ayrıca araştırmanın düşük, orta, yüksek, yani tüm sosyo ekonomik düzeydeki semtlerde yapılması, araştırmanın genellenebilir özelliği arttıracaktır.

5. KAYNAKLAR

Ablow, J.C., Measelle, J.R., Cowan, P.A. & Cowan, P.A. (2009). Linking Marital Conflict and Children's Adjustment: The Role of Young Children's Perceptions, *Journal of Family Psychology*, 23, 485-499.

Akkök, F. (1999). *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi Öğretmen El Kitabı*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Arslan, Ü. & Kandaz, D. U. (2004, Temmuz). *Babaların 3-6 yaş Grubundaki Çocukların Eğitimine ve Bakımına Katılım Durumlarının Psikososyal Davranışların Etkisi*. I. Uluslar arası Okul Öncesi Eğitimi Kongre Kitabı, 3, 371-379.

Ataman, A. (2004). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayın.

Atılgan, G. (2001). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen İlköğretim I. Kademe ve I. Devre Özelliklerinin Sosyal Beceri Özelliklerinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Atik, T.B. (1992). *Anaokulu Eğitimi Alan ve Almayan Çocukların Ruhsal Uyum Davranışlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi,

Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Atkinson, R.L. , Atkinson, R.C., Smith, E., Bem, D, Hoeksema, S. (1996).
Psikolojiye Giriş (Y. Alogan, Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınları.

Aydın, A. (2000). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Bursa: Alfa Basım.

Bacanlı, H. (1999). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Bahtin, M. M. (2004). *Dostoyevski poetikasının sorunları* (C. Soydemir, Çev.)

Başal, A. H. (2004). *Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim?* İstanbul: Morpa Yayınları.

Belsky, J., and Kelly, J. (1994). *The Transition to Parenthood*. New York: Delacorte Press.

Bradbury, T.N. Fincham, F.D., & Beach, S.R.H.(2000). Researchon the Nature and Determinants of Marital Satisfaction: ADecadein Review. *Journal of Marriage and the Family*.62(4),964-980.

Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

Bülbül, Caldarella, P. & Merrell, W. (1997). Common Dimensions of Social Skills

of Children and Adolescents: A Taxonomy of Positive Behaviors. *School Psychology Review*, 26, 264-278.

Canel, A.Z. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Cavell, T.A. (1990). Social adjustment, social performance, and social skills: A tri-component model of social competence. *Journal of Clinical Child Psychology*, 19(2), 111-122.

Cheng, C.C. (2010). A study of inter-cultural martial conflict and satisfaction in Taiwan. *International Journal of Intercultural Relations*, 34, 354-362.

Cousins, J.H., Power, T.G. & Olvera-Ezzel, N. (1993). Mexican-American mothers' socialization strategies: Effects of education, acculturation, and health locus of control. *Journal of Experimental Child Psychology*, 55, 258-276.

Cox, M.J., Paley, B., & Harter, K. (2001). Interpersonal conflict and parent-child relationships. In J. Grych & F. Fincham (Eds.), *Child development and interparental conflict* (pp. 249-272). Cambridge: Cambridge University Press.

Crohan, S. E. (1996). Marital Quality and Conflict Across the Transition to Parenthood in African American and White Couples. *Journal of Marriage and the Family*, 58,933-944.

Cummings, E.M., & Davies, P.T. (2002). Effects of marital conflict on children: Recent advances and emerging themes in process-oriented research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43, 31- 63.

Cummings, E.M., Goeke-Morey, M.C., & Papp, L.M. (2004). Everyday marital conflict and child aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32, 191-202.

Cummings, E.M., Kouros C.D & Papp, L.M. (2007). Marital Aggression and Children's Responses to Everyday Interparental Conflict. *European Psychologist*, 12, 17-28.

Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Çetin., F., Bilbay, A. & Kaymak, A. D. (2001). *Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Davies, P.T. & Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: An emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin*, 116, 387-411.

Davies, P.T., Harold, G.T., Goeke-Morey, M., & Cummings, E.M. (2002). Children's emotional security and interparental conflict. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 67, 1-129.

Davies, P.T., Sturge-Apple, M.L., Winter, M.A., Cummings, E.M., & Farrell, D. (2006). Child adaptational development in contexts of interparental conflict over

time. *Child Development*, 77, 218-233.

DeFrain, J., Cook, R., & Gonzales-Krue, G. (2005). Family Health and Dysfunction. H. R. Coombs, (Ed) *Family Therapy: Review Preparing for Comprehensive and Licensing Examinations* (pp.8-12). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Incorporated.

Demirbaş, M. & Yağbasan, T. (2005). Sosyal Öğrenme Teorisine Dayalı Öğretim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Bilimsel Tutumlarının Kalıcılığına Olan Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18 (2), 363-38.

Demiriz, S., Karadağ, A. ve Ulutaş, İ. (2003). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim ve Donatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Denham, S., Blair, K., Demlilder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach, S. and Queenan, P. (2003). *Preschool Emotional Competence : Pathway to Social Competence*. *Child Development*, 74(1), 238-256.

Diener, M.L. & Kim, D. (2004). Maternal and child predictors of preschool children's social competence. *Applied Developmental Psychology*, 25, 3-24.

Dizman, H. (2003). *Anne-Babası ile Yaşayan ve Anne Yoksunu Olan Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Doğan, H. (2010). *Evli Bireylerin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özellikleriyle Evliliklerinde Çatışma Yaşama Durumları Arasındaki İlişki*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Eisenberg, N., Valiente, C., Morris, A.S., Fabes, R.A., Cumberland, A., Reiser, M., Gershoff, E.T., Shepard, S.A. & Losoya, S. (2003). Longitudinal relations among parental emotional expressivity, children's regulation, and quality of socioemotional functioning. *Developmental Psychology*, 39, 2-19.

Er Gazeloğlu, C. (2000). *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Psikososyal Gelişimine Ana-Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Eraslanlı, K., & Kalkan, M.(2008). *Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Erath, S.A., Bierman, K.L. & Conduct Problems Research Prevention Group (2006). Aggressive Marital Conflict, Maternal Harsh Punishment, and Child Aggressive-Disruptive Behaviour: Evidence for Direct and Mediated Relations. *Journal of Family Psychology*, 20, 217-226.

Erel, O. & Burman, B. (1995). Interrelatedness of marital relations and parent child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118, 108-132.

Essex, M.J., Klein, M.H., Eunsuk, C., & Kraimer, H.C. (2003). Exposure to maternal

depression and maternal conflict: Gender differences in children's later mental health symptoms. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42, 728-737.

Ferguson, D., Ferguson, T., Thurman, C., & Thurman, H. (1993). *The pursuit of intimacy*. Nashville: Thomas Nelson Publishers.

Fincham, F.D. (1994). *Cognition in Marriage: Current Status and Future Challenges*. *Applied and Preventive Psychology*, 3, 185-189.

Fincham, F.D. (2003), *Marital conflict: correlates, structure, and context*, *American Psychological Society*, 14, 23-27.

Fincham, F.D., & Beach, S.R. (1999). Conflict in marriage: Implications for working with couples. *Annual Review of Psychology*, 50, 47-77.

Gardiner, H.W., & Komitzki, C. (2005). *Lives across cultures: Cross-cultural human development*. Boston, MA: Allyn & Bacon.

Goeke-Morey, M. C., Cummings, E. M., & Papp, L. M. (2007). Children and marital conflict resolution: Implications for emotional security and adjustment. *Journal of Family Psychology*, 21, 744-753.

Goeke-Morey, M.C., Cummings, M.E., Harold, G.T. & Shelton, K.H. (2003). Categories and continua and constructive marital conflict tactics from the perspective

of U.S. and Welsh children. *Journal of Family Psychology*, 17, 327-338.

Gottman, J.M. & Notarius, C.T. (2001). Decade Review: Observing Marital Interaction. In R.M. Milardo (Eds.), *Understanding Families into the New Millennium: A Decade in Review* (pp.146-166). Minneapolis, MN: National Council on Family Relations.

Gottman, J.M. (1993). A theory of marital dissolution and stability. *Journal of Family Psychology*, 7, 57-75.

Gottman, J.M., & Silver, N. (2011). *The Seven Principles for Making Marriage Work: A Practical Guide from the Country's Foremost Relationship Expert*. New York: Crown Publishers.

Gresham, F. M. (2002). Teaching social skills to high-risk children and youth: preventive and remedial strategies. In M. R. Shinn, H. M. Walker, & G. Stoner (Eds.), *Interventions for academic and behavior problems II: Preventive and remedial approaches* (pp. 403-432). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists.

Gresham, F.M., & Elliott, S.N. (1987). The relationship between adaptive behavior and social skills: Issues in definition and assessment. *The Journal of Special Education*, 21(1), 167-181.

Grothberg, E. (1994). *0-6 Yaş Çocuğunun Gelişimi*. Çeviren: Sema ERKAN.
Ankara.

Grundy, A.M., Gondoli, D.M. & Salafia, B.E.H. (2007). Marital conflict and preadolescent behavioral competence: Maternal knowledge as a longitudinal mediator. *Journal of Family Psychology*, 21, 675-682.

Grusec, J.E. & Lytton, H. (1988). *Social development: History, theory and research*. New York: Springer-Verlag.

Grych, J.H. & Fincham, F.D. (1990). Marital Conflict and Children's Adjustment: A Cognitive-Contextual Framework. *Psychological Bulletin*, 108, 267-290.

Gül, G. (2009).Aile ve EvlilikKurumu. H.Yavuzer,(Ed) *Evlilikokulu* (s.51-52).
İstanbul: RemziKitapevi.

Gülay, H. (2004). *Korunmaya Muhtaç Çocuklarla Ailesi ile Yaşayan 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Gülerce, A.(1996). *Türkiye'de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Gültekin, S.E. (2008). *5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Hargie, O., Saunders, C., & Dickson, D. (2000). *Social Skills in Interpersonal Communication*. New York: Taylor Francis Group.

Hatipoğlu, Z. (1993). *Kadın ve Erkeklerin Evlilik Doyumlarında Evlilik atışmasının ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Henry, R.G., & Miller, R.B. (2004). Marital problems occurring in midlife: Implications for couplestherapists. *American Journal of Family Therapy*, 32,405-417.

Hetherington, E. M. (1993). An overview of the Virginia Longitudinal Study of Divorce and Remarriage with a focus on the early adolescent. *Journal of Family Psychology*, 7, 39-56.

Hoşcan, S. (2010). *9-12 Yaş Çocuklarının Evlilik atışması Algısı ile Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkide Ebeveyn Tutumunun Aracı Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Howing, P. T., Wodarski, J. S., Kurtz, P. D. and Gaudin, J. M. (1993) *Maltreatment and the School-Age Child*. Binghamton, New York: The Haworth Press.

Huggins, C.E. (2002). Support of Mate's Goals a Key to Happy Marriage. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 21, 157-164.

Işık, M. (2007). *Anasınıfına Devam Eden Beş – Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Beceri ve Uyum Ölçeğinin Uyarlanması ve Uygulanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Jamyang-Tshering, K. (2004). *Social competence in preschoolers: An evaluation of the psychometric properties of the preschool Social Skills Rating System (SSRS)*. Unpublished Doctoral Dissertation Thesis, USA: Pace University.

Kaczynski, K.J., Lindahl, K.M., Malik, N.M. & Laurenceau, J.P. (2006). Marital Conflict, Maternal and Paternal Parenting, and Child Adjustment: A Test of Mediation and Moderation. *Journal of Family Psychology*, 20, 199-208.

Kagan, J. (1984). *The Nature of the Child*. ABD: Basic Books.

Kamaraj, I. (2004). *Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması ve Beş Yaş Çocuklarının Atılganlık Sosyal Becerisini Kazanmalarında Eğitici Drama Programına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kandır, A. (2004). *Gelişimde 3-6 Yas "Çocuğum Büyüyor"*. İstanbul:Morpa Yayınları.

Kapıkıran, N., İvrendi, A. ve Adak, A.(2006). Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 20-28.

Katz, L.F., & Low, S.B., (2004). Marital violence, co-parenting and family-level processes in relation to children's adjustment. *Journal of Family Psychology* 18, 372-382.

Kelly, R.J., & El-Sheikh, M. (2011). Marital Conflict and Children's Sleep: Reciprocal Relations and Socioeconomic Status. *Journal of Family Psychology*, 25, 412-422.

Keown, L.J. Woodward, L.J. (2002). Early parent-child relations and family functioning of preschool boys with pervasive hyperactivity. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 30, 541-553.

Kim, E., Guo, Y., Koh, C. & Cain, K.C. (2010). Korean immigrant discipline and children's social competence and behavior problems. *Journal of Pediatric Nursing*, 25, 490-499.

Kitzmann, K.m., (200). Effects of Marital Conflict on Subsequent Triadic Family Interactions and Parenting. *Developmental Psychology*, 36, 3-13.

Kline, G.H., Pleasant, N.D., Whitton, S.W. & Markman, H.J. (2006). Understanding couple conflict. In A.L. Vangelisti & D. Perlman (Eds.), *The Cambridge handbook of personal relationships*(445-462). New York: Cambridge University Press.

Koçak, N. & Tepeli, K. (2006). *4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal İlişkiler ve İşbirliği Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. 1.Uluslar Arası Okul

Öncesi Eğitim Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Krishnakumar, A. & Buehler, C. (2000). Interparental conflict and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Family Relations: Interdisciplinary. Journal of Applied Family Studies*, 49, 25-44.

Laibe, D., Carlo, G., Torquati, J., & Ontai, L. (2004). Children's perception of family relationships as assessed in a doll story completion task: Links to parenting, social competence, and externalizing behavior. *Social Development*, 13 (4), 551-569.

Lauer, J.C. Lauer, R.H., & Kerr, S.T. (1990). The long-term marriage: Perceptions of stability and satisfaction. *International Journal of Aging and Human Development*, 31, 189-195.

Lindsey, E.W., Colwell, M.J., Frabutt, J.M., & Mac-Kinnon-Lewis, C. (2006). Family conflict in divorced and non-divorced families: Possible consequences for boys? Mutual friendship and friendship quality. *Journal of Social and Personal Relationship*, 23, 45-63

Linsey, E.W., Caldera Y.M., & Tankersley, L. (2009). Marital Conflict and Quality of Young Children's Peer Play Behavior: The Mediating and Moderating Role of Parent-Child Emotional Reciprocity and Attachment Security. *Journal of Family Psychology*. 23, 130-145.

Mackenzie, R. J. (2000). *Çocuğunuza Sınır Koyma*. Ankara: HYB Yayıncılık.

Mackey, R.A., & O'Brien, B.A. (1998). Marital conflict management: Gender and ethnic differences. *Social Work, 43*, 128-141.

Markiewicz, D., Doyle, A.B., & Brendgen, M. (2001). The quality of adolescents' friendships: Associations with mothers' inter personal relationships, attachments to parents and friend, and prosocial behaviors. *Journal of Adolescence, 24*, 429-445.

Markman, H., Kline, G., Rea, J., Simms-Piper, S., & Stanley, S. (2005). Theoretical, methodological, and policy issues in marriage education: Implications for family psychology. In W. M. Pinsof & J. Lebow (Eds.), *Family psychology: The art of the science* (pp. 120-121). Oxford, England: Oxford University Press.

McCoy, K., Cummings, E.M. & Davies, P.T. (2009). Constructive and destructive marital conflict, emotional security and children's prosocial behavior. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry, 50*, 270-279.

McLoyd, V.C., Jayaratne T.C., Ceballo, R. ve Borquagj, J. (1994). Unemployment and work interruption among African American Single: Effect on Parenting and Adolescents Socio-emotional functioning, *Child Development, 65*, 562-589.

Mocan-Aydin, G. (2000). Western models of counseling and psychotherapy within Turkey: Crossing cultural boundaries. *The Counseling Psychologist, 28* (2), 281-298.

Morgan, J.J.B. & Cole, L. (2001). *Çocuk ve Gençlik Psikolojisi*. İstanbul: Milli

Eğitim Basımevi.

Mussen, P., Conger, J., Kagan, J. and Huston, A. (1990). *Child Development & Personality*. ABD: Harper Clins Publishers.

Myers, D.G. (2000). The funds, friends, and faith of happy people. *American Psychologist*, 55,56-67.

Nichols, W.(2005). The First Years of Marital Commitment. M. Harway, (Ed) *Handbook of Couples Therapy (pp.35-36)*. Hoboken, NJ: JohnWiley & Sons, Incorporated.

Orçan, M.& Deniz, E. (2004). *Anaokuluna Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyumlarının İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi, I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi. s.310-321.

Osborne, L.N., & Fincham, F.D. (1996). Marital conflict, parent-child relations, and child adjustment: Does gender matter? *Merril Palmer Quarterly*, 42, 48-75.

Öğretir, A.D. (1999). *Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Özabacı, N. (2006). *Çocukların Sosyal Becerileri ile Ebeveynlerin Sosyal Becerileri*

Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 163-179.

Özbey, S. & Alisinanoğlu, F. (2009). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Problem Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.

Özen, A. (2006). *Evlilik Uyumunun Yordayıcıları Olarak Karı ve Kocaların Değer Uyumları ve Eşlerin Çatışma Çözme Stilleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.

Peris, T.S., Goeke-Morey, M.C., Cummings E.M. & Emery, R.E. (2008). Marital Conflict and Support Seeking by Parents in Adolescence: Empirical Support for the Parentification Construct, *Journal of Family Psychology*, 22, 633-642.

Poyraz, M. (2007). *Babaların Babalık Rolünü Algulamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Profeta, Y. (2002). *Çocuğun Davranış Problemleri İle Ebeveyn Çatışmasını Algılayışı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Pupp, L.M., Cummings, E.M. & Goeke-Morey, M.C. (2009). For Richer, for Pooerer: Money as a Topic of Marital Conflict in the Home. *Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 58, 91-103.

Ramsey, M. (1998). *Professional and popular medicine in France 1770:1830, The social world of medical practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Rhoades, B., Warren, H., Domitrovich, C. & Greenberg, M. (2011) Examining the link between preschool social-emotional competence and first grade academic achievement: The role of attention skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 26,182-191.

Robila, M. & Krishnakumar, A. (2005). The impact of financial strain on marital conflict in Romania. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 242-251.

Schneider, B.H. (1993). *Children's social competence incontext: The contributions of family, school and culture*. England: Pergamon Press.

Seçer, S., Çeliköz, N. & Yaşa, S. (2007). Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Babalarına Yönelik Tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 425-438.

Senemoğlu, N. (1998). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Özsen Matbaası.

Sergin (2001). Social skill and negative life events: testing the deficit stress

generation hypothesis. *Current Psychology*, 20(1), 19-35.

Seven, S. (2006). *Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ile Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Seven, S. (2008). Yedi-Sekiz Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 151-174.

Stanley, S.M., & Trathen, D.W. (1994). PREP: An Empirically Based Model for Marital and Premarital Intervention. *Journal of Psychology and Christianity*, 12, 158-165.

Stanley, S.M., Markman, H.J., & Whitton, S.W. (2002). Communication, conflict, and commitment: Insights on the foundations of relationship success from a national survey. *Family Process*, 41, 659-675.

Storaasli, R.D., & Markman, H.J. (1990). Relationship problems in the early stages of marriage: A longitudinal investigation. *Journal of Family Psychology*, 4(1), 80-98.

Sturge-Apple, M. L., Davies, P. T., & Cummings, E. M. (2006). Hostility and withdrawal in marital conflict: Effects on parental emotional unavailability and inconsistent discipline. *Journal of Family Psychology*, 20, 227-238.

Sturge-Apple, M. L., Davies, P. T., & Cummings, E. M. (2010). Typologies of family functioning: Implications for children's adjustment during the early school years. *Child Development, 81*, 1320-1335.

Surucoğlu, B. & Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 6(1)*, 41-57.

Şehirli, N. (2007). *Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Bazı Değerkenlere göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Taştan, N. (1996). *Interpersonal communication in a problem solving situation*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Tezer, E. (1986). *Evli Eşler Arasındaki Çatışma Davranışları: Algılama ve Doyum*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Tezer, E. (1994). Evli Eşler Arasındaki Çatışmalar ile Çeşitli Demografik Değerkenlerin Evlilik Doyumuna Etkisi: Kadın Eşlerin Bir İşte Çalışmadığı ve Çalışmadığı Eşler Üzerine Bir Araştırma. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmoloji Dergisi, 2*, 209-217.

Timur, S. (1972). *Türkiye'de Aile Yapısı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Tokol, O. (1996). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam eden ve Etmeyen 3-6 Yaş Çocuklarının, Gelişim Özellikleri ve Anne-Baba Tutumlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Troupe, F. (2008). *Marital Conflict: A Longitudinal Study*. Unpublished doctoral dissertational thesis, Florida State University, Florida.

Türk Medeni Kanunu, Kanun No: 4721, Kabul Tarihi: 22.11.2011, Resmi Gazete: 8.12.2011-24067. <http://www.belgenet.com/yasa/medenikanun/118-160.html> adlı internet sitesinden 09.10.2010 adlı internet sitesinden alınmıştır.

Tüy, P.S. (1999). *3-6 Yaş Arasındaki İşitme Engelli ve İşiten Çocukların Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Yönünden Karşılaştırılmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Uğurlu, O. (2003). *Evli Çiftlerde Cinsiyet Ayrımına İlişkin Tutumlar, Çatışma Yönetimi Biçimleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ulu, P., & Fıfıloğlu, H. (2004). Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*. 7 (14), 61-75.

Vanderwater, E.A. & Lansford, J. E. (1998). Influences of family structure and parental confliction children's well-being, *Family Relations*, 47, 323-330.

Vaughan, L. A. (2001). *The relationship between marital satisfaction levels associated with participation in the FREE F*. Unpublished Doctoral Dissertation Thesis, Regen University, Virginia.

Vaughn, S. & Hogan, A. (1990). Social competence and learning disabilities: A prospective study. In H.L Swanson & B.K. Keogh (Eds.) *Learning, disabilities: Theoretical and research issues* (pp. 175-191). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Wallerstein, J., & Blakeslee, S. (1989). *Second Changes: Men, Women and Children a Decade After Divorce*. New York: Ticknor&Fields.

White, J.M., & Klein, D.M. (2002). *Family Theories*. California: Sage.

Whiteman, S. D., McHale, S. M., & Crouter, A. C. (2007). Longitudinal changes in marital relationships: The role of offspring's pubertal development. *Journal of Marriage and Family*, 69, 1005-1020.

Xin, Z.Q., Chi, L.P., & Yu, G.L. (2009) The relationship between interparental conflict and adolescent' affective well-being: Mediation of cognitive appraisals and moderation of peer status. *International Journal of Behavioral Development*,33, 421-429.

Yağmurlu, B., Sanson,A., & Köymen, S.B. (2005). Ebeveynlerin ve Çocuk Mizacının Olumlu Sosyal Davranış Gelişimine Etkileri: Zihin Kuramının Belirleyici Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*. 20 (55), 1-20.

Yapıcı, Ş. M. (2005). Çocukta Sosyal Gelişim. *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 5(2), 20-22.

Yaşın-Dökmen Z. & Tokgöz, Ö. (2002, Eylül). *Cinsiyet, Eğitim, Cinsiyet Rolü ile Evlilik Doyumu ve Eşle Algılanan Benzerlik Arasındaki İlişkiler*. 12.Ulusal Psikoloji Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur, 9-13 Eylül 2002, Ankara, Türkiye.

Yavuzer,H. (2000). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: RemziKitapevi.

Yavuzer, H. (2004). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitaabevi.

Yavuzer, H. (2005). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yeşilyaprak, B. (Ed.) (2002). *Eğitim Psikolojisi (Gelişim-Öğrenme-Öğretme)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yüksel, G. (1997) *Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yüksel, G. (2011). *Öğretmenlerin Sahip Olmaları Gereken Davranış Olarak Sosyal Beceri*. Milli Eğitim Dergisi, 150.

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/150/yuksel.htm> dlı internet sitesinden alınmıştır.

Zimet, D.M. & Jacob, T. (2001). Influences of Marital Conflict on Child Adjustment: Review of Theory and Research. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 4, 317-333.

6. EKLER

EK – 1

EBEYNLER İÇİN KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Tarih :/...../.....

Çocuğun:

Cinsiyeti: Kız () Erkek ()

Doğum Tarihi :/...../.....

Çocuğun kardeşi var mı?

Var () Yok ()

Çocuğun(varsı) kardeş sayısı

Bir () İki () Üç () Dört ()

Kaçıncı çocuk olduğu

1. çocuk () 2. çocuk () 3. çocuk () 4. çocuk ()

Devam Ettiği Okulun Adı:

Okula Devam Etme Süresi:

Annenin:

Doğum Tarihi :/...../.....

Eğitim Durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()

Yüksek Lisans () Doktora () Diğer

Mesleği:

İşi:

Aylık Geliri:

- 1000 TL – 2000 TL ()
2000 TL – 3000 TL ()
3000 TL – 4000 TL ()
4000 TL – 5000 TL ()
5000 TL ve üstü ()

Oturduğu Semt:

Babanın:

Doğum Tarihi :/...../.....

Eğitim Durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
Yüksek Lisans () Doktora () Diğer

Mesleği:

İşi:

Aylık Geliri :

- 1000 TL – 2000 TL ()
2000 TL – 3000 TL ()
3000 TL – 4000 TL ()
4000 TL – 5000 TL ()
5000 TL ve üstü ()

EK- 2**SOSYAL UYUM VE BECERİ ÖLÇEĞİ****Çocuğun Adı-Soyadı:****SOSYAL UYUM VE BECERİ ÖLÇEĞİ**

Çocuklarda Sosyal Uyum ve Becerilerine İlişkin Davranışları	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Sosyal Uyum Alt Faktörü			
1. Arkadaşları ile iletişim kurma başarısı	3	2	1
2. Kolaylıkla arkadaş edinme	3	2	1
3. Kendini karşısındakinin yerine koyarak onu anlamaya çalışma	3	2	1
4. Karşısındakinin mutlu veya üzüntülü olduğunu anlama	3	2	1
5. Arkadaşları ile yaşadığı sorunları çözümlmek için çaba harcama	3	2	1
6. Çevresindekilerle işbirliği yapmaya istekli olma	3	2	1
7. Duygu ve düşüncelerini açıkça söyleme	3	2	1
8. Çevresi ile barışık bir çocuk olma	3	2	1
9. Yeni öğrendiği şeyleri uygulamaya istekli olma	3	2	1
10. Gerektiğinde çevresindeki insanlara yardım etmeye istekli olma	3	2	1
11. Çevresinde olup bitenlerin farkında olma	3	2	1
13. Uyarıldığında olumsuz davranışını tekrarlamamak için çaba harcama	3	2	1
14. Kendisinden küçüklere karşı hoşgörülü olma	3	2	1
15. Kurallara uymayan arkadaşlarını uyarma	3	2	1
16. Yaptığı olumsuz bir davranışın ardından pişmanlık duyma	3	2	1
17. Kurallara uymaya özen gösterme	3	2	1
23. Gerektiğinde sırasını bekleme	3	2	1
Sosyal Uyumsuzluk Alt Faktörü			
18. Arkadaşları ile kavga etme	1	2	3
19. Başkalarının sözünü kesme	1	2	3
20. Çevresindeki eşyalara bilerek zarar verme	1	2	3
21. Yaşamından şikayet etme (kurallar, etkinlikler, başkalarıyla ilişkileri vb.)	1	2	3
22. Hoşlanmadığı durumlar karşısında öfkeli olma	1	2	3
25. Geçinilmesi zor bir çocuk olma	1	2	3
26. Başaramadığını düşünerek başladığı bir işi yarım bırakma	1	2	3
27. Kurallara uymayan arkadaşlarından etkilenme	1	2	3

EK- 3

EVLİLİK ÇATIŞMASI ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA

Sayın katılımcı aşağıda yer alan ölçekte her bir maddenin karşısındaki; “Böyle bir durum yok”, “Var ama hiç gerginlik yaratmıyor”, “Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor”, “Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor”, “Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor”, “Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor” cevaplarından yalnızca bir tanesini işaretleyiniz.

EVLİLİK ÇATIŞMASI ÖLÇEĞİ						
KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
1-) Bir yere giderken geç hazırlanma.						
2-) Buluşma saatlerine geç kalma.						
3-) Özel günleri (doğum günü, evlilik yıldönümü vb.) unutmama.						
4-) Giyim biçimine ve saç şekline karışma.						
5-) Verdiği sözü tutmama.						
6-) Yapılan bir işi veya davranışı beğendiğini söylememe.						
7-) İsteklere ve ihtiyaçlara karşı duyarsız olma ve aldırma.						
8-) Sürekli olarak alaycı bir tonda konuşma ve alay etme.						
9-) Davranışları yönetmeye ve düzenlemeye çalışma.						
10-) Eşe hükmetmeye çalışma.						
11-) Kendi isteklerini hep ön plana çıkarma.						
12-) Tartışmalarda davranışlarını ve söylediklerini kontrol edememe.						
13-) Dövme, tartaklama küfretme vb. girişimlerde bulunma.						
14-) Yakın ve sıcak davranmama.						
15-) Zor anlarda duygusal destek sağlamama.						
16-) Sigara içme.						
17-) Alkol kullanma.						
18-) Uyuşturucu kullanma.						
19-) Kumar oynama.						

KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
20-) Farklı politik görüşü benimseme.						
21-) Dinsel inanç konularında anlaşamama.						
22-) Sadakatinden şüphe etme.						
23-) Birlikte sinema, tiyatro veya arkadaş toplantısı gibi yerlere gitmeyi reddetme.						
24-) Temiz ve düzenli olmama.						
25-) Evde üstüne düşen görevleri yerine getirmeme.						
26-) Ufak tefek konuları bile abartarak sürekli olarak tartışma çıkarmaya çalışma.						
27-) Boş zamanları tek başına değerlendirmeyi isteme.						
28-) Evde başka bir şeylerle ilgilenmeyip sürekli kitap, gazete vb. okuma, televizyon seyretme veya uyuma.						
29-) Anlatılan konuya ilgisiz kalma ve dinlememe.						
30-) Evlilik ilişkisinin aksayan yönlerini konuşamama.						
31-) Evlilik ilişkisinde yeterince açık ve dürüst olmama.						
32-) Sürekli olarak eşini olumsuz yönde eleştirme.						
33-) Aile mahremiyetinde kalması gereken olayları başkalarına anlatma.						
34-) Toplantılarda, davetlerde vb. yerlerde karşı cinsten kişilerle fazla ilgilenme, sohbet etme.						
35-) Diğer kişilere daha ilgili ve sıcak davranma.						

KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
36-) Kayınvalide - kayınpeder vb. yakınlar ile sık görüşmeyi isteme.						
37-) Başka bir kişiyle eşi aldatma.						
38-) Çocuk sahibi olmayı istememe.						
39-) Çocukların okul hayatı ile ilgilenmeme.						
40-) Çocukların ihtiyaçlarıyla ilgilenmeme.						
41-) Çok sayıda çocuk sahibi olmayı isteme.						
42-) Çocuklarla herhangi bir konuyu tartışmama.						
43-) Çocuklara sevgi ve şefkat göstermeme.						
44-) Çocukları şımartma.						
45-) Çocuklara gerçekleştirilemeyecek sözler verme.						
46-) Kız veya erkek çocuk isteme.						
47-) Çocuklardan birini kayırma.						
48-) Çocukları dövme, tartaklama vb. girişimlerde bulunma.						
49-) İş hayatında eşinin kazandığı başarıyı kıskanma.						
50-) Eşinin işinde terfi edememesi.						
51-) İşe daha çok zaman ayırma.						
52-) Çok sık iş seyahatlerine çıkma.						
53-) İş problemlerini eve taşıma.						
54-) İş saatlerinin belirli olmaması.						
55-) Paranın kullanımı elde tutma ve eşe para vermeme.						
56-) Fazla ya da gereksiz harcama yapmayı isteme.						
57-) Aşırı cimri olma.						
58-) Sürekli parasal sorunları dile getirme.						

KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
59-) Düzenli bir gelire sahip olmama.						
60-) Kayınvalide kayınpeder vb. akrabalarından maddi destek alma veya verme.						
61-) Cinsel bilgisizlik veya yanlış bilgi sahibi olma.						
62-) Cinsel uyumsuzluk.						
63-) Doğum kontrolü yöntemi konusunda anlaşamama.						
64-) Doğum kontrolü yöntemine dikkat etmeme.						
65-) Kısırlık.						
66-) Cinsel konularda konuşmaktan kaçınma.						

T.C.MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sayı : B.30.2.MLT.0.41.00-302.08.01- 336

İstanbul, 25.03.2011

T.C
İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Duygu GÜNGÖREN'in, tez danışmanlığını Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Nermin ÇELEN'in üstlendiği "Evlilik Çatışmasının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisi" başlıklı bir araştırma yapmaktadır.

Araştırmada ihtiyaç duyulan verileri toplamak amacıyla, konuya ilişkin MEB Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının 11.04.2007 tarih ve 1950 sayılı yazılı emri ve Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi dikkate alınarak ekteki anket hazırlanmıştır.

Söz konusu çalışmayla ilgili olarak İstanbul ili Kadıköy, Ataşehir ve Ümraniye ilçelerindeki anaokulları ve ilköğretime bağlı anasınıflarındaki görevli öğretmenlere ve öğrencilerin velilerine yönelik bir anket uygulanması hususunu emniyet ve müsaadelerinize saygılarımla arz ederim.

EK: Tez Özeti
Anket

Duygu GÜNGÖREN

Adres: Site Mah. Şenol Güneş Bulvarı Cad. Bambu Rezidans No:70 Daire:83 Ümraniye-
İSTANBUL
Cep: 0506 206 84 60

Marmara Eğitim Köyü Maltepe Arena 34857 Maltepe / İSTANBUL
Tel: (0216) 626 10 50 (pbx) Fax: (0216) 626 11 79
e-mail: sbe@maltepe.edu.tr web: www.maltepe.edu.tr

T.C
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.34.09.00-044// 50435
Konu : Anket (Duygu GÜNGÖREN)

21.../04/2011

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi** : a) Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 25.03.2011 gün ve 336 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c) Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın 11/04/2007 tarih ve 1950 sayılı emri.
d) Millî Eğitim Müdürlüğü Anket Komisyonu'nun 14/04/2011 tarihli tutanağı.

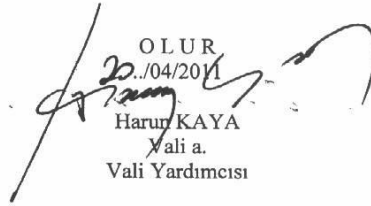
Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans programı öğrencisi Duygu GÜNGÖREN'in, ilimiz Kadıköy, Ümraniye ve Ataşehir ilçelerinde faaliyet gösteren ek listede isimleri yazılı Okul Öncesi ve İlköğretim Okullarının anasınıflarında uygulanmak üzere "Evlilik Çatışmasının Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisi" konulu anket çalışması yapma isteği hakkındaki İlgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüze incelenmiştir.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans programı öğrencisi Duygu GÜNGÖREN'in, ilimiz Kadıköy, Ümraniye ve Ataşehir ilçelerinde faaliyet gösteren ek listede isimleri yazılı Okul Öncesi ve İlköğretim Okullarının anasınıflarında uygulanmak üzere "Evlilik Çatışmasının Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisi" konulu anket çalışması yapması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, ilgi (c) Bakanlık Emri esasları dahilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Dr. Mehmet YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

EKLER :
1- İlgi (a) yazı ve ekleri

OLUR
21.../04/2011
Harun KAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.34.09.00-044/ 51749
Konu : Anket (Duygu GÜNGÖREN)

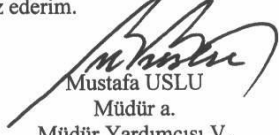
25.../04/2011

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

- İlgi** : a) Valilik Makamının 21.04.2011 tarih ve 50435 sayılı Oluru.
b) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c) Maltepe Üniversitesi'nin 25.03.2011 gün ve 336 sayılı yazısı.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans programı öğrencisi Duygu GÜNGÖREN'in, ilimiz Kadıköy, Ümraniye ve Ataşehir ilçelerinde faaliyet gösteren ek listede isimleri yazılı Okul Öncesi ve İlköğretim Okullarının anasınıflarında uygulanmak üzere "Evlilik Çatışmasının Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisi" konulu anket çalışması yapma istekleri ilgi (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin ilgi (a) Valilik Oluru doğrultusunda, gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Mustafa USLU
Müdür a.
Müdür Yardımcısı V.

- EKLER** :
- 1- İlgi (a) Valilik Oluru.
 - 2- Liste
 - 3- Anket soruları

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü C Blok (Kültür Bölümü)
Büyük Postane Sk. No: 70 Sirkeci – Fatih / İSTANBUL
Tel (Santral): (0212) 5192850-55 / 339, 340, 341
Direkt: (0212) 4550677
E-Posta : kultur34@meb.gov.tr
Elektronik Ağ: <http://istanbul.meb.gov.tr>

EĞİTİMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!

EĞİTİMDE
%100
DESTEK

7. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Duygu Güngören

Doğum Yeri ve Tarihi : İzmir / 1985

Eğitim:

Lise : Tire Kutsan Anadolu Lisesi

Lisans : Marmara Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans : Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü,
Gelişim Psikolojisi Programı

İş Denevimi:

2008 - 2009 Hayal Dünyası Anaokulu, Okul Öncesi Öğretmeni

2009 – 2011 Darıca Nene Hatun İlköğretim Okulu, Okul Öncesi Öğretmeni

2011 - Beykoz Şehit Adil Doğan İlköğretim Okulu, Okul Öncesi Öğretmeni